Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PB-994

[Total No. of Pages : 3

[6210]-302
S.Y. B.A.
ENGLISH
Compulsory English
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24001)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) a) Answer any six of the following in one or two sentences each. **[6]**

i) Who is the author of the essay 'The Chicago Speech'?
ii) On which day Vivekananda gave his opening speech at Chicago?
iii) How did Vivekananda start his speech at Chicago?
iv) How many children Ivan and Masha have?
v) What was the ticket's series and number owned by Masha?
vi) What is the climax of the story The Lottery Ticket?
vii) Who is Mrs. Sappleton's niece?
viii) Who went out for shooting through the open window?
ix) Why had Mr. Framton Nuttel come to the 'rural retreat'?

b) Answer any two of the following. **[14]**

i) Illustrate Vivekananda' s views on religion reflected in 'Chicago Speech'?
ii) 'Ivan Dmitritch is a middle class day dreamer.' Elucidate.
iii) Attempt a character sketch of Miss Vera in 'The Open Window'

Q2) a) Answer any six of the following in one or two sentences each. **[6]**

i) Who is the poet of'On Another's Sorrow'?
ii) What is the rhyme scheme of the poem- 'On Another's Sorrow'?
iii) Who will sit near the cradle in 'On Another's Sorrow'?
iv) Why did God create the earth and the heaven referred in 'Laugh and be Merry'?

P.T.O.

v) What does the word 'inn' signify in 'Laugh and be Merry'?

vi) What according to John Masefield are the eternal sources of joy?

vii) Who claims to have a 'rainbow-robe' and 'crown-of-light'?

viii) What is the theme of the poem 'The Rock and The Bubble'?

ix) What happened to the foolish bubble when it dashed to the rock?

b) Answer any two of the following. **[14]**

i) Comment on significance of the title 'On Another's Sorrow.'

ii) Why, according to John Masefield, should human beings laugh and be merry?

iii) Comment on theme of the poem 'The Rock and the Bubble'?

Q3) a) Add question tags to the following (any four): **[4]**

i) They: are happy.

ii) She is reading a book.

iii) Kiran cannot stay alone.

iv) John is an obedient student.

v) He hits a long six.

vi) This book is very useful.

b) Identify the type of sentence. (Simple/compound/complex) (any three) **[3]**

i) John is a clever boy.

ii) Come here and go there.

iii) Besides being beautiful she is intelligent.

iv) You can go to the theater or watch it online.

v) It started raining as soon as the match began.

c) Change the degree without changing the meaning (any three) **[3]**

i) Gold is the most expensive of all the metals. (Change into positive degree)

ii) Elephant is stronger than any other animal in the jüngle. (Change into superlative degree)

iii) Donald is the fastest bowler. (Change into comparative degree)

iv) Mount Everest is higher than any other peak of the Himalayas. (Change into superlative degree)

v) Calcutta is hotter than any other city in India. (Change into positive degree)

Q4) a) Specify whether the underlined collocation is right or wrong (any four) **[4]**

i) The plane is going to take off soon.

ii) I did a few mistakes.

iii) Smoking is strongly forbidden

iv) It is a silver opportunity.

v) He was a heavy smoker.

vi) He is a brand ambassador.

b) Fill in the blanks with correct phrasal verbs given in the bracket : (any three) **[3]**

i) Parents should _____ their child. (look alter/look into)

ii) He welcomed the guests ___the Department of English .(on behalf of/on behalf off)

iii) _____pick picketers while you are boarding a train. (Beware of/ Beware at)

iv) I want to _____my lazy servant. (get rid off/ get rid of)

v) _____ the surgeon immediately. (call out / call in / call off)

c) Complete the sentences with an appropriate word chosen from those in the brackets: (any three) **[3]**

i) The glass was _____ of water. (full/fool)

ii) She liked all the bags _____ the green one.(expect / except)

iii) I want to join national cadet _____ . (crops/corps)

iv) Write it on a plain _____ (paper/pepper).

v) To become an IPS officer is his _____ of life. (gaol/goal)

Q5) Answer the following questions in brief: (any two) **[10]**

i) Why is examining results an important step in problem solving?

ii) Explain guidelines for best Time Management:

iii) How can one manage and organize time effectively?

☺☺☺

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PB-995

[Total No. of Page : 1

[6210]-303

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

MIL-2 : नवमाध्यमे आणि समाज माध्यमांसाठी मराठी

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24011)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमांचे फायदे–तोटे थोडक्यात लिहा. **[10]**

किंवा

ब्लॉग, फेसबुक व ट्विटर या नवमाध्यमांचा आढावा घ्या.

प्रश्न 2) वेबसाईटच्या विविध प्रकारांची माहिती लिहा. **[10]**

किंवा

व्यावसायिक पत्रव्यवहाराचा थोडक्यात परामर्श घ्या.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा. **[5]**

अ) नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमे यांच्या वापरातील दक्षता

ब) अभिव्यक्तीचे माध्यम : पत्रलेखन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Page : 1

PB-996

[6210]-304

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

MIL-2 : हिंदी भाषा शिक्षण

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24012)

पाठ्यपुस्तक : हिंदी भाषा शिक्षण

संपा.प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

समय : 2 घंटे] *[पूर्णांक : 25*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[10]**

अ) साधारण वाक्य के स्वरूप को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।

ब) विशेषण उपवाक्य का परिचय दीजिए ।

क) संयुक्त वाक्य की परिभाषा देकर उसके भेदों पर प्रकाश डालिए ।

ड) हिंदी में प्रयुक्त होने वाले मुख्य विरामचिह्नों का सोदाहरण परिचय दीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[10]**

अ) 'जैसे राधा ने माला जपी श्याम की' कविता में व्यक्त भावों को लिखिए ।

ब) 'फूलों के रंग से, दिल की कलम से' कविता का आशय लिखिए ।

क) 'लिखे जो खत तुझे, जो तेरी याद में' कविता का भावार्थ लिखिए ।

ड) 'स्वप्न झड़े फूल से, मीत चुभे शूल से' कविता का संदेश लिखिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : **[5]**

अ) संक्षिप्त वाक्य की परिभाषा देकर उसके स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।

ब) 'आदमी हूँ आदमी से प्यार करता हूँ' कविता का संदेश लिखिए ।

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4 SEAT No.

PB-997 Total No. of Pages : 2

[6210]-305

S.Y.B.A. (Semester - IV)

URDU

MIL-2-Making Sentences& Grammar

(2019 Pattern) (24013)

Total Marks :25] *[Time :2 Hours*

Instructions to the candidates:

1) ***Attempt All Questions.***

2) ***Figures to the left indicate full marks.***

سوال نمبر1: ایک جملے میں جواب دیجئے (کوئی پانچ)۔ **[5]**

i) ترجمہ کرنے والے کو کیا کہتے ہیں؟

ii) لفظی ترجمہ میں مترجم کس طرح ترجمہ کرتا ہے؟

iii) اسم کی تعداد بتانے والی صفت کو کیا کہتے ہیں؟

iv) اسم خاص کی کتنی قسمیں ہیں؟

v) فاعل کسے کہتے ہیں؟

vi) شاعر اپنے اصل نام کی بجائے شاعری میں جو نام استعمال کرتا ہے وہ کیا کہلاتا ہے؟

vii) مفرد جملہ کسے کہتے ہیں؟

سوال نمبر2: مناسب متبادل چن کر خانہ پری کیجئے **[5]**

i) دو جملوں کو جوڑنے والے الفاظ کو۔۔۔۔۔۔کہتے ہیں (حرف عطف،ضمیر،فعل)

ii) جو الفاظ اسم کی خوبی بتاتے ہیں انھیں۔۔۔۔۔کہا جاتا ہے (فعل،ضمیر،صفت)

iii) وہ نام جو کسی خاص خوبی کی وجہ سے پڑ جائے۔۔۔۔۔کہلاتا ہے۔(تخلص،لقب،خطاب)

iv) سوال پوچھنے کے لئے جو ضمیر استعمال ہوتی ہے اسے۔۔۔۔۔کہتے ہیں۔
(ضمیر استفہامیہ ،ضمیر موصولہ ،ضمیر اشارہ)

v) اسم کی حالت یا کیفیت بتانے والی صفت کو۔۔۔۔۔کہتے ہیں۔
(صفت عددی ،صفت ذاتی ،صفت مقداری)

P.T.O.

سوال نمبر3:(الف) صحیح یا غلط پہنچانئے۔ [5]

i) لفظ ترجمہ عربی زبان کا لفظ ہے۔

ii) کلیم اللہ موسیٰ کا خطاب ہے۔

iii) مرکب جملے میں صرف ایک فعل ہوتا ہے۔

iv) ''یہ کتاب میری ہے'' یہ جملہ ضمیر اشارہ قریب کی مثال ہے۔

v) جس شئے پر کام اثر ہوا سے مفعول کہتے ہیں۔

سوال نمبر3 :(ب) مندرجہ ذیل میں سے کوئی تین جملوں کی قسم پہنچانئے۔ [3]

i) حامد اسکول جا رہا ہے۔

ii) معلم درس دے رہا تھا اور بچے سن رہے تھے۔

iii) میں کل دہلی جا رہا تھا مگر جا نہ سکا۔

iv) اچانک بارش ہونے لگی تو سب بھاگنے لگے

v) بادل گرجتے ہیں اور پانی برستا ہے۔

سوال نمبر4: (الف) مندرجہ ذیل میں سے کسی تین کی تعریف مع مثال کیجئے۔ [3]

i) اسم ii) صفت iii) مرکب جملہ

iv) فعل لازم v) ضمیر اشارہ

سوال نمبر4: (ب) مندرجہ ذیل جملوں کا اردو میں ترجمہ کیجئے۔ [4]

i) Taj Mahal was built by Mughal Emperor ShahJahan .

ii) Ghalib and Meer were the classical poets of Urdu language.

iii) Over eating causes indigestion.

iv) I love to collect stamps and coins of different contries.

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-998

[Total No. of Pages : 2

[6210]-306

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2B : मध्ययुगीन मराठी साहित्य : निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य (DSE 1B(3) S-1)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24021)

पाठ्यपुस्तक : निवडक मध्ययुगीन गद्य – पद्य

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) पुढील पाच प्रश्नांपैकी तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) 'कन्या सासुराशी जाये, मागे परतोनी पाहे ....' या अभंगाचा आशय थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) महानुभावीय पद्य लेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.

क) 'कांदा मुळा भाजी' या अभंगाचा आशय विशद करा.

ड) 'भारुड' या वाङ्मय प्रकाराचे वेगळेपण लिहा.

इ) 'लीळाचरित्र' या ग्रंथाची थोडक्यात माहिती लिहा.

प्रश्न 2) पुढील तीन पैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) महानुभावीय गद्य वाङ्मयाचे स्वरुप व वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) 'पोवाडा' या काव्यप्रकाराचे विशेष लिहा.

क) अभंग या काव्यप्रकाराचे स्वरुप व वैशिष्ट्ये विशद करा.

P.T.O.

प्रश्न 3) पुढील तीन पैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) संत चोखामेळा व संत सावतामाळी यांच्या अभंगाचा भावार्थ उलगडून दाखवा.

ब) 'बिकट वाट वहिवाट' या फटक्यातून अनंतफंदी यांनी कोणता संदेश दिलेला आहे.

क) संत नामदेवांच्या अभंगाचे विशेष लिहा.

प्रश्न 4) पुढील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) निवडक मध्ययुगीन गद्य–पद्य या पाठ्यपुस्तकातील संताच्या काव्याचे विशेष स्पष्ट करा.

ब) बखर वाङ्मयाचे स्वरुप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5 SEAT No.

PB-999 Total No. of Pages : 2

[6210]-307

S.Y.B.A. (Semester - IV)

URDU

DSE-1B : History of Urdu Literature (Poetry)

(2019 Pattern) (24071)

Total Marks :70] *[Time :2½ Hours*

Instructions to the candidates:

1) *Attempt all questions.*

2) *Figures to the left indicate full marks.*

سوال نمبر1: اردو ادب میں غزل کے مختلف ادوار پر روشنی ڈالیے۔ **[15]**

یا

'' غزل تمام تر عصری تقاضوں کے ترجمان ہے'' واضح کیجیے۔

سوال نمبر2: اصغر گونڈوی کی شاعرانہ خصوصیات بیان کیجیے۔ **[15]**

یا

اصغر گونڈوی کے حالات زندگی کو قلم بند کرتے ہوئے ان کی تصانیف پر اظہار خیال کیجیے۔

سوال نمبر3: امجد حیدر آبادی کی رباعیوں کی خصوصیات بیان کیجیے۔ **[15]**

یا

امجد حیدر آبادی کا ادبی مقام متعین کیجیئے۔

P.T.O.

سوال نمبر4 : ناصر کاظمی کی حیات وشخصیت اور کارناموں پر روشنی ڈالئے۔ **[15]**

یا

ناصر کاظمی کے شاعری اپنے وقت کے آئینہ دار ھے واضح کیجیئے۔

سوال نمبر5: کسی دو پر مختصر نوٹ لکھیئے۔ **[10]**

i) حیاتِ امجد حیدر آبادی

ii) فنِ رباعی

iii) اصغر گونڈوی کے شعری مجموعے

iv) ناصر کاظمی کی غزل گوئی

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PB-1000

[6210]-308

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-1B (S-1) : साहित्य के भेद

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24091)

समय : 2½ घंटे] *[पूर्णांक : 70*

सूचना : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[21]**

अ) महाकाव्य की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए ।

ब) खंडकाव्य के तत्व संक्षेप में लिखिए ।

क) मुक्तक काव्य का परिचय संक्षेप में दीजिए ।

ड) गीतिकाव्य के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।

इ) महाकाव्य और खंडकाव्य के साम्य–वैषम्य पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[21]**

अ) उपन्यास विधा का तात्विक परिचय दीजिए ।

ब) निबंध लेखन में किन तत्वों का ध्यान रखना चाहिए ।

क) कहानी विधा का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ड) कहानी और उपन्यास में क्या अंतर है?

इ) निबंध विधा का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[21]**

अ) तत्व के आधार पर नाटक को स्पष्ट कीजिए ।

ब) एकांकी नाटक का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

क) रंगमंचीय नाटक की विशेषताएँ लिखिए ।

ड) रेडियो नाटक के तत्व संक्षेप में लिखिए ।

इ) दूरदर्शन नाटक की विशेषताएँ लिखिए ।

P.T.O.

प्रश्न 4) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों का सही विकल्प चुनकर लिखिए : **[7]**

i) प्रबंध काव्य का भेद कौन–सा है?

अ) कहानी ब) उपन्यास

क) निबंध ड) महाकाव्य

ii) आवाज से संबंधित विधा का नाम ..... है ।

अ) रेडियो नाटक ब) निबंध

क) आत्मकथा ड) संस्मरण

iii) निम्नलिखित में से गद्य विधा कौन–सी है?

अ) महाकाव्य ब) खंडकाव्य

क) मुक्तक काव्य ड) कहानी

iv) उपन्यास यह ..... विधा है ।

अ) पद्य ब) गद्य

क) नाटक ड) आत्मकथा

v) जीवन की अधिकांश घटनाएँ ..... विधा में होती है ।

अ) कहानी ब) निबंध

क) महाकाव्य ड) खंडकाव्य

vi) निम्नलिखित में से कौन–सी विधा में सर्ग का बंधन होता है?

अ) नाटक ब) कहानी

क) निबंध ड) खंडकाव्य

vii) दूरदर्शन किस प्रकार का माध्यम है?

अ) केवल दृश्य ब) केवल श्रव्य

क) दृश्य एवं श्रव्य ड) केवल ध्वनि

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1001

[Total No. of Pages : 3

[6210]-309

S.Y. B.A.

SANSKRIT

DSE - 1B : Kavyashastram and Kautiliya Arthashastram

(काव्यशास्त्रम् आणि कौटिलीयार्थशास्त्रम्)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24111)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

Instructions : All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate marks.

Q1) **A)** ससंदर्भ स्पष्टीकरण लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

Write a Reference to context. (Any one)

i) अत्र मयि न योग्यः खेदः कुरूषु तु योग्यः इति काक्का प्रकाश्यते ।

ii) समे व्यूहे देशकालसारयोगात्सिद्धिः ।

B) कोणत्याही एका अलंकाराचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा. **[5]**

Define any one अलंकार with an example.

i) रूपकम् ।

ii) काव्यलिङ्गम् ।

C) कोणत्याही एका वृत्ताचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा. **[5]**

Define any one वृत्त with an example.

i) उपजातिः ।

ii) शिखरिणी ।

P.T.O.

Q2) **A)** खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे संस्कृत भाषेत लिहा. **[10]**

Write answers to any five questions in the Sanskrit language.

i) वाच्यार्थ: केन व्यापारेण ज्ञायते?

ii) कर्मणि कुशल इत्यस्मिन् उदाहरणे का लक्षणा?

iii) उपादानलक्षणाया: लक्षणं किम्?

iv) गुण: नाम किम्?

v) कार्यकारणभावकारणात् का लक्षणा भवति?

vi) राजकीय: पुरूषो राजा इत्यस्मिन् उदाहरणे कस्मात् कारणाल्लक्षणा विद्यते?

B) उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च) **[5]**

i)	साध्यवसाना लक्षणा	a)	साध्यरूपा
ii)	साक्षात्सङ्केतितार्थ:	b)	पदातिकर्माणि
iii)	क्रिया	c)	अत्यावाप:
iv)	सर्वदेशकालशस्त्रवहनं	d)	आयुरेवेदम्
v)	दूष्यबाहुल्यम्	e)	साधनरूपा
vi)	वर्मिणामुरस्यं शुद्धानां कक्षपक्षाविति	f)	शुद्धाश्वव्यूह:
		g)	मुख्यार्थ:

Q3) **A)** आर्थीव्यञ्जकतेवर निबंध लिहा. **[12]**

Write an essay on आर्थीव्यञ्जकता.

किंवा/OR

वाचक शब्दाचे लक्षण स्पष्ट करून, अभिधा शक्तीविषयी माहिती द्या.

Explain definition of वाचक शब्द and write information about अभिधा शक्ती.

B) टीपा लिहा. **[8]**

Write a note.

i) अभिहितान्वयवाद अन्विताभिधानवादश्च ।

ii) सारोपा साध्यवसाना च लक्षणाप्रकारौ ।

Q4) **A)** **सांग्रामिकाधिकरणात सांगितलेल्या सैन्याच्या कार्याविषयी आम्हाला माहिती द्या.** **[12]**

Tell us regarding works of an army described in **सांग्रामिकाधिकरण**.

किंवा/OR

कूटयुद्धविकल्पा: स्वसैन्योत्साहनं तथा स्वबलान्यबलव्यायोग: या अध्यायांतून आलेल्या विषयांची चर्चा करा.

Discuss topics described in chapters titled **कूटयुद्धविकल्पा: स्वसैन्योत्साहनं** and **स्वबलान्यबलव्यायोग:**

B) **टीपा लिहा.** **[8]**

Write a note.

i) **स्कन्धवारस्य रचना ।**

ii) **सांग्रामिक या नावाची यथार्थता ।**

Appropriateness of the name **सांग्रामिक**

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1002

[Total No. of Pages : 4

[6210]-310

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE - 1B : Micro Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24151)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams where necessary.***

Q1) **Answer the following questions in 20 words each. (Any 8)** **[16]**

a) What is opportunity cost?
b) Write the definition of variable cost.
c) What is Market?
d) Explain the concept of Product differenciation.
e) What is Duopoly Market?
f) Write the definition of Quasi Rent.
g) What is Innovation?
h) Write the definition of Welfare economics.
i) What is Social Marginal benefit?
j) What is Wages?

Q2) **Answer the following questions in 50 Words each. (Any 4)** **[16]**

a) State the characteristics of oligopoly Market.
b) Explain the concepts of Total Revenue and Average Revenue.
c) Explain the classification of Market by Period.
d) Explain the Risk Profit theory.
e) Explain the types of Marginal Productivity.
f) Explain A marty sen's Theory of social selection.

P.T.O.

Q3) **Answer the following questions in 100 words each. (Any 3)** **[18]**

a) What is a Perfect Competition? Explain the characteristics of perfect competition.

b) Explain the concept of opportunity cost.

c) Explain the Modern theory of Rent.

d) Explain the Pigovian welfare economics.

Q4) **Answer the following question in 200 words each. (any 2)** **[20]**

a) Explain the cost concepts.

b) What is a Monopolistics competition? Explain the characteristics of Monopolistic competition.

c) Explain the Ricardian Theory of Rent.

Total No. of Questions : 4]

PB-1002

[6210]-310

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE - 1B : Micro Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24151)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.*

3) *आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.*

4) *संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) संधी खर्च म्हणजे काय?

ब) बदलत्या खर्चाची व्याख्या लिहा.

क) बाजार म्हणजे काय?

ड) वस्तूभेद संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) द्विविक्रेताधिकार बाजार म्हणजे काय?

फ) आभास खंडाची व्याख्या लिहा.

य) नवप्रवर्तन म्हणजे काय?

र) कल्याणकारी अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहा.

ल) सामाजिक सीमांत लाभ म्हणजे काय?

व) वेतन म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) अल्पविक्रेताधिकार बाजाराची वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) एकूण प्राप्ती व सरासरी प्राप्ती संकल्पना स्पष्ट करा.

क) कालावधीनुसार बाजाराचे वर्गिकरण स्पष्ट करा.

ड) नफ्याचा जोखीम सिद्धांत स्पष्ट करा.

इ) सीमांत उत्पादकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.

फ) अमर्त्य सेन यांचा सामाजिक निवडीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) पूर्ण स्पर्धा म्हणजे काय? पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) संधी खर्चाची संकल्पना स्पष्ट करा.

क) खंडाचा आधुनिक सिद्धांत स्पष्ट करा.

ड) पिगूचे कल्याण विषयक अर्थशास्त्र स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) खर्चाच्या संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा म्हणजे काय? मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) रिकार्डोचा खंड सिद्धांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1003

[Total No. of Pages : 4

[6210]-311
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE-1B : Western Political Thought
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24161)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any eight questions (20 words) :** **[16]**

a) Who introduced the concept of 'General will'?

b) Which is the most famous book of Rousseau?

c) Which thinker first proposed the principle of dialecticism?

d) What are the three stages of Hegelian dialectics?

e) State the two types of freedom suggested by J.S. Mill.

f) Which is the famous book of J.S. Mill?

g) What are the two classes in theory of class-struggle?

h) What is meant by Surplus value?

i) Rousseau's ideas led to which revolution?

j) State the two eligibility of voter as suggested by J.S. Mill?

Q2) **Attempt any four questions (50 words) :** **[16]**

a) How is the 'General will' formed?

b) Rousseau's views of Human Nature.

c) J. S. Mills views on 'Representative Government'.

d) A critics of Hegel's thoughts on state.

e) Marxian concept of class-struggle.

f) Marxian theory of surplus value.

P.T.O.

Q3) **Attempt any three questions (100 words) :** **[18]**

a) Explain Rousseaus concept of ‘Civil Society’.

b) Rousseau’s views on ‘state of nature’.

c) Explain views of Hegel on ‘Civil Society’.

d) Karl Marx's concept of ‘Stateless Society’

Q4) **Attempt any two questions (200 words) :** **[20]**

a) Give details of Rousseau’s thoughts on responsible government.

b) Evaluate J.S. Mills thoughts on ‘Utilitarianism’.

c) Discuss Karl Marx’s views on ‘revolution’.

Total No. of Questions : 4]

PB-1003 **[6210]-311**

S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE-1B : Western Political Thought
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24161)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) 'सामुहिक ईहा' ही संकल्पना कोणी मांडली?

ब) रूसोचा सुप्रसिद्ध ग्रंथ कोणता?

क) कोणत्या विचारवंताने द्वंद्ववादाची संकल्पना सर्वप्रथम मांडली?

ड) हेगेलप्रणीत द्वंद्वात्मक विरोधविकासातील तीन अवस्था कोणत्या?

इ) जे.एस.मिलने सूचविलेले स्वातंत्र्याचे दोन प्रकार सांगा.

फ) जे.एस. मिलने कोणता सुप्रसिद्ध ग्रंथ लिहीला?

य) वर्गसंघर्षाच्या सिद्धांतातील दोन वर्ग कोणते?

र) अतिरिक्त मूल्य म्हणजे काय?

ल) रूसोच्या विचारांमुळे कोणती राज्यक्रांतीघडून आली?

व) जे. एस. मिलने सुचविलेले मतदारांच्या पात्रतेचे दोन निकष सांगा.

प्रश्न 2) 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) **[16]**

अ) 'सामुहिक ईहे' ची निर्मिती कशी होते?

ब) रूसोचे मानवी स्वभाव विषयक विचार.

क) प्रतिनिधिक शासनाबाबतचे जे. एस. मिलचे विचार.

ड) हेगेलच्या राज्यविषयक विचारांचे टिकात्मक परीक्षण.

इ) वर्गसंघर्षाची मार्क्सवादी संकल्पना.

फ) मार्क्सवादातील अतिरिक्त मूल्य संकल्पना

प्रश्न 3) 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) रूसोची 'नागरी समाज' संकल्पना विशद करा.

ब) रूसोचे निसर्गावस्थे विषयीचे विचार स्पष्ट करा.

क) हेगेलचे नागरी समाजविषयक विचार विशद करा.

ड) कार्ल मार्क्सची राज्यविहीन समाजाची संकल्पना.

प्रश्न 4) 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) जबाबदार शासनविषयक रूसोच्या विचारांबाबत तपशील लिहा.

ब) जे.एस. मिलच्या उपयूक्ततावाद विषयक विचारांचे मूल्यमापन करा.

क) कार्ल मार्क्सच्या क्रांतिविषयक विचारांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1004

[Total No. of Pages : 4

[6210]-312

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE-1B(3) : Medieval India : Mughal Period

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24171)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (Any 1) : **[15]**

a) Write a detailed description of the useful sources in Mughal period History writting.

OR

b) Explain Aurangzb's policy towords Rajputs.

Q2) Answer the following question in 300 words (Any 1) : **[15]**

a) Give a detailed Account of the Revenue system during the Mughal period.

OR

b) Give information about Bhakti movement in Mughal social system.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any 2) : **[20]**

a) Explain the nature of conflict between Humayun and Shershaha Sur.

b) Write about the imperical expansion of emperor Akbar.

c) Give information about central administrative system during Mughal period.

d) Explain 'Women's Life' in Mughal period.

P.T.O.

Q4) Short notes (any 4) : **[20]**

a) Babarnama (Tuzuk-E-Babri)

b) Battle of panipat (A.D. 1556)

c) Ahom struggle

d) Agricultural system during mughal period

e) Bhakti Traditional in Maharashtra

f) Hindu caste system

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1004

[6210]-312
S.Y. B.A.
HISTORY
DSE-1B(3) : Medieval India : Mughal Period
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24171)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही 1) : **[15]**

अ) मुघलकालीन इतिहास लेखनास उपयुक्त असणाऱ्या साधनांची सविस्तर माहिती लिहा.

किंवा

ब) औरंगजेबाचे राजपूत संबंधी धोरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही 1) : **[15]**

अ) मुघलकालीन म्हसूल व्यवस्थेची सविस्तर माहिती द्या.

किंवा

ब) मुघलकालीन समाजव्यवस्थेतील भक्ती चळवळीची माहिती द्या.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या (कोणतेही 2) : **[20]**

अ) हुमायून आणि शेरशहा सुर यांच्यातील संघर्षाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) सम्राट अकबराच्या साम्राज्यविस्ताराची माहिती लिहा.

क) मुघलकालीन केंद्रिय प्रशासन व्यवस्थेची माहिती द्या.

ड) मुघलकालीन स्त्री जीवन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणतेही 4) : **[20]**

अ) बाबरनामा (तुझूक–ए–बाबरी)

ब) पानिपतची लढाई (इ.स. 1556)

क) अहोम संघर्ष

ड) मुघलकालीन शेतीव्यवस्था

इ) महाराष्ट्रातील भक्ती परंपरा

फ) हिंदु जातीव्यवस्था

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1005

[Total No. of Pages : 4

[6210]-313
S.Y. B.A.
GEOGRAPHY
DSE - 1B - GG210B : Geography of Maharashtra - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24201)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams and figures wherever necessary.***
4) ***Use of map stencils are allowed.***

Q1) Answer the following questions in about 20 words each (any eight) : **[16]**

a) Name any two cash crops.

b) Name any two grape growing districts of Maharashtra.

c) What is soil erosion?

d) What is literacy?

e) According to 2011 census, what is the population of Maharashtra State?

f) Name any two important schemes implemented by the Central Government for Rural Development.

g) Shri. Anna Hazare, a great social reformer, is associated with which village?

h) Write the definition of tourist.

i) Where are hot springs found in Maharashtra?

j) Name any two sanctuaries in Maharashtra.

Q2) Write the answer of the questions about 50 words each (any three) : **[18]**

a) Millet producing regions of Maharashtra.

b) Gender composition of population of Maharashtra.

c) Share of rural areas in gross national product.

d) Cultural tourism attractions of Maharashtra.

P.T.O.

Q3) Write the answer of the questions about 100 words each (any two) : **[16]**

a) Describe, agriculture is the backbone of the economy.

b) Explain the urban and rural population of Maharashtra.

c) Explain the economic parameter of rural development.

d) Write an account of agrotourism in Maharashtra.

Q4) Write the answer of the questions about 300 words each (any one) : **[20]**

a) Explain the potential of Pune and Mumbai cities of Maharashtra.

b) Take a look at Hivre Bazar as a pilot village in rural development in Maharashtra.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1005

[6210]-313
S.Y. B.A.
GEOGRAPHY
DSE - 1B - GG210B : Geography of Maharashtra - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24201)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) मॅप स्टेन्सील वापरण्यास परवानगी आहे.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) कोणत्याही दोन नगदी पिकांची नावे लिहा.

ब) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन द्राक्ष उत्पादक जिल्ह्यांची नावे लिहा.

क) जमिनीची धुप म्हणजे काय?

ड) साक्षरता म्हणजे काय?

इ) सन 2011 च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्र राज्याची लोकसंख्या किती होती?

फ) केंद्र सरकारने ग्रामीण विकासाच्या दृष्टीने लागू केलेल्या कोणत्याही दोन महत्वाच्या–योजनांची नावे सांगा.

य) श्री. अण्णा हजारे हे थोर समाजसुधारक कोणत्या खेडयाशी संबधित आहेत?

र) पर्यटकांची व्याख्या लिहा.

ल) गरम पाण्याचे झरे महाराष्ट्रात कोठे आढळतात.

व) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन अभयारण्यांची नावे लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) महाराष्ट्रातील बाजरी उत्पादक प्रदेश

ब) महाराष्ट्रातील लोकसंख्या लिंग रचना

क) राष्ट्रीय सकल उत्पादनात ग्रामीण भागाचा वाटा

ड) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक पर्यटनाची आकर्षणे

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) शेती हा अर्थव्यवस्थेचा आधार आहे, स्पष्ट करा.

ब) महाराष्ट्रातील शहरी व ग्रामीण लोकसंख्या स्पष्ट करा.

क) ग्रामिण विकासाचे आर्थिक मापदंड स्पष्ट करा.

ड) महाराष्ट्रातील कृषी पर्यटनाचा वृत्तांत लिहा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) महाराष्ट्रातील पुणे व मुंबई शहराची क्षमता स्पष्ट करा.

ब) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासात एक पथदर्शी गाव म्हणून हिवरे बाजाराचा आढावा घ्या.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1006

[Total No. of Pages : 4

[6210]-314

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE - 1B : Psychology of Abnormal Behaviour - II

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24221)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words. (Any four)** **[20]**

a) What is schizophrenia?

b) State the nature of personality disorder.

c) Explain the nature of antisocial personality disorder.

d) Write the symptoms of anorexia disorder.

e) Write the characteristics of attention deficit hyperactivity disorder (ADHD).

f) State the symptoms of communication disorder.

Q2) **Answer the following questions in 200 Words. (Any two)** **[20]**

a) Write the nature of cluster - A personality disorder.

b) Explain the diagnostic criteria of schizophreniform disorder.

c) Explain the symptoms of alcohol use disorder.

d) Discuss about intellectual disability.

P.T.O.

Q3) **Answer the following question in 400 words. (any one)** **[20]**

a) Write in detail about the symptoms & diagnostic criteria of schizophrenia?

b) Describe the various types of sleep disorder.

Q4) **Write short notes. (Any two)** **[10]**

a) Histronic personality disorder

b) Borderline personality disorder.

c) Autism

d) Learning disorder.

Total No. of Questions : 4]

PB-1006

[6210]-314

S.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

DSE - 1B : Psychology of Abnormal Behaviour - II

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) छिन्नमनस्कता म्हणजे काय?

ब) व्यक्तिमत्व विकृतीचे स्वरूप सांगा.

क) समाजविघातक व्यक्तिमत्व विकृतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ड) क्षुधाभाव विकृतीचे लक्षणे लिहा.

इ) अवधान त्रुटीपुरकता अतिक्रियाशीलता विकृतींचे वैशिष्ट्ये लिहा.

फ) संप्रेषण विकृतीचे लक्षणे सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) व्यक्तिमत्व विकृती अ – गटातील विकृतीचे स्वरूप लिहा.

ब) छिन्नमनस्कतावत विकृतीचे निदानात्मक निकष स्पष्ट करा.

क) मदयपान सेवन विकृतीचे लक्षणे स्पष्ट करा.

ड) बौद्धिक अक्षमता विकृती विषयी चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाचे 400 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) **[20]**

अ) छिन्नमनस्कता विकृतीचे लक्षणे आणि निदानात्मक निकष सविस्तर लिहा.

ब) निद्रा विकृतीच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) उन्मादी व्यक्तिमत्व विकृती

ब) सिमावर्ती व्यक्तिमत्व विकृती

क) स्व–मग्नता

ड) अध्ययन विकृती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1007

[Total No. of Pages : 4

[6210]-315
S.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-1B-Spl-1 : India's Internal Security - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24271)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Three)**[3 × 5 = 15]**

a) Explain the Article 370.

b) Explain the Nature of Naxalist Movements.

c) State the Effects of Terrorism.

d) Explain the India's Counter Terrorism Policy.

e) What are the Types of Cyber Crimes?

Q2) Answer the following questions in 300 Words each. (any One)**[1 × 15 = 15]**

a) Explain in detail the Kashmir is an Internal Security Problems of India.

b) What are the Naxalite Problems Effects on India's National Security?

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two)**[2 × 10 = 20]**

a) Explain the Security impact of Kashmir issue and suggested measures.

b) Explain in details Naxalite movement in India.

c) Describe in details the Types of Terrorism.

d) What are the Basic Instruments of Cyber Crime?

P.T.O.

Q4) Write Short Notes (Any Four) : **[4 × 5 = 20]**

a) Article-35 A

b) Naxalite Problems

c) Causes of Terrorism

d) Concept of Counter Terrorism

e) Cyber Crime

f) Hacking

Total No. of Questions : 4]

PB-1007 **[6210]-315**

S.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-1B-Spl-1 : India's Internal Security - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24271)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[3 × 5 = 15]**

अ) कलम 370 स्पष्ट करा.

ब) नक्षलवादी चळवळीचे स्वरुप स्पष्ट करा.

क) दहशतवादाचे परिणाम सांगा.

ड) भारताचे प्रतिदहशतवादा विषयीचे धोरण स्पष्ट करा.

इ) सायबर गुन्ह्यांचे प्रकार कोणते?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[1 × 15 = 15]**

अ) 'काश्मीर भारताची अंतर्गत सुरक्षा समस्या' सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) नक्षलवाद समस्येचे भारताच्या राष्ट्रीय सुरक्षेवर होणारे परिणाम कोणते?

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[2 × 10 = 20]**

अ) काश्मीर समस्येचे सुरक्षेवरील होणारे परिणाम सांगून उपाय योजना स्पष्ट करा.

ब) भारतातील नक्षलवादी चळवळ सविस्तर स्पष्ट करा.

क) दहशतवादाचे प्रकार सविस्तर विशद करा.

ड) सायबर किंवा संगणक गुन्ह्यांची मुलभूत साधने कोणती?

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[4 × 5 = 20]**

अ) कलम 35-अ

ब) नक्षलवाद समस्या

क) दहशतवादाची कारणे

ड) प्रतिदहशतवादाची संकल्पना

इ) सायबर किंवा संगणक गुन्हे

इ) हॅकिंग

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PB-1008

[Total No. of Pages : 2

[6210]-316
S.Y. B.A.
ENGLISH
DSC - 1B : Appreciating Drama
(Old English Special Paper - I)
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - IV) (24331)

Texts : Arms and the man - G.B. Shaw
The Fire and The Rain - Girish Karnad

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any three of the following questions.** **[15]**

a) Why does Yavakri want a boon?

b) Describe the mythological base of the drama 'The Fire and the Rain'.

c) Draw character sketch of Raibhya in 'The Fire and the Rain'.

d) Why does the king start fire sacrifice in the Kingdom? Who leads the sacrifice?

e) Why does Nittilai's father decide her marriage with a tribal youth?

Q2) **Answer any three of the following questions.** **[15]**

a) Write a note on the character of Vishaka.

b) Discuss the significance of the title 'The Fire and the Rain'.

c) What does Aravasu expect from Nittilai?

d) What was the Actor Manager's plea to the chief priest of the fire sacrifice?

e) Discuss in brief the theme of love and marriage in the play 'The Fire and the Rain'.

P.T.O

Q3) **Answer any one question out of the following.** **[10]**

a) How does G.B. Shaw treat themes of war and marriage humorously in the play 'Arms and the Man'.

b) Comment on the character of Sergius in 'Arms and the Man'.

Q4) **Answer any one question out of the following.** **[10]**

a) Comment on the plot construction of 'Arms and the Man'.

b) Comment on the character of Raina Petkoff in the play 'Arms and the Man'.

Q5) **Answer any four of the following questions.** **[20]**

a) Why is Vishaka unwilling to live with Parvasu?

b) Why does Raibhya want to kill Yavakri?

c) Why does the king select Paravasu as the chief priest?

d) What was Yavakri's plan of revenge against the family of Raibhya?

e) What effect fire sacrifice has on Aravasu?

f) Who kills Nittilai? Why.

☺☺☺

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1009

[Total No. of Pages : 3

[6210]-317

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE1B-MS-3 : Problem Course Based on MG-4 and AMG-4 (2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24341)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any FIVE of the following : **[5 × 2 = 10]**

a) Evaluate $\lim_{t\to 0}\left[\cos^2 t\vec{i} + \sin^2 t\vec{j} + \vec{k}\right]$.

b) Find the gradient vector field of the function $f(x, y) = e^{-xy}$.

c) Obtain the Parametric representation for the elliptic paraboloid $x = 5y^2 + 2z^2 - 5$.

d) Find the curl $\vec{F}$ if $\vec{F} = x\vec{i} + y^2\vec{j} + z\vec{k}$.

e) If $f : V \to W$ is linear, define the ker f and the image of f.

f) For which value(s) of the constant k does the system

$x - y = 3$

$2x - 2y = k$

have infinitely many solution.

g) Show that $\{1, \sqrt{5}\}$ is linearly independent in $\mathbb{R}$ over Q.

Q2) Attempt any FOUR of the following : **[4 × 5 = 20]**

a) Find the are length parameter along the curve $\vec{r}(t) = (4\cos t)\vec{i} + (4\sin t)\vec{j} + 3t\vec{k}$ from the point where $t = 0$.

b) Evaluate $\int_0^1 \left[t^3\vec{i} + 7\vec{j} + (t+1)\vec{k}\right] dt$.

P.T.O.

c) Using Greens theorem area formula find the area of the ellipse $\frac{x^2}{a^2}+\frac{y^2}{b^2}=1$.

d) Solve

$x + y + 2z = 9$

$2x + 4y - 3z = 1$

$3x + 6y - 5z = 0$

by using Gauss Elimination method.

e) Prove that the intersection of two subspaces of a vector space V is also a sub-space of V.

f) Show that T : $R^2 \to R$ defined by T((*x*, *y*)) = $x^2 + y^2$ is not linear.

Q3) Attempt any FOUR of the following : **[4 × 5 = 20]**

a) Find $\hat{T}$ and $\hat{N}$ for the plane curve $\vec{r}(t)=a\cos t\vec{i}+a\sin t\vec{j}$ of a circle of radius a.

b) Solve the initial value problem for $\vec{r}(t)$ where $\frac{d}{dt}\vec{r}(t)=-t\vec{i}-t\vec{j}-t\vec{k}$ with initial condition $\vec{r}(0)=\vec{i}+2\vec{j}+3\vec{k}$.

c) Evaluate $\int_C f(x,y,z)ds$ where $f(x,y,z)=x-3y^2+z$ over the line segment C joining the origin to the point (1, 1, 1).

d) Find ker T, where T : $R^3 \to R^2$ defined by T(*x*, *y*, *z*) = (*x* + *y*, *y* − *z*).

e) Reduce the matrix A to echelon form, hence find rank of A

$$A=\begin{pmatrix}1 & -1 & 2 & -1\\ 2 & 1 & -2 & -2\\ -1 & 2 & -4 & 1\\ 3 & 0 & 0 & -3\end{pmatrix}.$$

f) Determine whether the polynomials $p_1 = 1 - x$, $p_2 = 5 - 3x + 3x^2$, $p_3 = 3 + 3x - 2x^2$ are linearly dependent or linearly independent in p_2.

Q4) Answer any TWO of the following : **[4 × 5 =20]**

a) Find the flux of $\vec{F} = yz\vec{i} + z^2\vec{k}$ outward through the surface S cut from the cylinder $y^2 + z^2 = 1$, $z \geq 0$ by the planes $x = 0$ and $x = 1$.

b) Evaluate the integral $\int\int G(x,y,z)d\rho$ where $G(x, y, z) = xyz$ over the surface of the cube cut from the first octant by the planes $x = 1$, $y = 1$ and $z = 1$.

c) If W is a subspace of a finite dimensional vector space V, then prove that dimW $\leq$ dimV.

d) Determine the value of k so that the following system in unknown x, y, z has

i) a unique solution

ii) no solution

iii) an infinite number of solutions

$kx + y + z = 1$

$x + ky + z = 1$

$x + y + kz = 1$

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1010

[Total No. of Pages : 4

[6210]-318

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 1B : Development of Sociology in India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24371)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes (Any Three) : **[15]**

a) Any two features of Indian nationalism.

b) Caste.

c) Development of Sociology in Indian Universities.

d) Indological Perspective.

e) Colonial background.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) : **[15]**

a) Discuss 'non-brahmanical perspective'.

b) Explain A.R. Desai's thoughts on the concept of 'State'.

c) Elucidate the methodology as given by M.N. Srinivas.

d) Describe the features of Sanskritization.

e) Explain the concept of sub-caste.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) : **[20]**

a) Explain Dr. Ghurye's theory of caste.

b) Elucidate M.N. Srinivas's concept of dominant caste with examples.

c) Explain Dr. B.R. Ambedkar's views on untouchability in India.

d) Discuss the contribution of British officers in the development of Sociology in India.

Q4) Answer the following question in 300 words each (Any One) : **[20]**

a) Discuss A.R. Desai's Marxist Perspective on Indian nationalism.

b) Describe Dr. B.R. Ambedkar's new on origin of caste.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1010

[6210]-318

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 1B : Development of Sociology in India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24371)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) भारतीय राष्ट्रवादाचे कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये

ब) जात

क) भारतीय विद्यापीठांमधे समाजशास्त्राचा विकास

ड) प्राच्यविद्याशास्त्रीय दृष्टिकोन

इ) वसाहतिक पार्शवभूमी

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) ब्राह्मणेत्तर दृष्टिकोनाची चर्चा करा.

ब) 'राज्य' या संकल्पनेविषयी ए.आर. देसाई यांचे विचार स्पष्ट करा.

क) एम.एन. श्रीनिवास यांनी दिलेल्या पद्धतीशास्त्र विशद करा.

ड) संस्कृतीकरणाच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

इ) पोटजात ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) डॉ. घुर्ये यांच्या जातीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) एम.एन. श्रीनिवास यांची प्रभावी जात ही संकल्पना उदाहरणा सहित विशद करा.

क) भारतातील अस्पृश्येवरील डॉ. बी.आर. आंबेडकरांचे विचार स्पष्ट करा.

ड) भारतातील समाजशास्त्राच्या विकासात ब्रिटीश अधिकाऱ्यांचे योगदानाची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) भारतीय राष्ट्रवादावर ए.आर. देसाई यांचे मार्क्स दृष्टिकोनाची चर्चा करा.

ब) डॉ. बी.आर. आंबेडकरांचे जातीच्या उत्पत्ती विषयी विचारांचे वर्णन करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1011

[Total No. of Pages : 4

[6210]-320

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

DSE - 1B : Indian Philosophy : Orthodox Systems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24421) (Special Paper - I)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any **Three** of the following questions in 100 words. **[15]**

a) Write the main features of Nyaya-Vaisheshik Darshan.

b) Write a note on Vaisheshika's theory of causation.

c) Narrate Samkhya conception of Prakriti.

d) Give a meaning of the term 'Yoga' according to Yoga Darshan.

e) Explain Purvamimamsa's notion of 'Karma'.

Q2) Write short notes on any **Three** of the following in 100 words: **[15]**

a) Nyaya's theory of Anuman.

b) Samkhya's theory of causation.

c) Advaita Vedanta's notion of'Brahman'.

d) Difference between the terms 'Vada' and 'Vitanda'.

e) Write a note about Purvamimamsa's conception of Veda-pramanya.

P.T.O.

Q3) Answer **Two** of the following questions in 200 words. **[20]**

a) Write on Nyaya Darshana's idea of Pratyaksha.

b) Narrate Samkhya's conception of suffering and its remedy.

c) Write a note on Shankaracharya's distinction of Saguna and Nirgun Bramhan.

Q4) Answer any **One** of the following questions in 400 words. **[20]**

a) Explain Nyaya and Vaisheshika's concept of God.

b) Describe the 'Ashtang-yoga' of Yoga Darsana.

Total No. of Questions : 4]

PB-1011

[6210]-320

S.Y.B.A.

PHILOSOPHY

DSE - 1B : Indian Philosophy : Orthodox Systems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24421) (Special Paper - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) न्याय–वैशेषिक दर्शनाची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) वैशेषिकांच्या कार्यकारण सिद्धांतावर टीप लिहा.

क) सांख्य दर्शनाची प्रकृती ही संकल्पना सांगा.

ड) योगदर्शनानुसार 'योग' संकल्पनेचा अर्थ सांगा.

इ) पूर्वमीमांसा दर्शनानुसार 'कर्म' संकल्पना मांडा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 100 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) न्यायदर्शनाचा अनुमान सिद्धांत

ब) सांख्यदर्शनाचा कार्यकारण सिद्धांत.

क) अद्वैत दर्शनाची 'ब्रह्मन्' संकल्पना.

ड) 'वाद' आणि 'वितंड' या संकल्पनातील फरक.

इ) पूर्वमीमांसा दर्शनानुसार वेदप्रामाण्यावर टीप लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) न्यायदर्शनाची प्रत्यक्ष संकल्पना सांगा.

ब) सांख्याची दु:ख आणि दु:ख उपाय ही संकल्पना मांडा.

क) शंकराचार्य यांनी केलेला सगुण आणि निर्गुण ब्रह्मन या संकल्पनेतील फरक सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) न्याय आणि वैशेषिक दर्शनाची ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) योगाची 'आष्टांग योग' संकल्पना मांडा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1012

[Total No. of Pages : 4

[6210]-321
S.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE-1B : Personnel Administration
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24441)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words (any eight) **[16]**

a) What is the Human Resource Development?

b) Write the any two factors that effect Motivation.

c) What is the Motivation?

d) State the definition of Administrative Accountability.

e) Write the definition of strike.

f) State the function of Employee Association.

g) What is corruption?

h) When was the International labour organization established?

i) State definition of stress management.

j) State the definition of Discipline.

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words : (any four) **[16]**

a) Administrative Tribunal.

b) Right to strike.

c) Stress Management.

d) Objective of employee Association.

e) Whitely council.

f) Staff council

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following question in 100 words (any three) : **[18]**

a) Explain the importance of Human Resource Development.

b) State the meaning and singnificance of Motivation.

c) Explain the types of Accountability.

d) State the objective and functions of Whitely council.

Q4) Write the answers to the following question in 200 words : (any two) **[20]**

a) Explain the types of Motivation.

b) State the causes and solution of corruption.

c) Explain the process of performance appraisal.

Total No. of Questions : 4]

PB-1012

[6210]-321
S.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE-1B : Personnel Administration
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24441)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) मानवी संसाधन विकास म्हणजे काय?

ब) अभिप्रेरणेला प्रभावित करणारे कोणतेही दोन घटक लिहा.

क) अभिप्रेरणा म्हणजे काय?

ड) प्रशासकीय उत्तरदायित्वाची व्याख्या सांगा.

इ) संपाची व्याख्या लिहा.

फ) कर्मचारी संघटनेची कार्य सांगा.

य) भ्रष्टाचार म्हणजे काय?

र) आंतरराष्ट्रीय संघटनेची स्थापना केव्हा झाली?

ल) ताणतणावाची व्याख्या सांगा.

व) शिस्तची व्याख्या सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) **[16]**

अ) प्रशासकीय न्यायधिकरण

ब) संपाचा अधिकार

क) ताणतणाव व्यवस्थापन

ड) कर्मचारी संघटनेचा उद्देश

इ) व्हिटले परिषद

फ) कर्मचारी परिषद

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) मानवी संसाधन विकासाचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) अभिप्रेरणेचा अर्थ आणि महत्व सांगा.

क) उत्तरदायित्वाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ड) व्हिटले परिषदेचे उद्देश आणि कार्य सांगा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) अभिप्रेरणेचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) भ्रष्टाचाराची कारणे आणि उपाय सांगा.

क) कार्यसिद्धी मुल्यमापनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1013

[Total No. of Pages : 2

[6210]-322

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2B : Sahitya Samiksha (साहित्य समीक्षा)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24022)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक .*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[10]**

अ) साहित्य समीक्षेचे स्वरुप सांगा.

ब) साहित्यकृतीच्या वाचनाचे समीक्षा व्यापारातील महत्त्व विशद करा.

क) रिचर्डस्ने सांगितलेले समीक्षकाचे तीन गुण सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) समीक्षेच्या विविध व्याख्या सांगून समीक्षेची प्रयोजने लिहा.

ब) स्त्रीवादी समीक्षेचे स्वरुप लिहा.

क) साहित्य व्यवहारातील समीक्षेचे कार्य लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) समीक्षेतील अर्थनिर्णयन आणि मूल्यमापन या घटकांचे महत्त्व विशद करा.

ब) साहित्यकृती आणि समीक्षक यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.

क) काव्यानंदाची निर्मात्याच्यादृष्टीने मीमांसा करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) उत्तम समीक्षकाच्या अंगी कोणकोणते गुण असावेत ते लिहा.

ब) समीक्षकाने कोणकोणती पथ्ये पाळली पहिजेत ते लिहा.

क) उपयोजित समीक्षेची संकल्पना व स्वरुप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5 SEAT No.

PB-1014 Total No. of Pages : 2

[6210]-323

S.Y.B.A. (Semester - IV)

URDU

DSE-2B : Special Study of Poets

(2019 Pattern) (CBCS)(24072)

Total Marks :70] *[Time :2½ Hours*

ہدایات :

1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر1: اردو نظم کے ارتقاء کے مختلف مراحل کا محاکمہ کیجیئے۔ **[15]**

یا

علامہ اقبال کی نظم نگاری کی اہم خصوصیات پر روشنی ڈالئے۔

سوال نمبر2: غزل کی ٹیکنیک، ہئیت ولوازمات پر طائرانہ نظر ڈالئے۔ **[10]**

یا

''غزل اردو شاعری کی آبرو ہے'' رشید احمد صدیقی کے اس بیان پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

سوال نمبر3: فیض احمد فیض کی شاعرانہ صلاحیتوں کو اجاگر کیجیئے۔ **[15]**

یا

فیض کی ادبی خدمات کا جائزہ لیجئے

P.T.O.

سوال نمبر 4 : کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کیجئے۔ **[10]**

i) شکوہ ii) جواب شکوہ

سوال نمبر 5: (الف) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح بحوالۂ متن کیجئے۔ (کوئی پانچ) **[10]**

i) دیں اذانیں کبھی یورپ کے کلیساؤں میں کبھی افریقہ کے تپتے ہوئے صحراؤں میں

ii) تو ہی کہہ دے کہ اکھاڑا درِ خیبر کس نے شہر قیصر کا جو تھا اس کو کیا سر کس نے

iii) کس قدر تم پہ گراں صبح کی بیداری ہے ہم سے کب پیار ہے؟ ہاں نیند تمہیں پیاری ہے

iv) جن کو آتا نہیں دنیا میں کوئی فن تم ہو نہیں جس قوم کو پروائے نشیمن تم ہو

v) اپنی دنیا آپ پیدا کر اگر زندوں میں ہے سرِ آدم ہے ضمیر کن فکاں ہے زندگی

vi) یہ گھڑی محشر کی ہے تو عرصۂ محشر میں ہے پیش کر غافل عمل کوئی اگر دفتر میں ہے۔

vii) یوں تو سیّد بھی ہو، مرزا بھی ہو، افغان بھی ہو تم سبھی کچھ ہو بتاؤ تو مسلمان بھی ہو

سوال نمبر 5: (ب) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح بحوالۂ متن کیجئے۔ (کوئی پانچ) **[10]**

i) گر بازی عشق کی بازی ہے جو چاہو لگا دو ڈر کیسا گر جیت گئے تو کیا کہنا ہارے بھی تو بازی مات نہیں

ii) جو ہم پہ گزری سو گزری مگر شبِ ہجراں ہمارے اشک تری عاقبت سنوار چلے

iii) قفس اداس ہے یارو، صبا سے کچھ تو کہو کہیں تو بہرِ خدا آج ذکر یار چلے

iv) مقامِ فیض کوئی راہ میں جچا ہی نہیں جو کوئے یار سے نکلے تو سوئے دار چلے

v) دنیا نے تیری یاد سے بیگانہ کر دیا تجھ سے بھی دلفریب ہے غم روزگار کے

vi) دیارِ غیر میں محرم اگر نہیں کوئی تو فیض ذکرِ وطن اپنے روبرو ہی سہی

vii) ہم پرورشِ لوح و قلم کرتے رہیں گے جو دل پہ گزرتی ہے رقم کرتے رہیں گے

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PB-1015

[6210]-324

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-2B (S-2) : मध्ययुगीन काव्य तथा नाटक साहित्य

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24092)

समय : 2½ घंटे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर के अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) रहीम का साहित्यक परिचय दीजिए ।

ब) रहीम की भक्ति भावना स्पष्ट कीजिए ।

क) रहीम काव्य का भावपक्ष स्पष्ट कीजिए ।

ड) रहीम की काव्य भाषा का सोदाहरण परिचय दीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) बिहारी के काव्य की विशेषताएँ लिखिए ।

ब) बिहारी के काव्य की प्रासंगिकता पर प्रकाश डालिए ।

क) बिहारी काव्य की अलंकार योजना स्पष्ट कीजिए ।

ड) बिहारी का व्यक्तित्व एवं कृतित्व संक्षेप में स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) नाटककार के रूप में मन्नु भंडारी का परिचय दीजिए ।

ब) 'महाभोज' नाटक की कथावस्तु लिखिए ।

क) नाटक के तत्वों के आधार पर 'महाभोज' नाटक की समीक्षा कीजिए ।

ड) 'महाभोज' नाटक की रंगमंचीयता पर प्रकाश डालिए ।

P.T.O.

प्रश्न 4) अ) निम्नलिखित में से किसी <u>एक</u> अवतरण की ससंदर्भ व्यख्या किजिए : **[7]**

i) ''समय दशा कुल देखि कै, सबै करत सनमान ।
'रहीमन दीन अनाथ को, तुम बिन को भगवान ।।''

ii) ''रहीमन वे नर मर चुके, जे कहुँ माँगन जाहिं ।
उनते पहले वे मुए, जिन मुख निकसत नाहिं ।।''

ब) निम्नलिखित में से किसी <u>एक</u> अवतरण की ससंदर्भ व्यख्या किजिए : **[7]**

i) ''कहत नटत रीझत खिजत, मिलत खिलत लजियात ।
भरे भौन में करत हैं, नैननि में सब बात ।।''

ii) ''नहिं पराग नहिं मधुर मधु, नहिं विकास इहिं काल ।
अली कली ही ते बँध्यौ आगे कौन हवाल ।।''

क) निम्नलिखित में से किसी <u>एक</u> अवतरण की ससंदर्भ व्यख्या किजिए : **[7]**

i) ''राजनीति में रहकर जिनकी खाल गैंडे की तरह हो गई है, वह कटती नहीं इतनी आसानी से ।''

ii) ''यही तो मौका है 'मशाल' की स्थिति सुधारने का । इस चुनाव में मैटर भी खूब मिलेगा और सेल भी इतनी बढ़ेगी कि बस..... पर आप कोई पॉलिसी तो बताइये । कोई स्टैंड तो लीजिये.....।''

प्रश्न 5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर लिखिए : **[7]**

i) रहीम की काव्य रचना का नाम है –

अ) पद्मावत ब) बीजक
क) दोहावली ड) साहित्य लहरी

ii) रहीम काव्य का मुख्य विषय है –

अ) नीति ब) वीरता
क) नारी विमर्श ड) आदिवासी चेतना

iii) बिहारी किस काल के कवि हैं?

अ) आदिकाल ब) भक्तिकाल
क) रीतिकाल ड) आधुनिक काल

iv) बिहारी के काव्यग्रंथ का नाम लिखिए ।

अ) बिहारी–वियोग ब) बिहारी सतसई
क) बिहारी राग ड) बिहारी योग

v) महाभोज नाटक का मुख्य विषय है –

अ) संस्कृति ब) राजनीति

क) भक्ति ड) हास्य

vi) बिसू किस नाटक का पात्र हैं?

अ) चद्रगुप्त ब) भारत दुर्दशा

क) महाभोज ड) अजातशत्रु

vii) महाभोज नाटक कब प्रकाशित हुआ?

अ) 1999 ब) 1982

क) 2013 ड) 2017

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PB-1016

[Total No. of Pages : 2

[6210]-325

S.Y. B.A.

SANSKRIT

DSE - 2B : Atharvaveda and Upanishad

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24112)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

Instructions : All questions are compulsory.

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate marks.

***Q1)* कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा.** **[10]**

Translate any two with explanation.

i) ज्यायस्वन्तश्चित्तिनो मा वि यौष्ट संराधयन्तः सधुराश्चरन्तः ।
अन्यो अन्यस्मै वल्गु वदन्त एत सध्रीचीनान्वः संमनसस्कृणोमि ।।

ii) पूर्णं नारि प्र भर कुम्भमेतं घृतस्य धारामृतेन संभृताम् ।
इमां पातॄनमृतेना समङ्ग्धीष्टापूर्तमभि रक्षात्येनाम् ।।

iii) आ प्र द्रव परमस्याः परावतः शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ।
तदुयं राजा वरूणस्तथाह स त्वायमह्वत्स उपेदमेहि ।।

***Q2)* कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.** **[15]**

Answer in detail to any one.

i) अथर्ववेदाचे अंतर्गत स्वरूप स्पष्ट करा.

Explain the inner nature of अथर्ववेद.

ii) शालानिर्माणसूक्त (अथर्ववेद – 3.12) सविस्तर स्पष्ट करा.

Explain शालानिर्माणसूक्त (Atharvaveda - 3.12) in detail.

P.T.O.

Q3) **कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.** **[10]**

Explain any two with reference to the context.

i) सा᳖त्रासा᳖हस्या᳖हं म᳖न्योरव᳖ ज्यामि᳖व᳖ धन्व᳖नो᳖ वि मु᳖ञ्चामि᳖ रथाँ इव ।।

ii) अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययाऽमृतमश्नुते ।

iii) येयं प्रेते विचिकित्सा मनुष्येऽस्तीत्येके नायमस्तीति चैके ।

Q4) **अ) कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा.** **[15]**

Answer in detail to any one.

i) 'उपनिषद्' या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on 'उपनिषद्'.

ii) ईशावास्योपनिषदाचा सारांश लिहा.

Write a summary of ईशावास्योपनिषद्.

ब) कोणत्याही दोन टीपा लिहा. **[10]**

Write any two short notes.

i) आरूणि.

ii) कठोपनिषद्.

iii) राजकर्माणि.

Q5) **संस्कृतात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)** **[10]**

Write answers in Sanskrit. (Any five)

i) छान्दोग्योपनिषद् केन वेदेन सह संलग्ना?

ii) 'ईशावास्योपनिषद्' इत्यस्याः अन्यं नामधेयं किम्?

iii) अथर्ववेदे आगतेषु विषयेषु केषामपि चतुर्णां नामानि लिखत ।

iv) अथर्ववेदस्य शौनकशाखासंहितायां कति काण्डानि सन्ति?

v) सांमनस्यसूक्तस्य (अथर्ववेद – 3.30) ऋषिः देवता च?

vi) वरूणस्य पुत्रः कः?

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1017

[Total No. of Pages : 4

[6210]-326

S.Y. B.A.

ECONOMICS

DSE - 2B : Macro Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24152)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***

Q1) **Answer the following questions in one or two sentences. (any eight)[16]**

a) What is business cycle?
b) State the Definition of Monetary policy.
c) What is money?
d) What is philips curve?
e) What is repo rate?
f) What is Walking Inflation?
g) What is Depression?
h) Write the definition of demand pull inflation.
i) State the any two advantages of monetary policy.
j) Write the Fisher's Transaction equation.

Q2) **Answer the following questions in briefly (Any four)** **[16]**

a) State the limitations of monetary policy.
b) Write the primary functions of money.
c) Explain the effects of business cycle.
d) Explain the concept of cost push inflation.
e) State the advantages of fiscal policy.
f) State the causes of business cycle.

P.T.O.

Q3) **Answer the following questions in 100 words. (Any Three)** **[18]**

a) State the causes of Deflation.

b) Write the keynes theory of business cycle in briefly.

c) State the RBI's Various measures of money supply.

d) Explain the feature's of business cycle.

Q4) **Answer the following questions in 200 words. (Any two)** **[20]**

a) Explain the causes and effects of Inflation.

b) Explain the cash balance approach.

c) What is monetary policy? Explain the quantitative and qualitative instruments of monetary policy?

Total No. of Questions : 4]

PB-1017

[6210]-326
S.Y. B.A.
ECONOMICS
DSE - 2B : Macro Economics - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24152)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक ठिकाणी सुबक आकृती काढा.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) व्यापारचक्र म्हणजे काय?

ब) चलनविषयक धोरणाची व्याख्या सांगा.

क) पैसा म्हणजे काय?

ड) फिलीप्स वक्र म्हणजे काय?

इ) रेपोदर म्हणजे काय?

फ) चालती भाववाढ म्हणजे काय?

य) मंदी म्हणजे काय?

र) मागणी – ताणनिर्मित चलन विस्ताराची व्याख्या लिहा.

ल) चलनविषयक धोरणाचे दोन फायदे सांगा.

व) प्रा. फिशर यांचे विनिमय समीकरण लिहा.

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) चलनविषयक धोरणाच्या मर्यादा सांगा.

ब) पैशाची प्राथमिक कार्ये लिहा.

क) व्यापारचक्राचे परिणाम स्पष्ट करा.

ड) खर्च – दाबनिर्मित चलनविस्तार संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) राजकोषीय धोरणाचे फायदे सांगा.

फ) व्यापारचक्राची कारणे सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) चलन संकोचाची कारणे सांगा.

ब) केन्सचा व्यापारचक्राचा सिद्धांत थोडक्यात लिहा.

क) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची पैशाची विविध मापके सांगा.

ड) व्यापारचक्राची वैशिष्टये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) चलन विस्ताराची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

ब) रोख शिल्लक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

क) चलनविषयक धोरण म्हणजे काय? चलनविषयक धोरणाची संख्यात्मक व गुणात्मक साधने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1018

[Total No. of Pages : 4

[6210]-327
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE-2B : Political Journalism
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24162)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any eight of the following questions (20 words) **[16]**

a) What is political process.

b) State four main pillars of Democracy.

c) What are the factors of public opinion formation.

d) What is the author of 'power shift'?

e) Who proposed the theory 'Agenda setting theory'?

f) What is public opinion.

g) What is paid news.

h) Right to methods of mediatisation.

i) State the two types paid news.

j) Name two types of social media.

Q2) Write any four of the following short notes (50 words) **[16]**

a) Loksabha Election 2019 and media.

b) Features of public opinion.

c) Side effects of paid news.

d) Advertising.

e) Formation of public opinion.

f) Concept of print media.

P.T.O.

Q3) Answer any three of following questions (100 words) **[18]**

a) Explain the tools of public opinion formation.

b) Explain the challenges facing Political Journalism.

c) Explain the types of media.

d) Write the disadvantages of paid news.

Q4) Answer any two of the following questions (200 words) **[20]**

a) Explain the importance of Journalism in the Indian political process.

b) Explain the method of public opinion measurement.

c) Explain the types of Social Media.

Total No. of Questions : 4]

PB-1018 **[6210]-327**

S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
DSE-2B : Political Journalism
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24162)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दांत) **[16]**

अ) राजकीय प्रक्रिया म्हणजे काय?

ब) लोकशाहीचे मुख्य चार स्तंभ सांगा.

क) जणमत निर्मितीचे घटक कोणते.

ड) 'पावरशिफ्ट' या ग्रंथाचे लेखक कोण?

इ) 'अजेंडा सेटिंग थेअरी' हा सिद्धांत कोणी मांडला?

फ) सार्वजनिक मत म्हणजे काय?

य) पेड न्युज म्हणजे काय?

र) माध्यमकिरणाच्या दोन पद्धती लिहा.

ल) पेडन्युजचे दोन प्रकार सांगा.

व) सोशल मिडीयाचे दोन प्रकार सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दांत) **[16]**

अ) लोकसभा निवडणुक 2019 आणि माध्यमे

ब) जणमताची वैशिष्ट्ये

क) पेडन्युजचे दुष्परिणाम

ड) जाहिरात

इ) सार्वजनिक मतांची निर्मिती

फ) प्रिंट माध्यम संकल्पना

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत) **[18]**

अ) जणमत निर्मितीची साधणे स्पष्ट करा.

ब) राजकीय पत्रकारितेसमोरील आव्हाणे स्पष्ट करा.

क) माध्यमांचे प्रकार स्पष्ट करा.

ड) पेडन्युजचे तोटे लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत) **[20]**

अ) भारतीय राजकीय प्रक्रियेत पत्रकारितेचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) जणमतमापनाच्या पद्धती स्पष्ट करा.

क) सोशल मिडीयाचे प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1019

[Total No. of Pages : 4

[6210]-328

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE-2B : Glimpses of the Modern World - Part - 2

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24172)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (Any one) : **[15]**

a) Explain in detail about the events that were responsible for the second world war.

OR

b) Write a note on the rise and growth of the non-Aligned movement.

Q2) Answer the following questions in 300 words (Any one) : **[15]**

a) Give reasons for the rise and growth of militarism in Japan.

OR

b) Describe the Major events of the non-Cooperation movement.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any two) : **[20]**

a) Write a detailed note on the reforms made by Mustafa Kemal Pasha in turkey.

b) Write a detailed note on the rise of USA as a world power.

c) Give reasons for the cold war and state the causes of its end.

d) State the organizational structure of the league of Nations.

P.T.O.

Q4) Short notes (any four) : **[20]**

a) Third world

b) Fascism

c) Dr. Nelson Mandela

d) Berlin Wall

e) Korean war

f) Young Turk movement and Kemal Pasha

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1019

[6210]-328

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE-2B : Glimpses of the Modern World : Part - 2

(आधुनिक जगाच्या इतिहासाचे ओझरते दर्शन : भाग – 2)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24172)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा : **[15]**

अ) दुसऱ्या महायुद्धाला कारणीभूत ठरलेल्या घटकांची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) अलिप्ततावादी चळवळीचा उदय आणि वाटचाल यांचा आढावा घ्या.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 300 शब्दांत उत्तर लिहा : **[15]**

अ) जपानमधील लष्करवादाचा उदय आणि विकास यावर सविस्तर माहिती लिहा.

किंवा

ब) महात्मा गांधीच्या असहकार चळवळीचा कार्यक्रम विशद करुन असहकार चळवळीतील महत्वाच्या घटना नमूद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा : **[20]**

अ) तुर्कस्थानातील केमाल पाशाच्या केलेल्या सुधारणांची सविस्तर माहिती लिहा.

ब) जागतिक महासात्ता म्हणून अमेरीकेच्या उद्याचा आढावा घ्या.

क) शीतयुद्धाची कारणे आणि समाप्ती याबद्दल माहिती लिहा.

ड) संयुक्त राष्टसंघटनेची रचना विशद करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : **[20]**

अ) तिसरे जग

ब) फॅसिस्टवाद

क) डॉ. नेलसन मंडेला

ड) बर्लिन भिंत

इ) कोरिया युद्ध

फ) तरुण तुर्क चळवळ आणि केमाल पाशा

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1020

[Total No. of Pages : 4

[6210]-329

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE - 2-B : History of West Asia

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24173)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words any one out of two : **[15]**

a) Give an account of modernization of Turkestan.

b) Critically evaluate the Arab-Israel conflict.

Q2) Answer the following questions in 300 words any one out of two : **[15]**

a) Write the Information about Naser.

b) Examine the Wahabi movement.

Q3) Answer the following questions in 200 words any two out of four : **[20]**

a) Write the information about Turkestan and World War I.

b) State the background of rise of Israel.

c) Give an account of Suez crisis.

d) Explain the rise of Rashid Ali.

P.T.O.

Q4) Write any four short notes out of six : **[20]**

a) Young Turkey Movement

b) Blafour declaration

c) Ibn Saud

d) Rezashaha Pahlavi

e) Iran-Iraq conflict

f) Gulf war

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1020

[6210]-329

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE - 2-B : History of West Asia

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24173)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील दोनपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) तुर्कस्थानच्या आधुनिकीकरणाचा आढावा घ्या.

ब) अरब–इस्त्राईल संघर्षाचे चिकित्सक परिक्षण करा.

प्रश्न 2) खालील दोनपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) नासेरविषयी माहिती लिहा.

ब) वहाबी चळवळीचे परिक्षण करा.

प्रश्न 3) खालील चारपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) पहिले महायुद्ध आणि तुर्कस्थान याविषयी माहिती लिहा.

ब) इस्त्राईलच्या उदयाची पार्श्वभुमी सांगा.

क) सुएज कालवा संकटाचा आढावा घ्या.

ड) रशिद अली याचा झालेला उदय स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. **[20]**

अ) तरूण तुर्क चळवळ

ब) बालफर घोषणापत्र

क) इब्न सैद

ड) रेझाशहा पहलवी

इ) इराण – इराफ संघर्ष

फ) गल्फ युद्ध

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1021

[Total No. of Pages : 4

[6210]-330

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

Gg - 210(B) DSE - 1B : Population Geography - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24202)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of map stencils are allowed.***
4) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***

Q1) **Write answer of the questions about 20 words each. (any eight) [16]**

a) Define under population.
b) Name any two over populated countries in the world.
c) Give any two preventive checks in Malthus theory of Population growth.
d) Name any two population theories.
e) Write the concept - NITI Ayog.
f) Write the names of Indian cities before christ.
g) Define population transition theory.
h) What is health index?
i) Define human development.
j) What are three important components affecting population.

Q2) **Write notes on the following questions 50 words each. (any three) [18]**

a) What remedies are suggested by Malthus for population control.
b) Briefly elaborate urbanisation process.
c) Briefly elaborate national population policy 2000.
d) Explain the history of health services in India.

P.T.O.

Q3) **Write answers to the following questions in 100 words each (any two)[16]**

a) Explain the concept of social capital.

b) Elaborate global trend of urbanisation.

c) What is population policy and explain the need of population policies.

Q4) **Write the answer to the following question in 300 words. (any one)[20]**

a) Defining under population write advantages and disadvantages of under population.

b) Define urbanisation and write problems of urbanisation in India.

Total No. of Questions : 4]

PB-1021

[6210]-330
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
Gg - 210(B) DSE - 1B : Population Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24202)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.*

4) *आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.*

5) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) न्युनतम लोकसंख्येची व्याख्या सांगा.

ब) जगभरातील अतिरिक्त लोकसंख्या असणाऱ्या कोणत्याही दोन देशांची नावे सांगा.

क) माल्थस यांनी मांडलेल्या लोकसंख्या वाढीच्या सिध्दान्ताचे कोणतेही दोन नियम सांगा.

ड) लोकसंख्या विषयक कोणत्याही दोन सिद्धान्तांची नावे लिहा.

इ) नीती आयोग ही संकल्पना सांगा.

फ) ख्रिस्तपूर्व काळातील भारतातील नगरांची नावे सांगा.

य) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धान्ताची व्याख्या लिहा.

र) आरोग्य निर्देशांक म्हणजे काय?

ल) मानवी विकास म्हणजे काय?

व) लोकसंख्येवर परिणाम करणारे महत्वाचे तीन घटक कोणते?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) माल्थस यांनी वाढत्या लोकसंख्येवर नियंत्रण आणण्यासाठी सुचविलेले उपाय कोणते?

ब) शहरीकरणाची प्रक्रिया याविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.

क) राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण 2000 याविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.

ड) भारतातील आरोग्य सेवेचा इतिहास स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) सामाजिक भांडवल ही संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) शहरीकरणाचा जागतिक कल सविस्तर स्पष्ट करा.

क) लोकसंख्या धोरण म्हणजे काय ते सांगुन लोकसंख्या धोरणाची आवश्यकता वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) न्युनतम लोकसंख्या म्हणजे काय ते सांगुन त्याचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.

ब) शहरीकरण म्हणजे काय ते सांगुन भारतातील शहरीकरणाच्या समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1022

[Total No. of Pages : 4

[6210]-331
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
DSE-2B : Theories of Personality
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24222)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any four) **[20]**

a) Explain the nature of Personality.

b) Explain in brief self concept.

c) Define the term classical conditioning.

d) Describe the concept of trait.

e) Explain social cognition given by Bandura.

f) Write misconceptions about personality.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) **[20]**

a) Discuss Idiographic & Nomethetic approach to personality.

b) Explain the classification of Personality given by Carl Jung.

c) Discuss skinner's operant conditioning.

d) Discuss Carl Rogers person centered theory.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (Any one) **[20]**

a) Discuss in detail Freud's Psychoanalytic perspective of personality.

b) Define personality? Explain Eysenks PEN model & costa & Mccrae's OCEAN model of personality.

P.T.O.

Q4) Write short notes (Any Two) **[10]**

a) Classification of personality theories

b) Birth order

c) Types of needs

d) Collective unconsciousness

Total No. of Questions : 4]

PB-1022

[6210]-331
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
DSE-2B : Theories of Personality
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24222)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) व्यक्तिमत्त्वाचे स्वरुप स्पष्ट करा.

ब) 'स्व' संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.

क) अभिजात अभिसंधान संकल्पनाची व्याख्या स्पष्ट करा.

ड) गुणविशेष (व्यक्तिमत्त्व) संकल्पनेचे वर्णन करा.

इ) बंडुरा यांची सामाजिक बोधन संकल्पना स्पष्ट करा.

फ) व्यक्तिमत्त्वाचे गैरसमज बाबत लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) व्यक्तिमत्त्वाच्या व्यक्तिसापेअ व नियमसापेक्ष दृष्टीकोनाची चर्चा करा.

ब) कार्ल युग यांनी केलेले व्यक्तिमत्त्वाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

क) स्किनर यांचे साधक अभिसंधानाची चर्चा करा.

ड) कार्ल रॉजर्स यांची व्यक्तिमत्त्वाची व्यक्ति केंद्रित सिद्धान्तांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 400 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) डॉ. फ्रॉईड यांचा व्यक्तिमत्त्वाबाबतचा मनोविश्लेषणात्मक दृष्टिकोनाची सविस्तर चर्चा करा.

ब) व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या सांगा? आयझेंकयांचे PEN प्रारूप व कोस्टा आणि मेक्रेयांचे OCEAN प्रारुप स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) व्यक्तिमत्त्व सिद्धांताचे वर्गीकरण

ब) जन्मक्रम

क) गरजांचे प्रकार

ड) सामुहीक अबोधावस्था

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1023

[Total No. of Pages : 4

[6210]-332

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-2B-SPL-2 : Military Geography

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24272)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any three) :**[3 × 5 = 15]**

a) Explain the meaning and concept of Geo-strategy.

b) Write the uses of Military Geography.

c) Explain the Sea Warfare.

d) State the Plain Warfare.

e) Explain the Significance of Military Geography.

Q2) Answer the following question in 300 words each (any one) : **[1 × 15 = 15]**

a) Explain the Jungle warfare.

b) Explain the meaning and concept of geopolitics.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) :**[2 × 10 = 20]**

a) Explain the logistic management of Desert Warfare.

b) Explain in detail the meaning and concept of Military geography.

c) Write the objectives of Air warfare?

d) Explain the logistic management of warfare in High Altitude Areas.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any four) : **[4 × 5 = 20]**

a) Warfare

b) Geography.

c) Terrain

d) High Altitude areas warfare

e) Amphibious Warfare.

f) Purpose of Defence

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1023 **[6210]-332**

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-2B-SPL-2 : Military Geography

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24272)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : **[3 × 5 = 15]**

अ) भुयुद्धनितीचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) लष्करी भूगोलाचे उपयोग लिहा.

क) सागरी युद्धपद्धती स्पष्ट करा.

ड) मैदानी प्रदेशातील युद्धपद्धती सांगा.

इ) लष्करी भूगोलाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही एक) : **[1 × 15 = 15]**

अ) जंगलमय प्रदेशातील युद्धपद्धती स्पष्ट करा.

ब) भूराजनीतीचा अर्थ आणि संकल्पना सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : **[2 × 10 = 20]**

अ) वाळवंटी प्रदेशातील युद्धपद्धतीचे पुरवठा व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

ब) लष्करी भूगोलाचा अर्थ आणि संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

क) हवाई युद्धाची उद्दिष्टे लिहा.

ड) पर्वतीय प्रदेशातील पुरवठा व्यवस्था स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : **[4 × 5 = 20]**

अ) युद्धपद्धती

ब) भूगोल

क) भुप्रदेश

ड) पर्वतीय प्रदेशातील युद्धपद्धती

इ) एम्फिबीओस युद्धपद्धती

फ) संरक्षणाचा उद्देश

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

PB-1024

[Total No. of Pages : 2

[6210]-333
S.Y. B.A.
ENGLISH
DSE - 2B : Appreciating Poetry
Texts : Mirage : An Anthology of English Poetry
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - IV) (24332)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt <u>any three</u> of the following.** **[15]**

a) What do you know about the Duchess in *My Last Duchess*?

b) Write about the nature of conflict in the poem *My Last Duchess*.

c) Critically analyse the poem Sailing to Byzantium.

d) How does Yeats celebrate the city of Byzantium in Sailing to Byzantium?

e) What is the central theme of the poem *Futility*?

Q2) **Attempt <u>any three</u> of the following.** **[15]**

a) How does the poet react to the bird and the bird to the poet in *A Bird Came Down the Walk*?

b) Elaborate the characteristics of a romantic poem reflected in *Talking in Their Sleep*?

c) Comment on the central theme of *A Bird Came Down the Walk*?

d) Write about the two images that the poet uses to answer the question What is Life?

e) Shall we fear death according to the poet in *'What is Life 'poem*? Why?

P.T.O

Q3) **Attempt <u>any three</u> of the following.** **[15]**

a) What symbol does the poet use to express himself in *Sympathy*?

b) What is the central theme of the poem *The Wind*?

c) Consider The *Awakening* as a love poem.

d) Explore the possibility of contextualizing *The Awakening* against the background of Harlem Renaissance.

e) Comment on the images used in the poem *The Wind.*

Q4) **Attempt any three of the following questions.** **[15]**

a) Write about the kinds of freedom Tagore speaks about in *Freedom*?

b) Comment on the different themes in the poem *Caged Bird.*

c) What is the contemporary relevance of the poem *Caged Bird*?

d) Comment on the theme of the poem *Space Between*?

e) Critically analyse the poem *Freedom* by Tagore?

Q5) **Write reference to context of the following. (<u>any two</u>)** **[10]**

a) “Since everything that meets our foolish eyes

Gives proof sufficient of its vanity.”

b) “You came across the hedge to me,

And sang a soft, love burdened song.”

c) “That is no country for old men. The young

In one another’s arms, birds in the trees”

d) “freedom from the anarchy of destiny

whole sails are weakly yielded to the blind uncertain winds,

and the helm to a hand ever rigid and cold as death.”

☺☺☺

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1025

[Total No. of Pages : 3

[6210]-334

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE-2B-MS-4 : Computational Geometry

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24342)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***This question paper has 4 questions and 2 pages.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt **any five** of the following. **[10]**

a) Write a 2×2 transformation matrix for rotation about the origin through an angle 270°.

b) The square with sides 2 cm is scaled uniformly by factor 2. Find the area of transformed figure.

c) Write the rotation matrix required to rotate the line $\sqrt{3}x - y = 2$ so that it coincide with x-axis.

d) Write the transformation matrix for scaling in X, Y and Z coordinates by factor 5, 7 and –4 respectively.

e) Write the projection matrix for the perspective projection from the center of projection $Z_c(0, 5, 0)$ onto the $z = 0$ plane.

f) Define the term Overall scaling'. Give an example of overall scaling transformation.

g) State any two properties of Be'zier curve.

Q2) Attempt **any four** of the following. **[20]**

a) A line segment joining the points $A\begin{bmatrix} 3 & \frac{-1}{2} \end{bmatrix}$ and $B\begin{bmatrix} 0 & 1 \end{bmatrix}$ is transformed to the line segment $A'B'$ by transformation matrix $T = \begin{pmatrix} 1 & 3 \\ -2 & 2 \end{pmatrix}$. Find the equation of line $A'B'$.

P.T.O.

b) Lines $L_1 : 2x - y = 1$ and $L_2 : x + y = 2$ are transformed to the lines L_1^* and L_2^* by shearing in x and y direction by units 4 and –3 respectively. Find the point of intersection of L_1^* and L_2^*.

c) Determine the parametric equation of a Be'zier curve determined by control points $B_0[2 \quad 1]$, $B_1 = [4 \quad 3]$ and $B_2[6 \quad 0.5]$. Hence find the position vector of the point corresponding to parameter $t = 0.43$.

d) Find the angle of rotation about x and y axis to coincide the line $\frac{x-1}{1} = \frac{y-1}{1} = \frac{z-1}{1}$ with z axis.

e) Determine the transformation matrix for trimetric projection formed by rotation about y axis through angle 45°, followed by rotation about x axis through 60°, followed by orthogonal projection on z = 0 plane.

f) Find the combined transformation matrix for the following sequence of transformations

i) Scaling in x co-ordinate by factors 2.

ii) Scaling in y co-ordinate by factors 5.

Q3) **Attempt any four of the following.** **[20]**

a) A line segment $y = -2x + 3$ is transformed to the line $y^* = m^*x^* + k^*$ by transformation matrix $T = \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$. Find the equation of transformed line.

b) Obtain recursive formula to generate equispaced 8 points on the ellipse $\frac{x^2}{4} + \frac{y^2}{25} = 1$.

c) Prove that under any 2 x 2 transformation matrix parallel lines transformed to parallel lines.

d) A circle $x^2 + y^2 = r^2$ having area 100cm^2 is transformed using linear transformation $T = \begin{bmatrix} 3 & 4 \\ 11 & 3 \end{bmatrix}$. Find the area of transformed circle.

e) Let $X = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 1 \\ 3 & 4 & -1 \\ -1 & -2 & 1 \\ 2 & 1 & 1 \end{bmatrix}$. Find the cabinet projection of X with horizontal inclination $\alpha = 25°$

f) Find the value of $\delta\theta$ to generate 11 equispaced points of the parabolic segment $y^2 = 4x$, $4 \leq y \leq 8$.

Q4) **Attempt any two of the following.** **[20]**

a) Find the concatenated transformation matrix for the following sequence of transformations and apply it on point P[1 1 1]

i) Reflection in *XY* - plane.

ii) 'Translation in *x*, *y* and *z* direction by 4, 2 and 1 units respectively.

iii) Shearing in *x* co-ordinate by a factor – 4 units proportional to *z* co-ordinate.

b) Find the concatenated transformation matrix for reflection through the line $y - 2x - 4 = 0$. Apply it to find the transformed image of ΔABC, where *A* [3 2], *B* [5 4] and *C* [–2 –1].

c) Generate uniformly spaced 8 points on the circle $(x - 2)^2 + (y - 4)^2 = 25$.

d) Generate uniformly spaced 6 points on the parabolic segment $y^2 = 12x, 3 \leq x \leq 12$ in the first quadrant.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1026

[Total No. of Pages : 4

[6210]-335

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 2B : Indian Society: Understanding Issues

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24372)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the short notes (Any Three) : **[15]**

a) Concept of Development.

b) Social Justice.

c) Concept of Poverty.

d) Non-government organization.

e) Concept of Civil Society.

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any Three) : **[15]**

a) Write the concept of unemployment.

b) Explain the youth education problem.

c) Write the concept of senior citizens.

d) Describe the drug addiction.

e) Write the concept of displacement.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) : **[20]**

a) Write the nature of poverty in Indian.

b) Explain the problems of in youths suicide.

c) Write the various laws related to policies in relation to the role of the state.

d) Describe the role of civil institutions and organisations.

Q4) Answer the following question in 300 words each (Any One) : **[20]**

a) Explain the meaning and causes of displacement.

b) Describe the various problem of senior citizens.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1026

[6210]-335

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

DSE - 2B : Indian Society: Understanding Issues

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24372)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा. **[15]**

अ) विकासाची संकल्पना.

ब) सामाजिक न्याय.

क) दारिद्र्याची संकल्पना.

ड) बिगरशासकिय संघटना.

इ) नागरी समाजाची संकल्पना.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) बेरोजगारीची संकल्पना लिहा.

ब) युवकांच्या शैक्षणिक समस्या स्पष्ट करा.

क) वृद्धाची संकल्पना लिहा.

ड) व्यसनधिनतेवर चर्चा करा.

इ) विस्थापनाची संकल्पना लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) भारतातील दारिद्र्याचे स्वरूप लिहा.

ब) तरूणामधील आत्महत्याच्या समस्या स्पष्ट करा.

क) राज्याच्या भुमिकेच्या अनुषंगाने केलेले धोरणविषय कायदे स्पष्ट करा.

ड) नागरीसंस्था आणि संघटनांच्या भूमिकांची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[20]**

अ) विस्थापनाचा अर्थ व विस्थापनाची कारणे स्पष्ट करा.

ब) वृद्धांच्या विविध समस्यावर चर्चा करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1027

[Total No. of Pages : 4

[6210]-336
S.Y. B.A.
PHILOSOPHY : SPECIAL - II
DSE-2B : Modern Western Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24422)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any three of the following questions in 100 words each. **[15]**

a) Briefly state Descartes method of doubt.

b) Describe the 'Impressions' and 'Ideas' of David Hume.

c) Explain Spinoza's Pantheism.

d) Briefly state Berkeley's Abstract Ideas.

e) Explain Kant's concept of knowledge.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Explain Spinoza's theory of attributes and modes.

b) Explain Descant's concept of Soul in detail.

c) Explain John Locke's theory of knowledge in detail.

d) Explain Kant's theory of Categorical Imperatives.

Q3) Write short notes in 100 words each (Any three) **[15]**

a) Innate Ideas - Descant's.

b) Substance - Spinoza's.

c) Self - Hume.

d) Empiricism - John Locke.

e) Religion - Hegel.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words each. **[20]**

a) Explain Descartes thought about Body and Mind problems.

b) Explain David Hume's concept of causation in detail.

Total No. of Questions : 4]

PB-1027 **[6210]-336**

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY : SPECIAL - II

DSE-2B : Modern Western Philosophy

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24422)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) देकार्तची संशय पद्धती थोडक्यात सांगा.

ब) डेव्हिड ह्यूमचे 'ठसे' आणि 'कल्पना' विचार विशद करा.

क) स्पिनोझाचा सर्वेश्वरवाद स्पष्ट करा.

ड) बर्केलची 'अमुर्त' कल्पना थोडक्यात सांगा.

इ) कांटची ज्ञान संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) स्पिनोझाचा 'गुण' व 'विकार' सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) देकार्तची आत्म संकल्पना सविस्तर विशद करा.

क) जॉन लॉकचा ज्ञान सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

ड) कांटच्या निरुपाधिक आदेश सिद्धांताची मांडणी स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) जन्म:जात कल्पना – देकार्त

ब) द्रव्य ' स्पिनोझा

क) 'स्व' – ह्युम

ड) अनुभववाद – जॉन लॉक

इ) धर्म – हेगेल

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) देकार्तचे शरीर व मन समस्ये विषयीचे विचार विशद करा.

ब) डेव्हिड ह्यूमच्या कारण संकल्पनेचे सविस्तर विवेचन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1028

[Total No. of Pages : 4

[6210]-337

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-2B : Development Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24442)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions (20 words) : **[16]**

a) What is Gender equality?

b) What is Sustainable Development?

c) Name any two NGO's.

d) Name any two NGO's working for children.

e) What is Globalization?

f) What is the concept of Woman Empowerment?

g) Write any two objects of Bureaucracy.

h) Who is the father of Human Development?

i) What is Development Administration?

j) Explain the concept of human development.

Q2) Attempt any four questions (50 words) : **[16]**

a) Globalization and Development.

b) Voluntary organizations.

c) What is Bureaucracy.

d) Nature of NGO's.

e) Role of NGO's in Woman Development.

f) Characteristics of Bureaucracy.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words) : **[18]**

a) Discuss issues in woman empowerment.

b) Explain the Role of NGO's in Human Development.

c) Explain the Impact of Globalization in India.

d) Explain the Human Development Index.

Q4) Attempt any two questions (200 words) : **[20]**

a) What is the Bureaucracy? Write the role of Bureaucracy in Development Administration.

b) Explain the concept of sustainable development.

c) Explain the challenges of human development.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1028 **[6210]-337**

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-2B : Development Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24442)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही आठ) : **[16]**

अ) लिंग समानता म्हणजे काय?

ब) शाश्वत विकास म्हणजे काय?

क) कोणत्याही दोन गैरसरकारी संस्थाची (NGO's) ची नावे सांगा.

ड) कोणत्याही दोन महीलासाठी कार्य करणाऱ्या गैरसरकारी संस्थाची (NGO's) ची नावे सांगा.

इ) जागतिकीकरण म्हणजे काय?

फ) महीला सबलीकरण म्हणजे काय?

य) नोकरशाहीचे कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

र) मानव विकास निर्देशंकाचे जनक कोण?

ल) विकास प्रशासन म्हणजे काय?

व) मानवी विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : **[16]**

अ) जागतिकीकरण आणि विकास

ब) स्वयसेवी संघटना

क) नोकरशाही म्हणजे काय?

ड) गैरसरकारी संस्थाचे (NGO's) चे स्वरुप

इ) महीला विकासात गैरसरकारी संस्थाची (NGO's) भूमिका

फ) नोकरशाहीचे वैशिष्ट्ये

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : **[18]**

अ) महीला सबलीकरणा समोरील समस्या स्पष्ट करा.

ब) मानवी विकासात गैरसरकारी संस्थाची (NGO's) भूमिका स्पष्ट करा.

क) जागतिकीकरणाचा भारतावर झालेला परिणाम स्पष्ट करा.

ड) मानव विकास निर्देशक ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : **[20]**

अ) नोकरशाही म्हणजे काय? विकास प्रशासनातील नोकरशाहीची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

क) मानवी विकासासमोरील आव्हाने सांगा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1029

[Total No. of Pages : 2

[6210]-338

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-1D : भाषिक कौशल्य विकास आणि आधुनिक मराठी साहित्य प्रकार : ललित गद्य

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24023)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. **[15]**

अ) गुगल क्लासरूमचे महत्त्व लिहा.

ब) गुगल चा उपयोग कोणकोणत्या कारणांसाठी होतो ते लिहा.

क) गुगल फॉर्म तयार करण्याचे टप्पे लिहा.

ड) कॉ. शरद पाटील यांनी मणिशंकर उपाध्याय यांच्या व्यक्तिमत्त्वाची कोणकोणती वैशिष्ठ्ये सांगितलेली आहेत.

इ) ललित गद्याचे घटक लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांपर्यंत लिहा. **[20]**

अ) ललित गद्य लेखनातील 'मी' चे स्वरुप स्पष्ट करा.

ब) गुगल मीट चे विद्यार्थ्यांना होणारे फायदे लिहा.

क) यू ट्यूब च्या वापराचे विद्यार्थ्यांना होणारे फायदे लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांपर्यंत लिहा. **[20]**

अ) 'अरणी' या लेखाच्या आधारे अरणी चे व्यक्तिचित्र रेखाटा.

ब) 'सहावे सुख' या लेखाचे आशयसूत्र तुमच्या शब्दांत लिहा.

क) 'ह्या न्हैच्या पैलतडी' या लेखात लेखकाने गावाकडच्या कोणत्या आठवणी सांगितल्या आहेत?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. **[15]**

अ) 'साहित्यरंग' मधील ललित गद्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) 'पाखरं' या ललित लेखा द्वारे संध्या रंगारी यांनी पालावर जगणाऱ्या फासे पारधी समाजाचे विश्व कसे साकारले आहे ते लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1030

[Total No. of Pages : 2

[6210]-339

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

CC-2D : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी : भाग–4

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24024)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) 'युनिकोड' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) 'पावर पॉईंट (PPT) म्हणजे काय?

क) 'कोश' म्हणजे काय?

ड) 'विकिपीडिया' विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.

इ) संदर्भ नोंदीविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.

फ) मुक्तस्त्रोत साधनाविषयी माहिती लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) इतिवृत्ताची व्याख्या व स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) टिप्पणी लेखनाचे स्वरूप व प्रकार स्पष्ट करा.

क) महाविद्यालयातील मराठी वाङ्मय मंडळाच्या सभेचे इतिवृत्त लेखन करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) विश्वकोशाचे फायदे व महत्व स्पष्ट करा.

ब) युनिकोड प्रणालीच्या वापरा विषयी सविस्तर परिचय करून द्या.

क) ज्ञानकोशातील नोंदीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 100 शब्दांत लिहा. **[10]**

अ) विकिपीडियावरील मराठी लेखन या विषयी माहिती विशद् करा.

ब) वर्ड एक्सेलचे स्वरूप स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1031

[Total No. of Pages : 3

[6210]-340
S.Y. B.A
CC - 1D : FRENCH GENERAL
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24033)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Use of dictionary is not allowed.*
3) *The medium of answer is French.*
4) *Answer all questions in full sentence.*

Q.1] La compréhension écrite : **[15]**

A) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : **[10]**

La media en France: les développements au 21ème siècle.

La fin du XXe siècle n'est guère propice à la presse généraliste qui s'installe petit à petit sur Internet et aligne insensiblement son format papier sur les pratiques en ligne : plus d'illustrations, articles plus courts, goût croissant pour les sujets anecdotiques. En 2002, le succès des journaux « gratuits » (Métro, 20 Minutes), entièrement financés par la publicité, ravive les inquiétudes des quotidiens payants dont le lectorat diminue. Afin d'enrayer ce mouvement, beaucoup développent des suppléments (Le Figaro magazine, Le Monde 2) qui se concentrent sur des sujets de société ou de loisirs, ce climat morose n'affectant pas toutefois la presse spécialisée. Dans ce paysage, certains tentent d'exister uniquement sur Internet (Rue 89, Bakchich, etc.) tandis que d'autres projets journalistiques se détournent du numérique pour s'intéresser aux reportages (XXI, Le Tigre, Six mois) ou miser sur la photographie (Polka), espérant ainsi redonner du sens à l'information.

Questions :

1. Cet article, que s'en agit – il? **[1]**
2. Quels sont les défis principaux devant la presse française au vingt et unième siècle? **[2]**
3. Nommez quelques tendances du début du vingt et unième siècle. **[2]**
4. Pourquoi est – ce que Métro, le journal français, est gratuit ? **[1]**
5. Nommez deux journaux uniquement numériques. **[2]**
6. Trouvez le mot équivalent dans le texte: **[2]**
   1. un journal
   2. compter sur

B) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : **[5]**

Où allons – nous ?
De : Paris
À : Strasbourg
☐ Itinéraires accessibles aux personnes à mobilité réduite.
Départ : le 19 mars
Arrivée : le 25 mars
C'est parti ➔
Métro, Tramway, bus.
Consultez les plans !

P.T.O.

Questions :

1. Quelle est la destination ?
2. Le passager, d'où va – t – il partir ?
3. Est – ce que le passager veut réserver un ticket aller-retour ?
4. Est – ce que les personnes avec difficulté de se déplacer peuvent cocher leur choix ?
5. De quels plans peut – on consulter ?

Q.2] La Production écrite : **[15]**

A) Écrivez une lettre à votre ami(e) français (e) pour raconter vos intérêts personnels à propos des loisirs et la vie culturelle. **[10]**

OU

Rédigez un article de presse sur les tendances des jeunes pour la musique en 50 -60 mots.

B) Imaginez un dialogue entre deux amis discutant comment organiser un trek. **[5]**

Q.3] Le Vocabulaire : **[20]**

A) Reliez les colonnes : **[5]**

	A		B
1	Le film	a.	La salle
2	La pièce	b.	L'auditorium
3	La littérature	c.	Le cinéma
4	Le concert	d.	Le théâtre
5	L'exposition	e.	La bibliothèque

B) Complétez avec le mot convenable : **[5]**

1. Le personnel au bureau de visa m'a demandé mon _____ de voyage.
2. Honoré de Balzac est connu pour ses _____.
3. À la chaîne Discovery, il y a des _____ sur la vie sauvage.
4. Les journalistes travaillent dans le _____.
5. On met nos vêtements dans la _____ pour aller au voyage.

C) Complétez avec les adverbes de temps convenables : **[4]**

1. Ce programme dure _____ pendant deux heures trente minutes.
2. Le covid 19 a arrêté toute la vie culturelle _____ trois ans.
3. Paul a assisté aux 24 concerts l'année dernière. Il est allé _____ au concert.
4. Les vieux voyagent _____ en comparaison avec les jeunes.

D) Trouvez l'intrus : **[3]**

1. sûrement, durement, aliment, purement.
2. simplement, énormément, facilement, souplement.
3. Largement, trop, maint, beaucoup

E) Complétez avec les expressions de cause et conséquence : **[3]**

1. Elle aime aller au voyage _____ elle peut découvrir une nouvelle région.
2. Le film a eu un grand succès, _____ c'était difficile d'acheter ses billets.
3. Il s'entraîne _____ dur ____ il va gagner ce match.

Q.4] La grammaire : **[20]**

A) Conjuguez les verbes aux temps indiqués : **[6]**

1. Il _____ (partager à l'imparfait) de nouveaux films avec ses amis.
2. Quand je _____ (être à l'imparfait), mon père _____ (faire au passé compose) explorer le monde.
3. Si le cours était annulé, nous _____ (pouvoir au conditionnel présent) faire le pique-nique.
4. Gérard Depardieu _____ (jouer au passé composé) bien le rôle de Cyrano de Bergerac.
5. Je _____ (vouloir au conditionnel présent) un café s'il vous plaît !

B) Mettez les verbes entre parenthèses au subjonctif ou indicatif selon le cas. **[4]**

1. Il est important que nous _____ (aller) au cinéma pour regarder Avatar.
2. Je suis sûr qu'il y _____ (avoir) l'examen aujourd'hui.
3. Paul sait que son directeur _____ (aimer) le théâtre.
4. Il faut que vous _____ (boire) du lait tous les jours.

C) Complétez avec le pronom relatif simple convenable: **[4]**

1. C'est une pièce ____ les critiques ont parlé mais _____ a reçu un mauvais accueil de la part du public.
2. Je suis allée à Cannes au moment ____ le festival avait lieu.
3. Les paysages merveilleux _____ nous retiendrons de cette région.

D) Complétez avec le pronom interrogatif : **[3]**

1. _____ chaussures aimes – tu ?
2. _____ livre lisez – vous maintenant ?
3. _____ région est plus visitée en France ?

E) Identifiez la voix : **[3]**

1. Il a lu un roman pendant les vacances.
2. Elle est descendue par l'ascenseur.
3. La table est montée par les ouvriers.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

PB-1032

[Total No. of Pages : 3

[6210]-341

S.Y. B.A.

GERMAN

CC - 1D-GG-4 : German General - 4

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24043)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instruction to the candidate:

All questions are compulsory.

I. Übersetzen Sie! **[16]**

A. Übersetzen Sie ins Englische! **[8]**

Mein Name ist Clara. Ich bin 15 Jahre alt und mein Vater ist Diplomat. Alle drei bis vier Jahre ziehen wir deshalb in ein anderes Land. Ich wurde in Deutschland geboren, aber schon als ich zwei Wochen alt war, bin ich mit meiner Mutter nach Beirut gefolgen. Das ist die Hauptstadt des Libanon. Aus den ersten Jahren weiß ich nicht viel. Seit einem Jahr lebe ich mit meiner Familie in New York, die eine der aufregendesten Städte der Welt ist.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 4) **[8]**

1. That is the river, which does not have much water right now.
2. The topic of the statistics is life expectancy in Germany.
3. Hannes has got a great job offer in Brazil.
4. The king whose castle is in Munich was very rich.
5. A picture book is a book in which one can see pictures.
6. If only I were a prince/princess!

II. Beantworten Sie die Fragen! (Nur 5) **[10]**

1. Was würden Sie machen, wenn Sie ein Millionär wären?
2. Was machen Sie für ein gesundes Leben?
3. Welche Probleme hat man im Ausland?
4. Zeichnen Sie eine Reiseroute durch die deutschsprachigen Länder.
5. Sie sind auf der Autobahn und Ihr Auto geht kaputt. Was würden Sie in dieser Situation tun?
6. Wären Sie gerne der Primär Minister von Indien? Ja oder Nein? Warum?
7. Schreiben Sie einen kurzen Wetterbericht für irgendeine Stadt.

III. Grammatik und Wortschatz! **[24]**

A. Schreiben Sie die Sätze im Präteritum um! (Nur 4) **[4]**

1. Vor Freude tanzen die Menschen die ganze Nacht.
2. Der Unfallsopfer liegt den ganzen Tag auf dem Boden.
3. Dem Beamter gefällt die schlechte Nachricht gar nicht.
4. Sie liest den Brief mehrmals.
5. Die Tochter bringt ihrer Mutter ein Glas Wasser.

P.T.O.

B. Bilden Sie Relativsätze! (Nur 5) **[5]**

1. Das ist meine beste Freundin. Ich habe ihr mein Fahrrad geliehen.
2. Das ist eine schöne Uhr. Ich habe sie zum Geburtstag bekommen.
3. Ich schicke dir eine Email. Die Email sagt über meine Winterferien.
4. Hier sind alle meine Familienmitglieder. Ich spreche über sie immer.
5. Mein Traumpartner ist ein Mensch. Ich kann mich auf ihn verlassen.
6. Im Urlaub möchte Frau Kunze irgendwohin fahren. Es soll dort schöne Natur geben.

C. Bilden Sie Konjunktiv II! (Nur 5) **[5]**

1. Ich habe keine schönen Schuhe zum Tanzen. (Wunschsatz)
2. Peter möchte reich sein. Er soll zwei jobs machen. (Bedingungssatz)
3. Gib mir die Bücher bitte. (Höfliche Bitte)
4. Der Test ist zu schwierig. (Wunschsatz)
5. Ich habe nicht viel Geld. Ich kann nicht jedes Jahr in Urlaub gehen. (Bedingungssatz)
6. Gib mir die Flasche. (Höfliche Bitte)

D. Ergänzen Sie das richtige Wort! (Nur 4) **[4]**

1. Hier kann man alte und gebrauchte Sachen kaufen: der _____.
2. Die Tage werden länger, die Bäume bekommen wieder ihre Blätter. Die Jahreszeit ist _____.
3. Der größte Wasserfall in der Schweiz heißt der _____.
4. Eine berühmte Torte aus Österreich ist die _____.
5. In der Schweiz sagt man Billet, in Deutschland heißt das Wort _____.

E. Was passt nicht? **[2]**

1. Regen, Nebel, Nagel, Sturm
2. Urlaub, Kündigung, Ferien, Freizeit
3. Hinfahrt, Anreise, Ankunft, Abreise
4. müsste, söllte, könnte, dürfte

F. Ordnen Sie zu! **[4]**

1. Das ist bestimmt ein Familienhund,	a. und fragen, was wir machen sollen?
2. Er ist so süß, dass ich ihn	b. weil er sonst nicht so lieb wäre.
3. Ich bringe ihm eine weiche Decke,	c. am liebsten behalten möchte.
4. Sollten wir nicht die Polizei anrufen	d. damit er schlafen kann.

IV. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen! [10]

Mädchen und Technik? Interessieren sich Mädchen überhaupt dafür? Diese Frage lässt sich nur bejahen, denn schon seit 9 Jahren wird für Mädchen ab Klasse 5 der „Girl's Day" durchgeführt. Dieser Tag stößt bei ihnen großes Interesse. Der „Girl's Day" ist dazu gedacht, dass Mädchen für einen Tag in verschiedene Firmen gehen können, um sich dort Berufe anzuschauen, in denen typische „Jungenfächer" wie Naturwissenschaften, Technik oder Informatik wichtig sind. Ziel ist, dass die Schülerinnen herausfinden können, ob sie vielleicht später als Ingieunerin, Physikerin oder Programmiererin arbeiten wollen. Immer noch ist die Realität, dass in Deutschland viel weniger Mädchen als Jungen diese Berufe wählen. Gerade in diesen Bereichen wird nach, die sich mit Technik auskennen und diese Ausbildung gewählt haben.

Um sich über das Programm zu informieren, wurde eine Internetseite eingerichtet, sie lautet: www.girls-day.de. Dort findet man Informationen zu den Unternehmen, die sich an der Aktion beteilgen, Arbeitskreise dazu, Erfahrungsberichte und vieles mehr. Auf einer Deutschlandkarte kann man sehen, wo es Aktionen für den „Mädchen-Zukunfsttag" gibt, wie dieser Tag auch genannt wird.

A. Richtig oder falsch! [4]

1. Der Mädchen-Tag wird seit 5 Jahren gefeiert.
2. Informatik ist ein typisch männlicher Beruf.
3. Wenigere Mädchen studieren typische Jungenfächer in Deutschland.
4. Die Internetseite bietet Informationen über die Studienbereiche für Mädchen an.

B. Beantworten Sie die Fragen! (nur 3) [6]

1. Worum geht es in diesem Text?
2. Was für Jungenfächer werden im Text genannt?
3. Was ist das Ziel von dem Programm?
4. Was suchen die Firmen derzeitig?

V. Schreiben Sie! [10]

Schreiben Sie eine Email an einen Freund/ eine Freundin und beschreiben Sie einen Straßenunfall, den Sie gesehen/erlebt haben.

ODER

Schreiben Sie ein Gespräch: Sie haben letzte Woche einen Horrorfilm gesehen. Sie erzählen einem Freund/ einer Freundin über den Film.

Total No. of Questions : 5 SEAT No.

PB-1033 Total No. of Pages : 2

[6210]-342

S.Y.B.A. (Semester - IV)

URDU

CC-1D Modern Prose & Poetry

(2019 Pattern) (24073)

Total Marks :70] *[Time :2½ Hours*

ہدایات :

1) تمام سوالات لازمی ہیں۔

2) بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر1: اردو افسانے کے آغاز وارتقاء کا جائزہ لیجئے۔ **[12]**

یا

اردو افسانے کی اجزائے ترکیبی تفصیل سے بیان کیجئے۔

سوال نمبر2: اکبرالہ آبادی کی طنزیہ ومزاحیہ شاعری پر نوٹ لکھئے۔ **[12]**

یا

اکبرالہ آبادی کی نظم گوئی کی خصوصیات بیان کیجئے۔

سوال نمبر3: پریم چند کی افسانہ نگاری سماج کی آئینہ دار ہے۔تبصرہ کیجئے۔ **[12]**

یا

سعادت حسن منٹو کی افسانہ نگاری پر تبصرہ کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر 4 :(الف) کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کیجئے۔ **[10]**

i) عشرتی کے نام ii) جلوہ دربار دہلی

سوال نمبر 4 :(ب) کسی ایک افسانہ کو معہ مرکزی خیال بیان کیجئے۔ **[10]**

i) افسانہ کفن **ii)** ٹوبہ ٹیک سنگھ

سوال نمبر 5: کوئی سات اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔ **[14]**

i) نئے عنوان سے زینت دکھائیں گے حسیں اپنی نہ ایسا ہیچ زلفوں میں نہ گیسو میں یہ خم ہوں گے

ii) پہنچے ہوٹل میں تو پھر عید کی پرا واہ نہ رہی کیک کو چکھ کے سوئیوں کا مزا بھول گئے

iii) زیادہ تھے جو اپنے زعم میں وہ سب سے کم ہوں گے گذشتہ عظمتوں کے تذکرے بھی رہ نہ جائیں گے

iv) کھلیں گے اور ہی گل زمزمے بلبل کے کم ہوں گے عقائد پر قیامت آئے گی ترمیم ملت سے

v) عقائد پر قیامت آئے گی ترمیم ملت سے نیا کعبہ بنے گا مغربی پتلے صنم ہوں گے

vi) ذرے ویرانوں سے اٹھتے تھے تماشا دیکھنے چشم حیرت بن گئی تھی گردش لیل ونہار

vii) آدمی اور جانور اور گھر مزین اور مشین پھول اور سبز چمک اور روشنی ریل اور تار

viii) ایسا ضرور ہو کہ رکھ کے کھا سکوں پختہ اگرچہ بیس تو دس خام بھیجئے

ix) سب سے اونچے لاٹ کو دیکھا حضرت ''ڈیوک کناٹ'' کو دیکھا

x) خیموں کا اک جنگل دیکھا اس جنگل میں منگل دیکھا

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB1034

[Total No. of Pages : 1

[6210]-343
S.Y.B.A.
MARATHI (मराठी)
SEC-2B : उपयोजित लेखन कौशल्ये
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24025)

वेळ : *2* तास] [एकूण गुण : *25*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील दोन प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[10]**

अ) जाहिरात म्हणजे काय? जाहिरातीचे गुण व दोष स्पष्ट करा.

किंवा

ब) नियतकालिकाचे स्वरूप सांगून विशेष स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील दोन प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[10]**

अ) मुलाखत म्हणजे काय? मुलाखतीचे विविध प्रकार सोदाहरणासह स्पष्ट करा.

किंवा

ब) वृत्तपत्रासाठी एका लेखकाची मुलाखत तयार करा.

प्र.*3)* खालील दोन प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[5]**

अ) विश्वकोशाची माहिती लिहा.

किंवा

ब) शब्दकोश म्हणजे काय? थोडक्यात परिचय करून द्या.

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PB1035

[Total No. of Pages : 1

[6210]-344

S.Y.B.A.

URDU

SEC-2B : Communication Skill

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24074)

Time : 2 Hours] **[Max. Marks : 25**

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر۱۔ زبانی ترسیل کی اقسام تحریر کیجئے۔ **[15]**

یا

رموز اوقاف کی اہمیت کو واضح کرتے ہوئے اس پر مفصل نوٹ لکھئے۔

سوال نمبر۲۔ غیر زبانی ترسیل کے اقسام قلمبند کیجئے۔ **[10]**

یا

کسی بحث ومباحثے میں حصہ لینے کے لئے کن باتوں کو ملحوظ رکھنا ضروری ہے؟

✤✤✤✤

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB1036

[Total No. of Pages : 1

[6210]-345
S.Y.B.A.
HINDI (हिन्दी)
SEC-2B : माध्यम लेखन
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24096)

समय *: 2* घंटे*]* *[* पूर्णांक *: 25*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्र.*1)* निम्नलिखित में से किसी दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[10]**

अ) मुद्रित माध्यम से क्या तात्पर्य हैं – विस्तार से बताइए।

ब) श्रव्य माध्यम पर अपने विचार स्पष्ट कीजिए।

क) नव–माध्यम के प्रकारों को स्पष्ट कीजिए।

ड) माध्यम लेखन की अवधारणा तथा उद्देश्य को विशद कीजिए।

प्र.*2)* निम्नलिखित में से किसी दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[10]**

अ) फीचर लेखन के विविध प्रकार बताइए।

ब) फीचर लेखन के तत्त्वों को संक्षेप में स्पष्ट कीजिए।

क) फोटो फीचर पर प्रकाश डालिए।

ड) फीचर और अन्य विधा में भेद बताइए।

प्र.*3)* निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर फीचर लेखन कीजिए। **[5]**

अ) 'स्वच्छ भारत: स्वस्थ भारत' विषय पर फीचर लेखन कीजिए।

ब) 'वन रहेंगे: हम रहेंगे' विषय पर फीचर लेखन कीजिए।

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PB1037

[Total No. of Pages : 2

[6210]-346

S.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC - 2B : Introduction to Scriptology (Palaeography)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24114)

वेळ : *2* तास] [एकूण गुण : *25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

Instructions : **All questions are compulsory.**

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate full marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर द्या. **[10]**

Write an essay type answer to any one of the following.

i) भारतातील लिपींचा विकास स्पष्ट करा.

Explain the evolution of scripts in India.

ii) ग्रंथ लिपीतील स्वर, व्यंजन, जोडाक्षर लिहिण्याची पद्धत आणि संख्या या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on vowels, consonants, consonant clusters and numbers in ग्रंथ script.

Q2) कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[15]**

Write answer to any three of the following.

i) खालील काव्यपक्तींचे ब्राह्मी लिपीत लिप्यंतरण करा.

Transliterate the following stanzas into ब्राह्मी script.

धैर्य दे अन् नम्रता दे

पाहुण्या जे जे पहाणे

वाकु दे बुद्धीत माझ्या

तप्त पोलादाप्रमाणे (कवी मर्ढेकर)

P.T.O.

ii) खालील परिच्छेदाचे शारदा लिपीत लिप्यंतरण करा.

Transliterate the following paragraph into शारदा script.

कसली बेरीज? कसली वजाबाकी?

(डॉ. श्रुती पानसे, लोकसत्ता, चतुरंग 20 मे 2023)

लहान किंवा शालेय वयातील मुलांना शिक्षा करावी की नाही, हा नेहमी वादाचा विषय राहिलेला आहे. शिक्षा केल्यामुळे मुलांची कामगिरी सुधारते, हे सिद्ध झालेले नसले, तरी सततच्या कठोर शिक्षेमुळे अभ्यास, शाळा मुलांना नकोशी का होते आणि त्यांच्या आत्मविश्वासाला कसा धक्का लागतो, हे मात्र अनेक प्रकरणांत बघावयास मिळालं आहे. मुलांना भीती घालणाऱ्या शिक्षेची जागा शिस्त लावण्याच्या सकारात्मक प्रयत्नांना का घ्यावी लागेल, हे सांगणारा हा लेख आहे. नुकतीच कांदिवलीमध्ये एक घटना घडली. प्रीस्कूल मधल्या मुलांना मारहाण केल्याप्रकरणी न्यायालयानं दोन शिक्षिकांना एक दिवसाची पोलिस कोठडी सुनावली.

iii) खालील सुभाषितांचे शारदा लिपीत लिप्यंतरण करा.

Transliterate the following सुभाषितेs into शारदा script.

अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः।

ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि तं नरं न रञ्जयति।।

दुर्जनः परिहर्तव्यो विद्यया विभूषित अपि सन्।

मणिना भूषितः सर्पः किमसौ न भयङ्करः।।

iv) खालील कवितेचे ब्राह्मी लिपीत लिप्यंतरण करा.

Transliterate the following poem into ब्राह्मी script.

जरी अनेक अपुले धर्म, जरी अनेक अपुल्या जाती

परी अभंग असू द्या, सदैव अपुली माणुसकीची नाती

द्या सर्व दूर ललकारी, फुंका रे एक तुतारी

संदेह रोष जे, द्वेष मनातील वाहून जाऊ द्या रे

हा देश माझा याचे भान जरासे राहू द्या रे

– सेनापती बापट

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB1038

[Total No. of Pages : 2

[6210]-347
S.Y.B.A.
ECONOMICS
SEC - 2B : Basic Concept of Research Methodology - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24154)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Solve any one of the following question : **[10]**

a) Explain the various types of coloums.

b) Explain the meaning and importance of deviations.

Q2) Solve any one of the following question : **[10]**

a) Explain the types of Research Report.

b) Explain the defination of mode with example.

Q3) Write a short note (any one) **[5]**

a) Medium

b) Reference list

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB1038

[6210]-347

S.Y.B.A.

ECONOMICS

SEC - 2B : Basic Concept of Research Methodology - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24154)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. **[10]**

अ) स्तंभलेखाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

ब) विचलनाचा अर्थ सांगून विचलनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. **[10]**

अ) संशोधन अहवालाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) बहुलकाची व्याख्या सांगून उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्र.*3)* टिपा लिहा. (कोणताही एक) **[5]**

अ) मध्यगा

ब) संदर्भसुची

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB1039

[Total No. of Pages : 4

[6210]-349
S.Y.B.A.
HISTORY
SEC - 2B : Modi Script
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24175)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write answers to the following questions in 200 words (any 1) **[10]**

a) Write information about the types of Modi Script documents.

OR

b) Write detailed information about archives in Maharashtra.

Q2) Write an essay in Modi Script in 200 words on any one of the following topics. **[10]**

a) Our Heritage

b) Chh. Shivaji Maharaj

c) My Inspirational Personality

P.T.O.

Q3) Translate the following Modi Script passage. (any one) **[5]**

Passage - 1

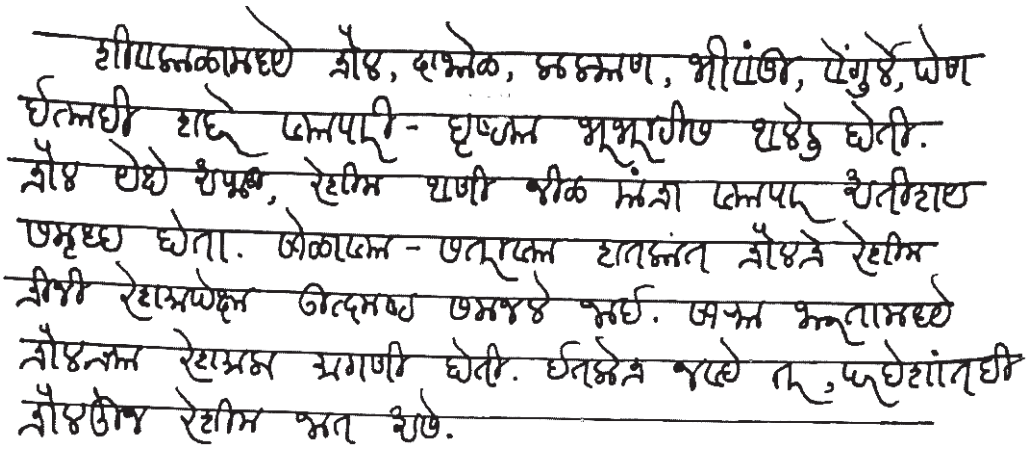

Passage - 2

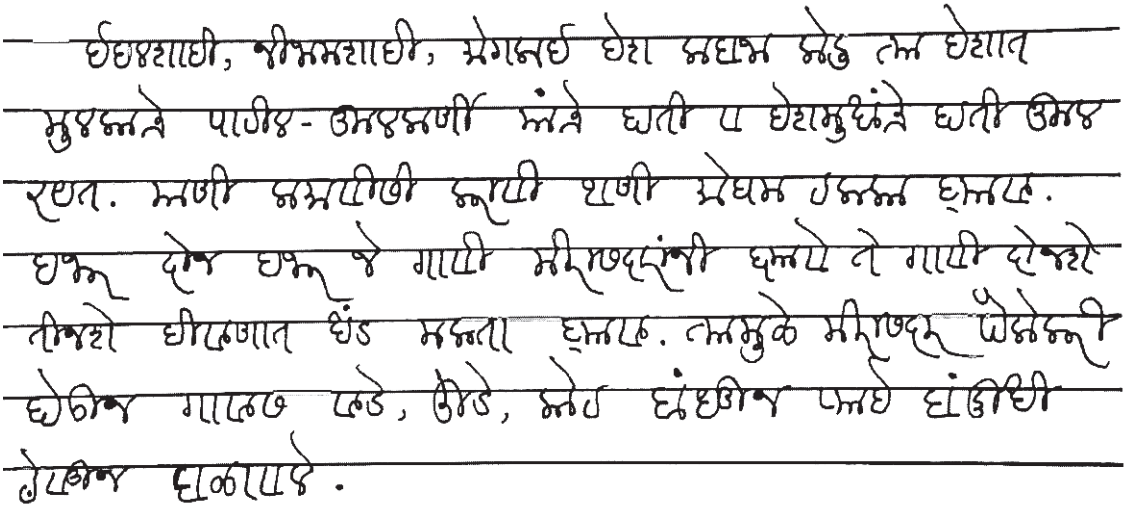

Total No. of Questions : 3]

PB1039

[6210]-349
S.Y.B.A.
HISTORY
SEC - 2B : Modi Script
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24175)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) मोडी लिपीच्या कागदपत्रांच्या प्रकारांची माहिती द्या.

किंवा

ब) महाराष्ट्रातील दफ्तरखान्यांची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 200 शब्दांत मोडी लिपीत निबंध लिहा. **[10]**

अ) आपला वारसा

ब) छत्रपती शिवाजी महाराज

क) माझे प्रेरणादायी व्यक्तिमत्त्व

प्र.3) खालील मोडी लिपीतील उतारा लिप्यांतर करा. (कोणतेही एक) **[5]**

उतारा क्रमांक – 1

शीयलकामध्ये त्रौष, दाभोळ, लक्ष्मण, भीरांजी, पेंगुर्ले, घेण
ईत्यादी हाडे जलपरी- घृष्ट भूभागीत थाकेतु घेती.
त्रौष येथे शुष्क, रेहीम थाणी नीळ लंत्रा जलपर शेतीहाथ
उमृध्द घेता. जेळाजल - उत्राजल हातलंत त्रौषत्रे रेहीम
त्रीनी रेहाअपेक्ष उत्दमष्ट उमनषे भई. जन्म भूतामध्ये
त्रौषत्रल रेहाअन अगणी घेती. ईतलेत्र नवे तू, फ्रघेशांतही
त्रौषऊीन रेहीम भत शेते.

उतारा क्रमांक – 2

ईघषशाही, नीभमशाही, अेगलई घेश लघभ लेतु त्ल घेशात
मुषलत्रे पाटीष- उमषलणी लंत्रे घती प घेशमुधंत्रे घती उमष
रएत. लणी लअरीजी लूरी थणी अेघम उलल घ्लाल.
घभू दोन घभू ने गारी मीराउदरांनी घ्लाये ते गारी दोनशे
तीनशे घीलणात धंड मलता घ्लाल. त्लमुळे मीराउदर घेलेलूरी
घेउीन गालव लडे, ऊीडे, लेट घंघउीन पलघे घंउीघी
ठेरउीन घळाराषे.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB1040

[Total No. of Pages : 2

[6210]-350
S.Y. B.A.
HISTORY
SEC-2B: Medieval Indian Arts & Architecture (1206-1857)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (2 Credits) (24176)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any one of the following question in 200 words. **[10]**

a) Describe the features of QutubMinar & Dhai Din Ka Jopda built by Qutubuddin Aibak.

OR

b) With reference to Agra Fort & Fatepur Sikri, state the architectural features of Akbar's period.

Q2) Answer any one of the following question in 200 words. **[10]**

a) Mention the architectural features of Altamash's Tomb.

OR

b) Mention the architectural features of the Bahamani Empire.

Q3) Write any one of the following notes. **[5]**

a) Taj - Mahal

b) Humayun's Tomb

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB1040

[6210]-350

S.Y. B.A.

HISTORY

SEC-2B: Medieval Indian Arts & Architecture (1206-1857)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (2 Credits) (24176)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* **[एकूण गुण : *25***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.**

2) **उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.**

प्र.*1)* **खालील प्रश्नांची** 200 **शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)** **[10]**

अ) **कुतुबुद्दिन ऐबकनी बांधलेल्या कुतुबमिनार व ढाई–दीन का–झोपडा या वास्तुंची वैशिष्ट्ये सांगा.**

किंवा

ब) **अकबराच्या काळातील वास्तुकलांची वैशिष्ट्ये आग्रा किल्ला व फतेपूर सिकरीचा संदर्भ देऊन सांगा.**

प्र.*2)* **खालील प्रश्नांची** 200 **शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)** **[10]**

अ) **अल्तमशच्या कबरीच्या वास्तुशैलीचे वर्णन करा.**

किंवा

ब) **बहमनी साम्राज्याच्या वास्तुशैलीची वैशिष्ट्ये सांगा.**

प्र.*3)* **खालीलपैकी कोणतीही एक टिप लिहा.** **[5]**

अ) **ताजमहाल**

ब) **हुमायूनची कबर**

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB1041

[Total No. of Pages : 2

[6210]-351
S.Y. B.A.
HISTORY
SEC-2B: Popular Indian Culture
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24177)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 200 words. (any one) **[10]**

a) Write information about popular culture by explaining the meaning of the concept of culture.

OR

b) Explain the contribution of Raja Ravi Varma in the development of calendar Art.

Q2) Answer the following questions in 200 words. (any one) **[10]**

a) Discuss the features of Indian Cinema.

OR

b) State the importance of Mythology in Indian culture.

Q3) Write a short note. (any one) **[5]**

a) National School of Drama (NSD)

b) Nautanki

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB1041

[6210]-351
S.Y. B.A.
HISTORY
SEC-2B: Popular Indian Culture
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24177)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* ***[*एकूण गुण : *25***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.**

2) **उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.**

प्र.1) **खालील प्रश्नांची** 200 **शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)** **[10]**

अ) **'संस्कृती' या संकल्पनेचा अर्थ सांगून लोकप्रिय संस्कृती याची माहिती लिहा.**

किंवा

ब) **'कॅलेंडर आर्ट' या कलाप्रकाराच्या विकासात राजा रवि वर्मा यांचे योगदान स्पष्ट करा.**

प्र.2) **खालील प्रश्नांची** 200 **शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)** **[10]**

अ) **भारतीय सिनेमाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.**

किंवा

ब) **पौराणिक कथांचे भारतीय संस्कृतीमध्ये असणारे महत्त्व विशद करा.**

प्र.3) **खालीलपैकी कोणतेही एक टिपा लिहा.** **[5]**

अ) **नॅशनल स्कूल ऑफ ड्रामा** (NSD)

ब) **नौटंकी**

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PB1042

[Total No. of Pages : 2

[6210]-352
S.Y. B.A.
HISTORY
SEC-2B: Travel Agency & Tour Business
(2019 CBCS Pattern) (Semester-IV) (24178) (2 Credit)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instruction of the students:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 200 words. (Any-1) **[10]**

a) Explain the function of Travel Agency.

OR

b) Explain in detail the structure of a Travel Agency.

Q2) Answer the following question in 200 words. (Any-1) **[10]**

a) Explain the role of Indian Railways in the development of Travel Agency.

OR

b) What is a Travel Agent? State them and explain their Types.

Q3) Write short Notes (Any-1) **[5]**

a) Business opportunities in the Tourism Sector.

OR

b) Wholesale Agent.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB1042

[6210]-352
S.Y. B.A.
HISTORY
SEC-2B: Travel Agency & Tour Business
(2019 CBCS Pattern) (Semester-IV) (24178) (2 Credit)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] **[एकूण गुण : 25**

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) प्रवासी संस्थेचे कार्य विशद करा.

किंवा

ब) प्रवासी संस्थेची संरचना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) प्रवासी संस्था विकासातील भारतीय रेल्वेची भुमिका स्पष्ट करा.

किंवा

ब) प्रवासी प्रवर्तक म्हणजे काय? ते सांगून त्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणतीही एक) **[5]**

अ) पर्यटन क्षेत्रातील व्यवसायाच्या संधी.

किंवा

ब) घाऊक एजंट.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PB1043

[Total No. of Pages : 2

[6210]-353
S.Y. B.A.
GEOGRAPHY
SEC-2B: Introduction to Remote Sensing
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24206)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Answer in 20 words each (Any five). **[10]**

a) In which year the remote sensing system was started in India?

b) Which elements are essential for visual image interpretation?

c) Write the name of websites for downloading images.

d) What is Swath?

e) Name any two remote sensing centers in India.

f) Write the full form of IIRS.

g) Define electromagnetic energy.

Q2) Write short notes in about 100 words (Any two). **[8]**

a) Unsupervised Image classification.

b) Concept of Remote Sensing.

c) Transmission of energy.

Q3) Write the answer of questions in 150 words (Any one). **[7]**

a) Write definition of Remote Sensing and explain its applicability.

b) Write detailed information of IRS satellite system.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB1043

[6210]-353

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2B: Introduction to Remote Sensing

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24206)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] **[एकूण गुण : 25**

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) **[10]**

अ) भारतात सुदूर संवेदन प्रणालीची सुरुवात केंव्हा झाली?

ब) दृश्य प्रतिमा वाचनासाठी कोणते घटक आवश्यक आहेत?

क) उपग्रह प्रतिमा डाऊनलोड करण्यासाठीच्या वेबसाईडची नावे लिहा.

ड) स्वाथ (Swath) म्हणजे काय?

इ) भारतातील कोणत्याही दोन सुदूर संवेदन केंद्रांची नावे लिहा.

फ) आय.आय.आर.एस. (IIRS) चे पूर्ण रुप लिहा.

य) विद्युत चुंबकीय उर्जा व्याख्या लिहा.

प्र.2) प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[8]**

अ) अपर्थवेक्षिय प्रतिमा वर्गीकरण (Unsupervised Image classification)

ब) सुदूर संवेदन संकल्पना

क) उर्जेचे संचरण

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[7]**

अ) सुदूर संवेदनाची व्याख्या लिहून त्याची उपयोगिता विशद करा.

ब) आय.आर.एस. उपग्रह प्रणालीचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

PB1044

[Total No. of Pages : 2

[6210]-354
S.Y. B.A.
GEOGRAPHY
SEC-2B: Applied Course of Travel & Tourism
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-IV) (24207)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Answer in 20 words each (Any five). **[10]**

a) Define tourism.

b) Write the names of any two hill stations in India.

c) What is heritage tourism?

d) Give any two natural factors influencing tourism.

e) write any two functions of tourist guide.

f) State any two forts in Maharashtra famous for tourism.

g) State any two types of airports.

Q2) Write a short notes in about 100 words (Any two). **[8]**

a) Significance of tourism.

b) Types of tourists

c) Role of water ways in tourism development.

Q3) Answer in 150 words each (Any one). **[7]**

a) Describe the importance of local tourism in the regional development.

b) Explain various skills required for successful tour planning.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB1044

[6210]-354

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2B: Applied Course of Travel & Tourism

(CBCS 2019 Pattern) (Semester-IV) (24207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) **[10]**

अ) पर्यटनाची व्याख्या द्या.

ब) भारतातील कोणत्याही दोन थंड हवेच्या ठिकाणांची नावे लिहा.

क) वारसा स्थळ पर्यटन म्हणजे काय?

ड) पर्यटनावर परिणाम करणाऱ्या कोणतेही दोन नैसर्गिक घटक सांगा.

इ) पर्यटक मार्गदर्शकाची कोणतीही दोन कार्ये लिहा.

फ) महाराष्ट्रातील पर्यटनासाठी प्रसिद्ध असलेले कोणतेही दोन किल्ले सांगा.

य) विमानतळांचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.

प्र.*2)* प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[8]**

अ) पर्यटनाचे महत्त्व.

ब) पर्यटकांचे प्रकार

क) पर्यटन विकासात जलमार्गांची भूमिका.

प्र.*3)* प्रत्येकी 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[7]**

अ) प्रादेशिक विकासात स्थानिक पर्यटनाचे महत्त्व वर्णन करा.

ब) यशस्वी सहल नियोजनासाठी आवश्यक विविध कौशल्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PB1045

[Total No. of Pages : 2

[6210]-355
S.Y.B.A.
रागसंगीत गायन
SEC - 2B : Skill Development In Music
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (22420) (24214)

वेळ : 2 तास] [एकूण गुण : 25

सूचना : 1) पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उर्वरित 5 पैकी कोणतेही 4 प्रश्न सोडवा.
3) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 प्रमाणे समान गुण आहेत.

प्र.1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागातील छोटाख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. **[5]**

अ) हमीर ब) जौनपुरी क) विभास

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागाची शास्त्रीय माहिती लिहा. **[5]**

अ) हिंडोल ब) चंद्रकौंस क) विभास

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाचे माहितीसह लेखन करा. **[5]**

अ) त्रिताल ब) एकताल क) झुमरा

प्र.4) व्याख्या लिहा. (कोणत्याही पाच) **[5]**

अ) चलस्वर
ब) अचलस्वर
क) तीव्रस्वर
ड) मिश्रराग
इ) मींड
फ) वादीस्वर

प्र.5) पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीततज्ञाचे जीवनचरित्र लिहा. **[5]**

अ) अल्लादिया खां ब) पं. भीमसेन जोशी क) उ. अमीरखां

प्र.6) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा. **[5]**

अ) संगीत आणि साहित्य ब) ठुमरी क) ख्यालगायकी

P.T.O.

Total No. of Questions : 6]

PB1045

[6210]-355

S.Y.B.A.

तबला

SEC - 2B : Skill Development In Music

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (22420) (24214)

(या संचातील रागसंगीत गायन, तबला यापैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

वेळ : *2* तास] [एकूण गुण : *25*

सूचना : *1)* सहापैकी कोणतेही 5 प्रश्न सोडवा.

2) सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.

3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* झपतालमध्ये एक कायदा भातखंडे पद्धतीत लिहा. **[5]**

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. **[5]**

अ) आडाचौताल

ब) तीलवाडा

क) झुमरा

प्र.*3)* व्याख्या लिहा. **[5]**

अ) पेशकार

ब) कायदा

क) रेला

ड) रव (रौ)

इ) गत

प्र.*4)* तबला वाद्याच्या निर्मितीसंदर्भातील विविध मतप्रवाहांची माहिती लिहा. **[5]**

प्र.*5)* निबंध लिहा. (कोणताही एक) **[5]**

अ) तबला वादनाचे तंत्र

ब) दिल्लीबाज

प्र.*6)* जीवनचरित्र लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) उ. अहमदजान थिरकवाँ

ब) पं. सामता प्रसाद

क) झाकीर हुसेन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : [ ]

PB1046

[Total No. of Pages : 2

[6210]-356
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
SEC-2B: Basic Counselling Skills
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24224)

Time : 1 Hour] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answer of the following questions (any one). **[10]**

a) What is counselling? Explain the nature & scope of counselling.

b) Discuss the ethical isues in counselling.

Q2) Write the answer of the following questions (any one). **[10]**

a) Describe the dimensions and core conditions of helping relations.

b) Illustrate that, who are counseler? And who are helper?

Q3) Short Notes (any one) **[5]**

a) Gender aware helping

b) Helping process

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB1046

[6210]-356

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-2B: Basic Counselling Skills

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *1* तास*]* ***[*एकूण गुण : *25***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.**

2) **उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.**

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) समुपदेशन म्हणजे काय? समुपदेशनाचे स्वरुप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) समुपदेशनातील नैतिक मुद्द्यावर चर्चा करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) मदत करणाऱ्या नातेसंबंधांच्या परिमितीचे आणि मुख्य परिस्थितीचे वर्णन करा.

ब) समुपदेशक कोणास म्हणावे? आणि मदतनीस कोणास म्हणावे?

प्र.*3)* टिपा लिहा. (कोणतीही एक) **[5]**

अ) लिंग जागरुकता मदत करणे

ब) मदत प्रक्रिया

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB1047

[Total No. of Pages : 4

[6210]-357
S.Y.B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
SEC - 2B : Introduction to Cyber Security/Information Security
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24275)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Select the correct option for and rewrite the statement. **[5]**

a) It is not included in the traditional media.

i) Newspapers ii) Magazines

iii) Books iv) CDs

b) Who invented Messer technology?

i) Theodore Harold Maman ii) Charles Hard Towns

iii) Charles Towns iv) Theodore Maman

c) When was the Internet introduced in India?

i) 1982 ii) 1984

iii) 1986 iv) 1988

d) Whose role is important in information technology?

i) Internet ii) Computer

iii) Facebook iv) Television

e) This is not the type of computer.

i) Desktop ii) Laptop

iii) Tablets iv) Radio

P.T.O.

Q2) Write the answers in 100 words (Any three) : **[12]**

a) Explain the main features of communication.

b) Explain the cyber security policy.

c) What is an unsecured network connection?

d) What are the elements of communication?

e) Advantages and disadvantages of password.

Q3) Write the answers in 200 words (Any one) : **[8]**

a) Explain the types of cyber crimes in details.

b) Explain the use of internet.

Total No. of Questions : 3]

PB1047

[6210]-357

S.Y.B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC - 2B : Introduction to Cyber Security/Information Security

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24275)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास] [एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* योग्य पर्याय निवडून विधाने परत लिहा. **[5]**

अ) पारंपारिक प्रसारमाध्यमात याचा समावेश होत नाही.

i) वर्तमानपत्रे ii) नियतकालिके

iii) पुस्तके iv) सिडी

ब) मेसर तंत्रज्ञानाचा शोध कोणी लावला?

i) थिऑडोर हेरॉल्ड मॅमन ii) चार्ल्स हार्ड टाऊन्स

iii) चार्ल्स टाऊन्स iv) थिऑडोर मॅमन

क) भारतात इंटरनेटची सुरूवात कधी झाली?

i) 1982 ii) 1984

iii) 1986 iv) 1988

ड) माहिती तंत्रज्ञानामध्ये कोणाची भूमिका महत्त्वाची असते?

i) इंटरनेट ii) संगणक

iii) फेसबुक iv) टेलिव्हिजन

इ) हा संगणकाचा प्रकार नाही.

i) डेस्कटॉप ii) लॅपटॉप

iii) टॅब्लेट iv) रेडिओ

प्र.2) 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[12]**

अ) संवादाची मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) सायबर सुरक्षा धोरण स्पष्ट करा.

क) असुरक्षित नेटवर्क कनेक्शन म्हणजे काय?

ड) कम्युनिकेशनचे घटक कोणते?

इ) पासवर्डचे फायदे – तोटे सांगा.

प्र.3) 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[8]**

अ) सायबर गुन्ह्यांचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) इंटरनेटचे उपयोग विशद करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB1048

[Total No. of Pages : 1

[6210]-358

S.Y.B.A.

ENGLISH (Skill Enhancement Course)

SEC-2B : A Certificate Course in Skill Development

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24334)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any one of the following : **[10]**

a) Your friend Sivam thinks that travelling by bus is better than travelling by train. But you think that travelling by train is better than travelling by bus. Write a dialogue showing your agreement & disagreement.

b) Your friend wants to go to Mumbai to participate in youth festival program. He demands three thousand rupees from you. You do not permit him to give the money. Write a dialogue on the given situation.

Q2) Attempt any one of the following : **[10]**

a) What are the ways of developing English vocabulary?

b) The cooler that Shanaya brought stops working after being used for just two days. Shanaya makes complaint to the manager. Write a dialogue using appropriate expressions.

Q3) Attempt any one of the following : **[5]**

a) Chandran apologizes to his senior collegues Martin for not completing his work on time. Write a dialogue on the given situation.

b) You have to deliver a speech on “Importance of Marathi Language”. Write five points.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB1049

[Total No. of Pages : 5

[6210]-359

S.Y.B.A.

MATHEMATICS

SEC-1B-FMG-4 : Optimization Techniques

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester-IV) (24345)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of calculator is allowed.***

Q1) Attempt any five of the following: **[10]**

a) Define the term game.

b) Two player A and B match coins. If the coin match then A wins Rs. 2, if the coin do not match then B wins Rs. 2, Determine the pay-off matrix.

c) What is mean by game of chance?

d) What are the three type of replacement problem?

e) What are the three time estimates used in PERT.

f) Give any two difference between PERT and CPM

g) What do you mean by passing rule is not allowed in sequencing problem?

Q2) Attempt any four of the following: **[20]**

a) Determine the optimal sequence of job that minimize total elapsed time required to complete the following job. Also find the idle time for machine M2.

Tasks	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Machine M_1	2	5	4	9	6	8	7	5	4
Machine M_2	6	8	7	4	3	9	3	8	11

P.T.O.

b) A machine owner find from his past record that the cost per year of maintaining a machine whose purchase price is Rs. 6000 are as given below.

Year	1	2	3	4	5	6	7	8
Maintenance Cost (Rs.)	1000	1200	1400	1800	2300	2800	3400	4000
Resale Price	3000	1500	750	375	200	200	200	200

Determine at what age is replacement due?

c) Solve the following game by using mixed-strategy. Also find the optimal strategy for player and value of game.

$$\begin{array}{c} \\ A_1 \\ A_2 \end{array} \begin{array}{c} \begin{array}{cc} B_1 & B_2 \end{array} \\ \begin{bmatrix} 6 & 2 \\ 1 & 9 \end{bmatrix} \end{array}$$

d) There are 7 jobs, each of which has to go through the machine A and B in the order AB. Processing time in hours are as follows:

Job :	1	2	3	4	5	6	7
Machine A :	3	12	15	6	10	11	9
Machine B :	8	10	10	6	12	1	3

Determine a sequence of these jobs that will minimize the total elapsed time T. Also find the idle time.

e) Find the extreme point of the following function. $f(x_1, x_2) = 3x_1^2 + x_2^2 - 10$.

f) Draw the network of a small project is composed of seven activities whose time estimate are listed in the table below

Activity	Predecessors	Expected time
A	-	2
B	-	4
C	-	3
D	A	1
E	B	6
F	C	5
G	D, E	7
H	F,G	2

Q3) Attempt any four of the following: **[20]**

a) Solve by Dominance rule.

		Player B		
		B_1	B_2	B_3
Player A	A_1	1	7	2
	A_2	6	2	7
	A_3	5	2	6

b) Find the optimum solution of the following constrained multivariable problem: Minimize $z = x_1^2 + (x_2 + 1)^2 + (x_3 - 1)^2$

Subject to the constraint : $x_1 + 5x_2 - 3x_3 = 6$

c) Determine the optimal sequence of the job that minimize total elapsed time required to complete the following jobs. The Jobs are processed on 3 machines in the order M_1, M_2, M_3.

Jobs :	1	2	3	4	5	6	7
Machine M_1 :	3	8	7	4	6	8	7
Machine M_2 :	4	3	2	5	1	4	3
Machine M_3 :	6	7	5	11	5	6	12

Also find the total minimum elapsed time.

d) Construct the network of the project whose activities and their precedence relationship are given below.

Activity	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Predecessor (s)	-	-	A	B	A	B	C,D	G,F	E	H,I	J

e) The following network diagram represents activities associated with a project

Activities:	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Optimistic time :	5	18	26	16	15	6	7	7	3
Pessimistic time :	10	22	40	20	25	12	12	9	5
Most likely time :	8	20	33	18	20	9	10	8	4

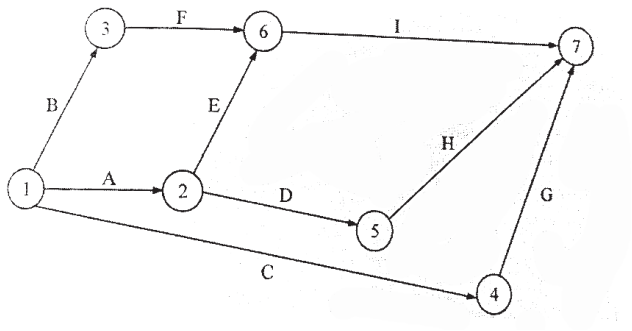

Determine the expected activity time and variance.

f) The data collected in running a machine are given below:

Year :	1	2	3	4	5
Resale value :	42,000	30,000	20,400	14,400	9,650
Cost of Spares :	4,000	4,270	4,880	5,700	6,800
Cost of labour :	14,000	16,000	18,000	21,000	25,000

Purchasing cost of Machine is Rs. 60,000. Determine the optimum period for Replacement of the machine.

Q4) Attempt any two of the following: **[20]**

a) A Project Schedule has the following characteristics

Activity	1-2	1-4	1-3	2-6	2-5	2-7	3-4	4-9	5-6	6-9	7-8	8-10	9-10
Duration (In days)	6	13	2	9	4	2	10	6	7	3	4	10	5

i) Draw the network diagram and find the critical path.

ii) Find the project completion time.

iii) Determine total float and free float of each non critical activity.

b) The data for PERT network is given in the following table.

Activity	Duration (days) Optimistic	Most Likely	Pessimistic
1-2	1	2	3
2-3	8	10	12
2-4	3	4	6
2-5	3	5	7
3-6	4	5	6
4-6	7	8	9
5-7	6	8	10
6-7	1	4	7

i) Draw the network diagram.

ii) Find the expected project completion time.

c) obtain the optimal strategies for both persons and the value of the game for two person zero sum game whose payoff matrix is as follows.

	Player B	
PlayerA	B_1	B_2
A_1	1	–3
A_2	3	5
A_3	–1	6
A_4	4	1
A_5	2	2
A_6	–5	0

d) Machine A costs Rs. 45,000/- and its operating costs are estimated to be Rs. 1000/- for the first year increasing by Rs. 10,000/- in the second and subsequent years. Machine B costs Rs. 50,000/- and its operating costs are estimated to be Rs. 2000/- for the first year increasing by Rs. 4,000/- in the second and subsequent years. If at present we have a machine of type A, should we replace it with B? If so When? Assume that both machines have no rersale value and their future costs are not discounted.

● ● ●

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PB1050

[Total No. of Pages : 2

[6210]-360
S.Y.B.A.
SOCIOLOGY
SEC - 2B : Research Projects : Steps and Protocols
(2019 Pattern) (CBCS) (Credit) (Semester - IV) (24375)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 200 words. (Any one) **[10]**

a) State the importance of report writing in social research.

b) Discuss the socio-historical context of social research.

Q2) Write short note (Any three) **[15]**

a) Variable

b) Ethics in research

c) Research question

d) Methodology

e) Research Technique

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PB1050

[6210]-360
S.Y.B.A.
SOCIOLOGY
SEC - 2B : Research Projects : Steps and Protocols
(2019 Pattern) (CBCS) (Credit) (Semester - IV) (24375)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[10]**

अ) सामाजिक संशोधनात अहवाल लेखनाचे महत्त्व सांगा.

ब) सामाजिक संशोधनाच्या सामाजिक व ऐतिहासिक संदर्भाची चर्चा करा.

प्र.*2)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) चल

ब) संशोधनातील नैतिकता

क) संशोधन प्रश्न

ड) पद्धतीशास्त्र

इ) संशोधन तंत्रे

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

PB1051

[Total No. of Pages : 2

[6210]-361
S.Y.B.A.
PHILOSOPHY
SEC - 2B : A Course on Philosophy and Practice of Yoga
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24425)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on any three of the followig in 50 words each. **[15]**

a) Rajayoga

b) Bandha Mudra

c) Dharana

d) Pratyahara

e) The concept of Ishavara

Q2) Answer the following question in 200 words. (Any one) : **[10]**

a) What is Kriyayoga

b) Make the comparison between ‘Hathayoga’ and ‘Rajayoga’.

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

PB1051

[6210]-361
S.Y.B.A.
PHILOSOPHY
SEC - 2B : A Course on Philosophy and Practice of Yoga
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24425)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर प्रत्येकी 50 शब्दात लहान टीपा लिहा. **[15]**

अ) राजयोग

ब) बंधमुद्रा

क) धारणा

ड) प्रत्यहारा

इ) योगातील ईश्वर संकल्पना

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. **[10]**

अ) क्रियायोग म्हणजे काय?

ब) 'हठयोग' आणि 'राजयोग' यांची तुलना करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PB1052

[Total No. of Pages : 2

[6210]-362
S.Y.B.A.
POLITICAL SCIENCE / PUBLIC ADMINISTRATION
SEC - 2B(2) : Basics of Indian Constitution
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24165/24444)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any one question (200 words) : **[10]**

a) Explain the directive principles of state policy.

b) Explain the nature of fundamental duties.

Q2) Attempt any one question (200 words) : **[10]**

a) State the importance of fundamental duties?

b) Explain the criticism of directive principles of state policy?

Q3) Write short note (any one) : **[5]**

a) Economic directive principles.

b) 86th constitutional Amendment.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

PB1052

[6210]-362

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE / PUBLIC ADMINISTRATION

SEC - 2B(2) : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24165/24444)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) राज्याच्या ध्येय धोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे स्पष्ट करा.

ब) मूलभूत कर्तव्यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) मूलभूत कर्तव्यांचे महत्त्व सांगा.

ब) निती निर्देशक तत्त्वांवर होणारी टीका सांगा.

प्र.*3)* टिपा लिहा. (फक्त एक) **[5]**

अ) आर्थिक मार्गदर्शक तत्त्वे

ब) 86 वी घटना दुरूस्ती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PB-1053

[Total No. of Pages : 3

[6210]-363

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

CC-1D : आधुनिक हिंदी व्यंग्य साहित्य तथा व्यावहारिक हिंदी (G-2)

पाठ्यपुस्तक : हिंदी साहित्य और भाषा

संपादक – प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24093)

समय : 2½ घंटे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : *1)* *सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।*

2) *दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।*

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए । **[16]**

अ) 'विद्वान लोग' कविता के माध्यम से कवि उदय प्रकाश जी ने विद्वान लोगों की कौन–सी विशेषताएँ बताई है?

ब) 'तीनों बंदर बापू के' कविता का भावार्थ लिखिए ।

क) 'देश के लिए नेता' कविता के माध्यम से कवि ने क्या संदेश दिया है?

ड) 'बात – बतंगड' कविता का सारांश लिखिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए । **[16]**

अ) 'सावधान हम ईमानदार है' कहानी के माध्यम से लतीफ घोंघी जी ने ईमानदार लोगों पर किस प्रकार व्यंग्य किया है?

ब) 'झोले' कहानी की कथा वस्तु अपने शब्दो में लिखिए ।

क) 'मुख्यमंत्री का डंडा' कहानी के माध्यम से लेखक डॉ. सुदर्शन मजीठिया जी ने सरकारी कार्यप्रणाली पर कैसे व्यंग्य किया है?

ड) 'अफसर' कहानी के उद्देश्य पर प्रकाश डालिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित में से किसी <u>एक</u> अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए । **[7]**

i) ''सर्वोदय के नटवरलाल

फैला दुनिया–भर में जाल

अभी जिएँगे ये सौ साल

ढाई घर घोड़े की चाल

मत पूछो तुम इनका हाल

सर्वोदय के नटवरलाल!''

ii) ''गाँव में अकाल था,

बुरा हाल था ।

एक बुढ़ऊ ने समय बिताने को,

यों ही पूछा मन बहलाने को –

खाली पेट पर

कितनी रोटी खा सकते हो गंगानाथ?''

ब) निम्नलिखित में से किसी <u>एक</u> अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या किजिए । **[7]**

i) ''तो कम–से–कम मनुष्य जाति में तो शादी हुई। अपने यहाँ तो मनुष्य जाति के बाहर भी महान पुरुषों ने शादी की है – जैसे भीम ने हिडिम्बा से ।''

ii) ''यानी कि आपके कहने के अनुसार पिछले दरवाज़े से पैसा लेना बेईमानी का काम है? और जो लोग इस तरह पैसा लेते हैं वे बेईमान हैं?''

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं <u>दो</u> प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[14]**

अ) साक्षात्कार एक कला है, स्पष्ट कीजिए ।

ब) मोबाईल के महत्त्वपूर्व एप्स का परिचय दीजिए ।

क) पल्लवन का स्वरूप बताकर उसकी विशेषताओं पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय दस प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[10]**

i) 'देश के लिए नेता' कविता में नेता के लिए क्या जरुरी है?

अ) वोट ब) अक्ल

क) भाषण ड) जनता

ii) 'बात बतंगड' कविता के कवि कौन है?

अ) काका हाथरसी ब) उदयप्रकाश

क) नागार्जुन ड) अनामिका

iii) उदयप्रकाश जी का जन्म कहाँ हुआ?

अ) कानपुर ब) रायपुर

क) सीतापुर ड) इनमें से नही

iv) गंगानाथ कितनी रोटी खा सकते है?

अ) सात ब) दस

क) चार ड) पाँच

v) 'प्रेम की बिरादरी' व्यंग्य पाठ के लेखक का नाम क्या है?

अ) शरद जोशी ब) लतीफ घोंघी

क) हरिशंकर परसाई ड) अज्ञेय

vi) शरद जोशी जी ने किस पर व्यंग्य किया है?

अ) अभिनेता ब) अफसर

क) लेखक ड) नाटककार

vii) ''सावधान, हम ईमानदार है'' व्यंग्य कहानी के कहानीकार कौन है?

अ) लतीफ घोंघी ब) अज्ञेय

क) यशपाल ड) कमलेश्वर

viii) 'ज्वाला प्रसाद' किस कहानी का पात्र है?

अ) कफन ब) सलाम

क) मुख्यमंत्री का डंडा ड) सजा

ix) पल्लवन को क्या कहा जाता है?

अ) भाव – विस्तार ब) अनुवाद

क) सारांश ड) संक्षेपण

x) मोबाईल एप्स की विशेषता निम्न में से कौन–सी है?

अ) आसान उपयोग ब) खास फीचर

क) ज्यादा सुरक्षित ड) उपर्युक्त सभी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PB-1054

[6210]-364
S.Y. B.A.
HINDI (हिंदी) (वैकल्पिक)
CC-2D(G2) : जनसंचार माध्यम और हिंदी
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24094)

समय : 2½ घंटे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[21]**

अ) जनसंचार माध्यम के प्रकारों पर चर्चा कीजिए ।

ब) जनसंचार माध्यमों में मुद्रित माध्यम के महत्व को स्पष्ट कीजिए ।

क) रेडियो इस श्रव्य माध्यम की भाषा शैलीपर प्रकाश डालिए ।

ड) दृश्य माध्यम का अर्थ और उसकी भाषा को स्पष्ट कीजिए ।

इ) दूरदर्शन समाचार और समाचार पत्र दोनों के अंतर को स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[21]**

अ) सृजनात्मक लेखन का अर्थ एवं स्वरूप लिखिए ।

ब) लेखा – आलेख की पद्धति पर प्रकाश डालिए ।

क) कविता लेखन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ड) कहानी लेखन के तत्वों पर प्रकाश डालिए ।

इ) 'नाटक' का अर्थ तथा नाटय लेखन पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[21]**

अ) माध्यम लेखन के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए ।

ब) फीचर लेखन का स्वरूप तथा महत्व लिखिए ।

क) पटकथा लेखन की पद्धती पर प्रकाश डालिए ।

ड) रेडियो संवाद के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।

इ) मुद्रित विज्ञापन की भाषा का परिचय दीजिए ।

P.T.O.

प्रश्न 4) निम्नालिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए । **[7]**

i) 'संचार' यह शब्द किस धातु से विकसित है ?

अ) अचल ब) चार

क) चर ड) संचा

ii) एकरेखीय माध्यम कौन–सा है?

अ) समाचार ब) किताब

क) रेडियो ड) नाटक

iii) सभी संचार माध्यमों में सर्वाधिक गतिशील संचार माध्यम कौन–सा है?

अ) मुद्रित ब) आकाशवाणी

क) दुरदर्शन ड) यात्रा साहित्य

iv) आकाशवाणी किसकी रचना से सरकार के बंधनों से मुक्त हो गई है?

अ) प्रसारभारती ब) दुरदर्शन

क) समाचार ड) जनसंचार

v) निम्नलिखित में से कौन–सा दृश्यश्रव्य संचार माध्यम है?

अ) रेडियो ब) वृत्तपत्र

क) दुरदर्शन ड) इंटरनेट

vi) साइबर तथा वेब पत्रकारिता किसे कहते है?

अ) समाचार ब) इंटरनेट

क) टेलिव्हिजन ड) रेडियो

vii) निम्न में से सहज उपलब्ध होने वाला संचार माध्यम कौन–सा है?

अ) समाचार पत्र ब) ब्लॉग

क) ट्वीटर ड) लिंकडीन

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

PB-1055

[6210]-365

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

Saṁskrtārṇavaḥ (संस्कृतार्णवः)

SEC-1B : Gadya Vibhag and Padya Vibhag

(गद्य विभाग व पद्य विभाग)

(2019 Pattern) (Semester - IV)

(Old General Paper - II) (24113)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Q1) **Translate in to English or Marathi in each section (Any one) :** **[10]**

प्रत्येक विभागातील कोणत्याही एकाचे इंग्रजी व मराठीत भाषांतर करा.

Section 'A' / विभाग 'अ'

i) कश्चन ग्रामः आसीत् । तत्र कश्चन सुवर्णकारः प्रतिवसति स्म । तस्य नाम नरहरिः । नरहरिः सदाचारसंपन्नः। सः आत्मनः व्यवसाये निपुणः अपि आसीत् । नरहरिः शिवस्य परमभक्तः । प्रतिदिनं प्रातरूत्थाय स्त्रानादिकं समाप्य शिवपूजां पुरश्चरणं च दीर्घकालं यावत् करोति स्म । तदनन्तरमेव सः आपणं गत्वा स्वसुवर्णकारवृत्तिं प्रारभते स्म ।

ii) इतश्च सूर्यप्रभाभिरूणीक्रियमाणे भूभागे अरूणश्मश्रवः अपि सेनां सज्जीकृतवन्तः । बहवो – वयमद्य शिवमवश्यमेव विजेष्यामहे परं तथापि न जानीमहे किमिति कम्पते इव मे हृदयम् अहो ! विलक्षणप्रताप एतस्य पवनेऽपि प्रवहति, पतत्रेऽपि पतति, पत्रेऽपि मर्मरीभवति. स एवाऽऽगत इत्याभिशङ्क्यतेऽस्माभिः। अहह! विचित्रोऽयं वीरो !

Section 'B' / विभाग 'ब'

i) नमस्यामो देवान् ननु हतविधेस्तेपि वशगाः
विधिर्वन्द्यः सोपि प्रतिनियतकर्मैकफलदः ।
फलं कर्मायत्तं यदिकिमपरैः किञ्च विधिना
नमस्तत्कर्मभ्यो विधिरपि न येभ्यः प्रभवति ।।

ii) गुणवदगुणवद् वा कुर्वता कार्यजातं
परिणतिरवधार्या यत्नतः पण्डितेन ।
अतिरभसकृतानां कर्मणामाविपत्तेर्
भवति हृदयदाही शल्यतुल्यो विपाकः ।।

P.T.O.

Section 'C'/विभाग 'क'

अधोनिर्दिष्टं परिच्छेदं पठित्वा तस्याधारेण संस्कृतेन उत्तराणि लिखत । (कान्यपि पञ्च) **[5]**

कनकादास: तृतीयवारमपि नरहरिं यथापूर्वं मन्दिरं नीतवान् । अधुना मूर्ते: मापनं कुर्वता नरहरिणा अनुभूतं यत् मूर्ते: भालप्रदेशे तृतीयं नेत्रमस्ति इति। झटिति नरहरि: नेत्रपट्टिकाम् अपसारितवान् । दृष्टवान् च तदा तु तेन या दृष्टा सा तु विट्ठलस्य प्रतिमा आसीत् सा स्मितसुन्दरमूर्ति: नरहरिम् अभाषत ''हे शिवभक्त ! अहं स्वयमेव शिव: । अहमेव विट्ठल: अपि । एकोऽहम् विविधै: रूपै: दृश्ये'' इति ।

i) कनकदास: नरहरिं कतिवारं मन्दिरं नीतवान्?

ii) मूर्ते: मापनं कुर्वता नरहरिणा किम् अनुभूतम्?

iii) भालप्रदेशे किम् आसीत्?

iv) नरहरि: काम् अपसारितवान्?

v) नरहरि: कस्य प्रतिमा दृष्टवान्?

vi) का नरहरिम् अभाषत?

vii) रिक्तस्थानं पूरयत ..... एकोऽहम् विविधै: रूपै: .....।

Q2) **Explain with reference to the context any one from sections 'A' and 'B'.[10]**
'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी एकाचे संसदर्भ स्पष्टकीरण करा.

Section 'A' / विभाग 'अ'

i) स एव मादृशगुणि–गण–गुण–ग्रहणाऽऽग्रही वर्तते ।

ii) अरे इयं तु अस्ति शिवमूर्ति:?

Section 'B' / विभाग 'ब'

i) सूर्यो भ्राम्याति नित्यमेव गगने तस्मै नम: कर्मणे ।

ii) जय जगदीश हरे ।

Section 'C' / विभाग 'क'

रिक्तस्थानानि पूरयत । (कान्यपि पञ्च) **[5]**

i) स्वस्थास्तिष्ठत दैवमेव हि नृणां वृद्धौ ..... चाऽऽकुलम् ।

ii) ..... केन वा लङ्घनीय: ।

iii) नरहरि: ..... भक्त: ।

iv) भ्रमयति ..... नो जानीम: किमत्र विधास्यति ।

v) प्रायो गच्छति यत्र ..... रहितस्तत्रैव यान्त्यापद: ।

vi) यस्यास्ति पूर्व ..... विपुलं नरस्य ।

vii) नमस्तत्कर्मभ्यो विधिरपि न येभ्य: ..... ।

Q3) A) Explain 'शिवराजगुणवर्णनम्'. **[12]**

'शिवराजगुणवर्णनम्' स्पष्ट करा.

OR/**किंवा**

Write the '**रत्नपरीक्षा**' in your own words

'रत्नपरीक्षा' ही तुमच्या भाषेत लिहा.

B) Write notes (any one) : **[8]**

टीपा लिहा (कोणताही एक) :

i) **तृतीयं नेत्रम् ।**

ii) **उपनिषद्**

Q4) A) Explain the '**स्तोत्रवाङ्मयम्**' **[12]**

'स्तोत्रवाङ्मयम्' स्पष्ट करा.

OR/**किंवा**

Explain the '**दैवपद्धतिः**'

'दैवपद्धतिः' स्पष्ट करा.

B) Write notes (any one) : **[8]**

टीपा लिहा (कोणताही एक) :

i) **भर्तृहरिः**

ii) **विश्वगुणादर्शम्**

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : [ ]

PB1979

[Total No. of Pages : 2

[6210]-366
S.Y.B.A.
ARABIC
CC-1D : Grammar and Translation
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24141)

Time : 2½ Hours] **[Max. Marks : 70**

Instructions to the candidates:

1) ***Attempt all questions.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Define and illustrate three of the following: **[30]**

1) اِسْمُ الظَّرْفِ
2) اَدْوَاتُ ا لإِسْتِفْهَام
3) الْجَمْعُ الْمُكَسَّرِ
4) فِعْلُ الْأَ مْرِ

Q2) Translate the following Passages into only English. **[20]**

قَدْ ذَهَبَ الْأَ وْلَا دُإِلَى الْمَدْرَسَةِ. مَا فَتَحَ الْفَرَّاشُ بَابَ الْفَصْلِ. هِيَ مَشْغُوْلَةٌ فِي مَكْتَبِهَا .ذَالِكَ الْبَيْتُ وَاسِعٌ. قَد كَتَبَ الْمُدَرِسُ الدَّرْسَ الْجَدِيْدَ عَلَى المتُبُّوْرَةِ. هَلْ تَقْرَأُ وَ تَكْتُبُ الْعَرَبِيَةَ فِي فَصْلِكَ؟ تجْلِسُ عَائِشَةُ عَلَى الْكُرْسِي وَتَقْرَأُ الدَّرْسَ الْجَدِيْدَيَا مَا جِدُ،لَا تَلْعَبْ فِي الْفَصْلِ. إ فْتَحْ كُرَّاسَتَكَ وَ اَكْتُبْ مَقَامَةً قَصِيْرَةً.هَلْ تَسْكُنُ فِي ذَالِكَ الْبَيْتِ الْكَبِيْرِ؟ اَلْمَكَاتِبُ اَلْحُكُوْمِيَةُ مُغْلَقَةٌ يَوْمَ الْأَ حَدِ.

P.T.O.

Q3) **Translate the following passage only in Arabic:** **[20]**

The little boy took the fruits from the fridge. The peon will open the gate of the office in the morning. I read many English magazines last month. These Nurses are working in those hospitals. The government offices are closed on Sunday. These American engineers are very hardworking. The girl sat on her desk and read the new lesson. Samiya, don't sit on that chair. The engineer left his bag under the table. There is a small window by the side of the door. We have studied many new lessons in Arabic.

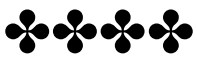

Total No. of Questions : 5 **SEAT No.**

PB-1056 **Total No. of Pages : 2**

[6210]- 367

S.Y.B.A. (Semester-IV)

PERSIAN

CC-2D: Prose & Modern Prose Terms (Old G-2)

(24103) (2019 Pattern)

Total Marks :70] ***[Time : 2½ Hours***

Instructions to candidates :

1) ***Attempt All questions .***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q.1 Express your thoughts on Sadi Shirazi's Prose in detail. [12]

or

Write the characteristics of prose writing on Nasrullah Munshi

Q.2 Ethical elements are found in Jami’s writings. Explain with arguments. [12]

or

Express your views on the literary services of Maulana Jami in detail.

Q.3 Cover the literary Services of Wa'iz Kashifi in detail. [12]

or

Provide a critical overview of"Wazifa-i-Shagird Nisbat be Ustaad".

P.T.O.

Q.4 (A) Reproduce in your own Persian any one of the follwing. [10]

i) مرض پادشاه

ii) پسرِ هارون

iii) حکمتِ بزرگمهر

Q.4 (B) Write the Central idea of one of the following in English or Urdu or Marathi. [10]

i) بازارگان و فرزندانش

ii) حکمت درچهار کلمه

iii) سه ماهی حازم وعاجز

Q.5 Write short notes on any two of the following. [14]

i) داستانِ کوتاه

ii) سفر نامه

iii) نمائش نامه

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1057

[Total No. of Pages : 4

[6210]-368

S.Y.B.A.

G2 : ECONOMICS

CC - 1D : Financial System - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24153)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***It is necessary to solve all the questions.***
2) ***Draw neat diagram wherever necessary.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write the answers of the following questions in 20 words each : (Any eight)** **[16]**

a) What is the monetary policy?

b) When was established of the Reserve Bank of India?

c) What is Bank Rate?

d) State complete form of SEBI.

e) When was approved to the IRDA?

f) When was established of the International Monetary Fund?

g) Where is head office of the Asian Development Bank?

h) BRICS Bank is known by what name?

i) What is bankruptcy?

j) Define risk management.

P.T.O.

Q2) **Write the answers of the following questions in 50 words each : (Any four)** **[16]**

a) Explain the organization after Nationalization Reserve Bank of India?

b) Explain the limitations of Bank Rate Policy.

c) Explain the objectives of SEBI.

d) Explain the objectives of New Development Bank.

e) Explain the role of World Bank.

f) Explain the features of Insolvency and Bankruptcy code.

Q3) **Write the answers of the following questions in 150 words each : (Any Three)** **[18]**

a) Explain the quantitative measures of monetary policy.

b) Explain the working of SEBI.

c) Explain the objectives of International Monetary Fund.

d) Explain the objectives of Asian Development Bank.

e) Explain the outcomes of changing landscape of banking sector in India.

Q4) **Write the answers of the following questions in 300 words each : (Any two)** **[20]**

a) Explain the General and Developmental Functions of Reserve bank of India.

b) Explain the functions of Asian development bank.

c) Explain the various types of risk management in Banking sector.

Total No. of Questions : 4]

PB-1057

[6210]-368

S.Y.B.A.

G2 : ECONOMICS

CC - 1D : Financial System - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24153)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) चलनविषयक धोरण म्हणजे काय?

ब) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची स्थापना कधी झाली?

क) बँकदर म्हणजे काय?

ड) सेबीचे (SEBI) चे पूर्ण रूप सांगा.

इ) आय.आर.डी.ए. (IRDA) ला केव्हा मान्यता मिळाली?

फ) आंतरराष्ट्रीय नाणे निधीची स्थापना कधी झाली?

य) आशियाई विकास बँकेचे मुख्य कार्यालय कोठे आहे?

र) ब्रिक्स बँक कोणत्या नावाने ओळखली जाते?

ल) दिवाळखोरी म्हणजे काय?

व) जोखीम व्यवस्थापनाची व्याख्या द्या.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्यकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे राष्ट्रीयीकरणानंतरचे संघटन स्पष्ट करा.

ब) बँकदर धोरणाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

क) सेबीची उद्दिष्टये स्पष्ट करा.

ड) नविन विकास बँकेची उद्दिष्टये स्पष्ट करा.

इ) जागतिक बँकेची भूमिका स्पष्ट करा.

फ) नादारी आणि दिवाळखोरी संहितेची वैशिष्टये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) चलनविषयक धोरणाची संख्यात्मक साधने स्पष्ट करा.

ब) सेबीची कार्यप्रणाली स्पष्ट करा.

क) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची उद्दिष्टये स्पष्ट करा.

ड) आशियाई विकास बँकेची उद्दिष्टये स्पष्ट करा.

फ) भारतातील बँकींग क्षेत्रातील बदलत्या प्राकृतिक दृश्याचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येक 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची सर्वसामान्य व विकासात्मक कार्य स्पष्ट करा.

ब) आशियाई विकास बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.

क) बँकींग क्षेत्रातील जोखमींचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1058

[Total No. of Pages : 4

[6210]-369

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC-1D : An Introduction to Political Science

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24163)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any eight questions. (in 20 Words) :** **[16]**

i) Write the definition of equality.
ii) Write the meaning of justice.
iii) Write the definition of right.
iv) Write any two kinds of right.
v) Write the definition of nationalism.
vi) Write the meaning of ideology.
vii) Write any two objectives of SAARC.
viii) When was united Nations established.
ix) Write any two objectives of Multinational companies.
x) Write the definition of Regressive nationalism.

Q2) **Write any four short notes (in 50 Words) :** **[16]**

i) Demerits of multinational companies.
ii) Explain the positive liberty
iii) Write three challenges to human right.
iv) Write the definition of fascism.
v) Write the types of multinational companies.
vi) Write the progressive Nationalism.

P.T.O.

Q3) **Attempt any three questions (in 100 words)** **[18]**

i) Write the nature of equality.

ii) Explain the features of right.

iii) Explain the nature of Nationalism.

iv) Write the objectives of United Nations.

Q4) **Attempt any two questions (in 100 words)** **[20]**

i) Write the elements of Nationalism.

ii) Explain the types of justice

iii) Write the importance of SAARC.

Total No. of Questions : 4]

PB-1058

[6210]-369
S.Y. B.A.
POLITICAL SCIENCE
CC-1D : An Introduction to Political Science
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24163)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : ***1)*** *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.*

प्रश्न ***1)*** खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 20 शब्दांत) **[16]**

i) समतेची व्याख्या लिहा.

ii) न्यायाचा अर्थ लिहा.

iii) हक्कांची व्याख्या लिहा.

iv) हक्कांचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.

v) राष्ट्रवादाची व्याख्या लिहा.

vi) विचारप्रणालीचा अर्थ लिहा.

vii) सार्कची कोणतीही दोन उदिष्टे लिहा.

viii) संयुक्त राष्ट्र संघटनेची स्थापना केव्हा झाली?

ix) बहुराष्ट्रीय कंपन्याचे कोणतेही दोन उदिष्टे लिहा.

viii) पारपांरिक राष्ट्रवादाची व्याख्या लिहा.

प्रश्न ***2)*** खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दांत) **[16]**

i) बहुराष्ट्रीय कंपण्याचे दोष

ii) सकारात्मक स्वातंत्र्य स्पष्ट करा.

iii) मानवी हक्कांसमोरील तीन अव्हाणे लिहा.

iv) फॅसिझमची व्याख्या लिहा.

v) बहुराष्ट्रीय कंपन्याचे प्रकार लिहा.

vi) प्रागतिक राष्ट्रवाद लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) **[18]**

i) समतेचे स्वरूप लिहा.

ii) हक्कांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

iii) राष्ट्रवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

iv) संयुक्त राष्ट्रसंघाची उद्दिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) **[20]**

i) राष्ट्रवादाचे घटक स्पष्ट करा.

ii) न्यायाचे प्रकार स्पष्ट करा.

iii) 'सार्कचे' महत्त्व लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1059

[Total No. of Pages : 4

[6210]-370
S.Y.B.A.
POLITICAL SCIENCE
An Introduction to Political Ideologies
(2019 Pattern) (CBCS) (Credit system) (Semester - IV) (24164)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 20 words each (any Eight) **[16]**

a) Name the two books of karl mars.

b) Who is the author of 'caste in India'

c) Who started the newspaper 'Mook Nayk'?

d) What is meant by satyagrah.

e) Write any two objectives of Feminism.

f) Who is the author of 'Thoughts on Pakistan'

g) Name the two books of Mahatma Phule.

h) Gandhi's concepts of 'Satya'.

i) Explain what a classless society is?

j) Define the meaning of feminism.

Q2) Write short notes in 50 words each. (any four) **[16]**

a) Gram Swarajya

b) Explain Dr. Ambedker views on Equalite.

c) What is meant by Non-violence?

P.T.O.

d) Explain the types of feminism.

e) Explain the characteristic of Historical Materialism.

f) Neo - Marxism.

Q3) Answer the following questions in 100 words esach (any three) **[18]**

a) Explain Mahatma Gandhi's thoughts about the village.

b) Mahatma phules views on caste system.

c) Explain Marx's thought of state.

d) Write notes on patriarchal culture.

Q4) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

a) Explain Mahatma Gandhi's thought about satyagraha.

b) Explain the thought of Dr. B.R. Ambedker on social Democracy.

c) Explain the meaning and nature of Feminism.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PB1059

[6210]-370
S.Y.B.A.
POLITICAL SCIENCE
An Introduction to Political Ideologies
(2019 Pattern) (CBCS) (Credit system) (Semester - IV) (24164)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. **[16]**

अ) कार्ल मार्क्सच्या दोन पुस्तकांची नावे सांगा.

ब) "कास्ट ईन इंडिया" या ग्रंथाचे लेखक सांगा.

क) 'मुकनायक' हे नियतकालिक कोणाचे आहे?

ड) सत्याग्रह म्हणजे काय?

इ) स्त्रीवादाची दोन उदिष्ट्ये सांगा.

फ) 'थॉटस ऑन पाकिस्तान' या ग्रंथाचे लेखक सांगा.

य) महात्मा फुले यांच्या दोन ग्रंथाची नावे सांगा.

र) गांधीजीची सत्य संकल्पना.

ल) वर्गविरहित समाजरचना म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.

व) स्त्रीवादाचा अर्थ सांगा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा थोडक्यात लिहा. (प्रत्येकी 50 शब्दांत) **[16]**

अ) ग्राम स्वराज्य

ब) डॉ. आंबेडकरांचे समते संबधीचे विचार स्पष्ट करा.

क) अहिंसा म्हणजे काय?

ड) स्त्रीवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.

इ) इतिहासाच्या भौतिकवादी मिमांसेची वैशिष्ट्ये सांगा.

फ) नव – मार्क्सवाद

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नाची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. **[18]**

अ) महात्मा गांधी यांचे खेड्याबाबतचे विचार स्पष्ट करा.

ब) महात्मा फुले यांचे जाती व्यवस्थेबाबतचे विचार.

क) मार्क्सचे राज्यासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा.

ड) पुरूषप्रधान संस्कृतीवर टीप लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) महात्मा गांधीजीचे सत्याग्रहासंबधीचे विचार स्पष्ट करा.

ब) डॉ. बी. आर. आंबेडकरांचे सामाजिक लोकशाही बाबतचे विचार स्पष्ट करा.

क) स्त्रीवादाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1060

[Total No. of Pages : 2

[6210]-371
S.Y.B.A.
HISTORY
CC - 2D - History of the Marathas (1707 - 1818)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS) (24174)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 300 words. (any one). **[15]**

a) Review the Achievement of Balaji Vishwanath.

OR

b) Discuss the causes and effects of the third battle of panipat.

Q2) Answer the following question in 300 words. (any one). **[15]**

a) Explain the contribution of Nana phadnvis to the expansion of maratha power.

OR

b) Describe the achievement of Peshwa Madhavrao - I.

Q3) Answer the following questions in 200 words. (any two). **[20]**

a) Describe the Northern achievement of Peshwa Bajirao - I.
b) Explain the reasons for the decline of the Maratha's.
c) Explain the battle of Rakshasbhuvan between Peshwa Madhavrao and Nizam.
d) Describe the position of Women in Peshwa Period.

Q4) Short notes (any four). **[20]**

a) Battle of Khed.
b) Chauthai
c) Barbhai council.
d) Battle of Vadgaon
e) Caste system under the Peshwa period.
f) Vatandari

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PB1060

[6210]-371
S.Y.B.A.
HISTORY
CC - 2D - History of the Marathas (1707 - 1818)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS) (24174)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) पेशवा बाळाजी विश्वनाथ यांच्या कामगिरीचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) पानिपतच्या तिसऱ्या युद्धाची कारणे व परिणामांची चर्चा करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) मराठी सत्तेच्या विस्तारात नाना फडणवीस यांचे योगदान स्पष्ट करा.

किंवा

ब) पेशवे माधवराव पहिले यांची कामगिरी स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) पेशवा पहिला बाजीराव यांच्या उत्तरे कडील कामगिरीचे वर्णन करा.

ब) मराठ्यांच्या ऱ्हासाची कारणे स्पष्ट करा.

क) पेशवा माधवराव आणि निजाम यांच्यातील राक्षसभुवनच्या लढाई संबंधी माहिती सांगा.

ड) पेशवे कालीन स्त्रियांच्या स्थितीचे वर्णन करा.

प्र.*4)* टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) खेडची लढाई

ब) चौथाई

क) बारभाई मंडळ

ड) वडगावची लढाई

इ) पेशवेकालीन जाती व्यवस्था

फ) वतनदारी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1061

[Total No. of Pages : 4

[6210]-372
S.Y.B.A.
ANTHROPOLOGY
CC-1D : G - II : Tribal Development
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24193)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on any three of the following. **[15]**

a) Concept of scheduled tribe

b) Integration approach

c) Concept of Tribal development

d) Scheduled area

e) Acculturation

Q2) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

a) What is Nomadic Tribe?

b) Explain the concept of Assimilation.

c) Describe the tribal movement in pre-independance period.

d) Describe the integrated Tribal development project.

e) Elaborate the programmes for particulary velherable tribal groups (PVTGs)

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Elaborate missionaries approach in pre Independance period.

b) Write the tribal development programmes in details.

c) Explain the contribution of co-operative societies in tribal development.

d) Elaborate the causes of tribal movement.

Q4) Answer any one of the following question in 300 words. **[20]**

a) Elaborate the constitutional approach in post Independance period for tribal development.

b) Write the tribal movement in post Independance period in details.

Total No. of Questions : 4]

PB1061

[6210]-372
S.Y.B.A.
ANTHROPOLOGY
CC-1D : G - II : Tribal Development
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24193)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) अनुसुचित जमातीची संकल्पना

ब) एकीकरण दृष्टीकोन

क) आदिवासी विकासाची संकल्पना

ड) अनुसूचित क्षेत्र

इ) समसंस्कृतीकरण

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) भटक्या जमाती म्हणजे काय?

ब) सामिलीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

क) स्वातंत्र्यपुर्व काळातील आदिवासी चळवळ वर्णन करा.

ड) एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्पांचे वर्णन करा.

इ) विशेषत: वंचित आदिवासी समुहांसाठी असलेल्या योजना विशद करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील मिशनरी दृष्टिकोन विशद करा.

ब) आदिवासी विकास कार्यक्रम सविस्तर लिहा.

क) आदिवासी विकासात सहकारी पतसंस्थाचे असणारे योगदान स्पष्ट करा.

ड) आदिवासींच्या चळवळीची कारणे विशद करा.

प्र.4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) **[20]**

अ) आदिवासी विकासासंदर्भात स्वातंत्र्योत्तर काळातील घटनात्मक दृष्टीकोन विशद करा.

ब) स्वातंत्र्योत्तर काळातील आदिवासी चळवळींवर सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1062

[Total No. of Pages : 4

[6210]-373
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC 1D - GG 201(B) : Environmental Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24204)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Use of map stenclis is allowed.***

Q1) Write the answers of the following questions about 20 words each (any eight) **[16]**

a) Write any two examples of natural disasters.

b) Define environmental disaster.

c) Define earthquake.

d) Write any two effects of global warming.

e) What is ozone depletion?

f) What is Green house effect?

g) Define Environmental management?

h) Write any two aims of environment impact assessment.

i) Write any two objectives of environmental protection Act.

j) When the environment protection act formed?

Q2) Write a short notes in about 50 words each (any three). **[18]**

a) World distribution of earthquake

b) Acid rain

c) KYOTO PROTOCOL

d) Importance of ozone gas

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 100 words (any two). **[16]**

a) Explain causes of earthquakes.

b) Write objectives of environment management.

c) Explain approaches of environment management

Q4) Write the answer to the following questions in 300 words (any one). **[20]**

a) What is biological disaster? Write information of covid - 19 and Swine flu as biological disaster.

b) What is flood? Explain causes, effects and measures of flood.

Total No. of Questions : 4]

PB1062

[6210]-373
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC 1D - GG 201(B) : Environmental Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24204)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापारण्यास परवानगी आहे.

5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) नैसर्गिक आपत्तीची कोणतीही दोन उदाहरणे लिहा.

ब) पर्यावरणीय आपत्तीची व्याख्या लिहा.

क) भूकंपाची व्याख्या लिहा.

ड) जागतिक तापमान वाढीचे दोन परिणाम लिहा.

इ) ओझोन क्षय म्हणजे काय?

फ) हरितगृह परिणाम म्हणजे काय?

य) पर्यावरण व्यवस्थापनाची व्याख्या लिहा.

र) पर्यावरण प्रभाव परिक्षणाचे दोन उद्देश लिहा.

ल) पर्यावरण संरक्षण कायद्याची दोन उद्दिष्ट्ये लिहा.

व) पर्यावरण संरक्षण कायदा कधी करण्यात आला?

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) भूकंपाचे जागतिक वितरण

ब) आम्ल पर्जन्य

क) क्योटो प्रोटोकॉल

ड) ओझोन वायूचे महत्त्व

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) भूकंपाची कारणे स्पष्ट करा.

ब) पर्यावरण व्यवस्थापनाची उद्दीष्ट्ये लिहा.

क) पर्यावरणीय व्यवस्थापनाचे दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) जैविक आपत्ती म्हणजे काय? कोविड–19 व स्वाईन फ्लु या जैविक आपत्तीची माहिती लिहा.

ब) पूर म्हणजे काय? पूराची कारणे, परिणाम व उपाय योजना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1063

[Total No. of Pages : 4

[6210]-374
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC-2D-GG 201 (B) : Economic Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24205)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat labelled diagrams figures wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Write answers of the following questions in about 20 words each (any eight)**[16]**

a) What is transportation?

b) Define industry.

c) What is regional planning?

d) What is rural development.

e) What is national trade?

f) Who proposed the theory of location of industry?

g) Write major objectives of droughtprone area program.

h) Write the full form of IRDP.

i) Write the full form of MGNREGA.

j) What is sectoral imbalance?

Q2) Write short notes in about 50 words each (any three). **[18]**

a) Sugar industries in Maharashtra

b) Importance of regional planning

c) Rural development

d) Objectives of regional planning

P.T.O.

Q3) Write the answers of questions in 100 words each (any two). **[16]**

a) Write the basic elements of international trade.

b) Write the factors that create regional imbalance.

c) Explain the indices of rural development.

Q4) Write the answer of questions in 300 words each (any one). **[20]**

a) Write different modes of transportation and its importance in economic development.

b) Explain in detail the factors affecting on location of industries.

Total No. of Questions : 4]

PB1063

[6210]-374
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC-2D-GG 201 (B) : Economic Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24205)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) वाहतूक म्हणजे काय?

ब) उद्योगाची व्याख्या लिहा.

क) प्रादेशिक नियोजनाची व्याख्या लिहा.

ड) ग्रामीण विकास म्हणजे काय?

इ) राष्ट्रीय व्यापार म्हणजे काय?

फ) औद्योगिक स्थानिकीकरणाचा सिद्धांत कोणी मांडला?

य) अवर्षणप्रवण क्षेत्र कार्यक्रमाचे प्रमुख उद्दिष्टे लिहा.

र) IRDP चे पूर्ण रूप लिहा.

ल) मनरेगा (MGNREGA) चे पूर्ण रूप लिहा.

व) विभागीय असंतुलन म्हणजे काय?

प्र.*2)* प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) महाराष्ट्रातील साखर कारखाने

ब) प्रादेशिक नियोजनाचे महत्त्व

क) ग्रामीण विकास

ड) प्रादेशिक नियोजनाची उद्दिष्टे

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे आधारभूत घटक लिहा.

ब) प्रादेशिक असंतुलन निर्माण करणारे घटक लिहा.

क) ग्रामीण विकासाचे निर्देशांक स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) वाहतुकीचे विविध प्रकार आणि त्यांचे आर्थिक विकासातील महत्त्व लिहा.

ब) उद्योगधंद्यांच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1064

[Total No. of Pages : 4

[6210]-375

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC-1D : District Administration

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24443)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write the answers of the following questions in 20 words. (any eight)** **[16]**

a) What is District Police Administration?
b) Write the meaning of L.C.B.
c) What is District consumer court?
d) What is the head of the district Jail called?
e) Write two problems of Taluka court.
f) State two functions of Police Patil.
g) What is District Planning Committee.
h) State two functions of district Jail.
i) Write two functions of district Superintendent of Police.
j) State two reforms of subordinate Judiciary in India.

Q2) **Write the answers to the following questions in 50 words. (any four)[16]**

a) Police Patil
b) State the structure of Taluka court.
c) District planning committee.
d) Type of district disaster management.
e) State the reforms of district Jail.
f) District consumer courts.

P.T.O.

Q3) **Write the answers to the following questions in 100 words (any three)[18]**

a) Discuss on police administration and general citizen relations.

b) Explain the structure and functions of District Court.

c) State the function Police Patil.

d) Discuss on Rural Development agency.

Q4) **Write the answers to the following questions in 200 words. (any two)[20]**

a) State the power and functions of district Superintendent of Police.

b) Explain the problems of district Jail.

c) Discuss on the problem & reform of subordinate court in India.

Total No. of Questions : 4]

PB-1064

[6210]-375
S.Y.B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
CC-1D : District Administration
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24443)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) जिल्हा पोलिस प्रशासन म्हणजे काय?

ब) एल. सी. बी. (L.C.B.) चा अर्थ लिहा.

क) जिल्हा ग्राहक न्यायालय म्हणजे काय?

ड) जिल्हा कारागृहाच्या प्रमुखास काय म्हणतात.

इ) तालुका न्यायालयाच्या दोन समस्या लिहा.

फ) पोलिस पाटलाची दोन कार्य सांगा.

य) जिल्हा नियोजन समिती म्हणजे काय?

र) जिल्हा कारागृहाची दोन कार्य सांगा.

ल) जिल्हा पोलिस अधिक्षकाची दोन कार्य लिहा.

व) भारतातील दुय्यम न्यायालयाच्या दोन सुधारणा सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) पोलिस पाटील

ब) तालुका न्यायालयाची रचना सांगा

क) जिल्हा नियोजन समिती

ड) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापनाचे प्रकार

इ) जिल्हा कारागृहाच्या सुधारणा सांगा.

फ) जिल्हा ग्राहक न्यायालय

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) पोलिस प्रशासन आणि सामान्य नागरिक संबंधावर चर्चा करा.

ब) जिल्हा न्यायालयाची रचना आणि कार्य स्पष्ट करा.

क) पोलिस पाटलाची कार्य सांगा.

ड) ग्रामिण विकास संस्थेवर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) जिल्हा पोलिस अधिक्षकाची अधिकार व कार्य सांगा.

ब) जिल्हा कारागृहाच्या समस्या स्पष्ट करा.

क) भारतातील दुय्यम न्यायालयाच्या समस्या व सुधारणावर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1065

[Total No. of Pages : 4

[6210]-376
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
SEC-1B : Positive Psychology
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24223)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any 4) **[20]**

a) What is Psychology of well-beings?

b) State the Goals of Positive psychology.

c) What are the positive Emotions?

d) What is self-realization?

e) What is Positive beliefs?

f) State the Assumption of positive psychology.

Q2) Answer the following question in 200 words each (any two) : **[20]**

a) Explain the positive Affect and meaningful life.

b) State the way's of positive psychology.

c) State the relationship between positive Emotions and psychological health resources.

d) Explain the Dr. Martin seligman's "PERMA" model.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any one) : **[20]**

a) Explain the Nature of Positive psychology. Describe the various Fields of Positive Psychology.

b) What is Regilence? Explain the perspectives of Regilence.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any two) : **[10]**

a) Life above zero

b) Gender and Happiness

c) Mindfullness and well-being

d) Subjective well-being

Total No. of Questions : 4]

PB-1065

[6210]-376
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
SEC-1B : Positive Psychology
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24223)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) खुशालीचे मानसशास्त्र म्हणजे काय?

ब) सकारात्मक मानसशास्त्राची उद्दिष्टे सांगा.

क) सकारात्मक भावना म्हणजे काय?

ड) आत्मवास्तविकरण म्हणजे काय?

इ) सकारात्मक समजुती म्हणजे काय?

फ) सकारात्मक मानसशास्त्राची गृहीतके सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) सकारात्मक भावना आणि अर्थपूर्ण जीवन संबंध स्पष्ट करा.

ब) सकारात्मक जीवनाचे मार्ग सांगा.

क) सकारात्मक भावना आणि मानसिक आरोग्य संसाधने या मधील संबंध विशद करा.

ड) डॉ. मार्टिन सेलिंगमनचे "PERMA" प्रारुप स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एकाप्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) सकारात्मक मानसशास्त्राचे स्वरुप स्पष्ट करुन सकारात्मक मानसशास्त्राच्या विविध क्षेत्रांचे वर्णन करा.

ब) स्थितिस्थापकत्व म्हणजे काय? स्थिति स्थापकत्वाचे दृष्टीकोन विशद करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) शुन्यापलिकडचे जीवन

ब) लिंगभेद आणि आनंद

क) मनसजगता आणि खूशाली भाव

ड) व्यक्तिनिष्ठ खुशाली

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1066

[Total No. of Pages : 4

[6210]-377

S.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT (General Paper - II)

CC-2D : Gandhian Thought and Contemporary Problems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24233)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any three of the following questions in 100 words each : [15]**

a) Briefly state that Gandhiji's idea of Ecological balance.

b) Explain Gandhiji's thought on technology.

c) State that Gandhiji's idea of prohibition of liquor.

d) Briefly explain Gandhiji's concept of swadeshi.

e) Explain Gandhiji's concept of self control.

Q2) **Answer any two of the following questions in 200 words each : [20]**

a) Interpret Gandhian diagnosis of modern man and social bitterness.

b) Explain Gandhiji's views on religion and science.

c) Explain Gandhiji's views on social discrimination of women.

d) Explain the importance of Gandhiji's views on adult education.

Q3) **Write short notes in 100 words each (Any three) : [15]**

a) Unemployment.

b) Varnashramdharn

c) Trusteeship.

d) Critique on modern society.

e) Man and Nature relation.

P.T.O.

Q4) **Answer any one of the following question in 400 words each : [20]**

a) Explain in detail Gandhij i's views on Removal of Untouchability

b) Write in detail Gandhiji's views on poverty, overpopulation and social discrimination in modem society.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1066 **[6210]-377**

S.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT (General Paper - II)

CC-2D : Gandhian Thought and Contemporary Problems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24233)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा : **[15]**

अ) पर्यावरण समतोल विषयक गांधीजींचे विचार थोडक्यात सांगा.

ब) गांधीजींचे तंत्रज्ञान विषयक विचार स्पष्ट करा.

क) गांधीजींचे दारु बंदी विषयक विचार सांगा.

ड) गांधीजींची 'स्वदेशी' संकल्पना थोडक्यात विशद करा.

इ) गांधीजींची स्व–निर्धारण संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा : **[20]**

अ) आधुनिक मानव आणि सामाजिक कुटूता विषयी गांधीयन निदानाचे विवेचन करा.

ब) गांधीजींचे धर्म आणि विज्ञान विषयक विचार स्पष्ट करा.

क) गांधीजींचा स्त्रियांच्या सामाजिक भेदभाव विषयक दृष्टीकोन विशद करा.

ड) गांधीजींचे प्रौढ शिक्षण विषयक विचाराचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) थोडक्यात प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) : **[15]**

अ) बेरोजगारी

ब) वर्णाश्रमधर्म

क) विश्वस्तता

ड) आधुनिक समाजावरील टीका

इ) मानव आणि निसर्ग संबंध

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : **[20]**

अ) 'अस्पृश्यता निवारण' विषयक गांधीजींचे विचार सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) आधुनिक समाजातील दारिद्र्य, लोकसंख्या विस्फोट आणि सामाजिक भेदभाव या विषयीचे गांधीजींचे विवेचन सविस्तर लिहा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1067

[Total No. of Pages : 2

[6210]-378
S.Y.B.A.
YOGA
CC-1D: Yogvidya-IV
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24243)

वेळ : *2½* तास*]* *[* एकूण गुण : *50*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
Instructions : **All questions are compulsory.**
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to right indicate full marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या. **[5]**

Answer any of the following five questions in one sentence.

a) अष्टांगयोगाचे दुसरे नाव काय आहे?

What is another name for Ashtangyog?

b) कपालभाती म्हणजे काय?

What is Kapalbhati?

c) अष्टकुंभकाची नावे सांगा.

State the names of Ashtkumbhaka.

d) पंचक्लेशाची नावे सांगा.

State the names of Panchklesha.

e) आरोग्याची व्याख्या सांगा.

State the definition of health.

f) योग म्हणजे काय?

What is Yoga?

g) योगाचा मानक मजकूर कोणता आहे?

What is the standard text in yoga?

P.T.O.

Q2) **टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)** **[10]**

Write the short note (Any two)

a) **पश्चिमोत्तानासन**

Pachhimottanasana

b) **कपालभाती**

Kapalbhati

c) **प्राणायाम**

Pranayama

Q3) **खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची** 150 **शब्दांत उत्तरे द्या.** **[20]**

Answer any two of the following questions in 150 words.

a) **योगाचे महत्त्व आणि उपयोग सांगा.**

Explain the importance and uses of yoga.

b) **शुद्धीक्रीयांचे प्रकार व महत्त्व सांगा.**

Explain the types and importance of Shuddhikriya.

c) **आसनांचे प्रकार आणि महत्त्व सांगा.**

Explain the types and importance of Asana?

Q4) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या.** **[15]**

Answer any one of the following questions in detail.

a) **शैक्षणिक प्रक्रियेत योगाची भूमिका स्पष्ट करा.**

Explain the role of yoga in the educational process.

b) **योगसंग्राम या ग्रंथाचा सारांश सांगा.**

Summarize the book Yogasangram.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1068

[Total No. of Pages :2

[6210]- 379
S.Y.B.A.
HISTORY OF CIVILIZATION
CC - 1D : Cultural History of Maharashtra and Heritage (Maratha Period)
(2019 Pattern)(CBCS)(Semester - IV)(24253)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (Any one). **[15]**

a) Explain the sunt literature and development of Marathi language in Maharashtra.

OR

b) Explain the Women's life during Maratha Period.

Q2) Answer the following questions in 300 words (Any one). **[15]**

a) Explain the Economic life during Maratha Period.

OR

b) Explain the festival during Maratha Period.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any Two) **[20]**

a) Write the reason of the rise of Maratha Power.
b) Explain the Balutedari system during Maratha Period.
c) Explain the Gavgada during Maratha Period.
d) Explain the Importants of the folklore.

Q4) Short Notes (Any four). **[20]**

a) Concept of Maharashtra Dhurm.
b) Sculpture Art in Maratha Period.
c) Drawing Art during Maratha Period.
d) Swarajya
e) Chauthai
f) Temple Architecture during Maratha Period.

❋ ❋ ❋

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PB1068 **[6210]- 379**

S.Y.B.A.

HISTORY OF CIVILIZATION

CC - 1D : Cultural History of Maharashtra and Heritage (Maratha Period)

(2019 Pattern)(CBCS)(Semester - IV)(24253)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) संतवाङमय व मराठी भाषेचा विकास स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मराठा कालखंडातील स्त्री – जीवन स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) मराठा कालीन आर्थिक जीवन स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मराठा कालखंडातील सण व उत्सव स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) मराठी सत्तेच्या उद्याची कारणे लिहा.

ब) मराठे कालीन बलुतेदार स्पष्ट करा.

क) मराठे कालीन गाव गाडा स्पष्ट करा.

ड) मराठा कालखंडातील लोक साहित्याचा आढावा घ्या.

प्र.*4)* टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) महाराष्ट्र धर्म

ब) मराठा कालखंडातील मूर्तीकला

क) मराठा कालखंडातील चित्रकला

ड) स्वराज्य

इ) चौथाई

फ) मराठा कालीन मंदिर स्थापत्य

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1069

[Total No. of Pages : 4

[6210]-380
S.Y.B.A.
HOME ECONOMICS
CC - 1D - G - 2 : Indian Family Welfare
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24263)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***It is necessary to solve all the questions.***
2) ***Draw neat diagram wherever necessary.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words each. (any eight)**[16]**

a) State the two objectives of marriage.

b) What is considered as marriage in Muslim religion?

c) State the types of marriages that fall on the basis of relationship.

d) Explain the two functions of marriage.

e) What is family break up.

f) What is social stratification?

g) What factors are involved in the process of family organization?

h) Define child welfare.

i) When was the Dowry prohibition Act passed?

j) When is women's Day celebreted in India?

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each. (any four)**[16]**

a) Explain the objectives of marriage organization in India.

b) Explain the types of marriages according to marriage restrictions.

c) Explain the scope of family organization.

d) Explain the social laws made for women.

e) Explain the concept of family disintegration.

f) Explain the nature of family welfare in India.

P.T.O.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each. (any three)**[18]**

a) Explain the nature of social marriage organization in India.

b) Explain the reasons for family breakup.

c) Explain the various problems of women in India.

d) Explain the importance of family welfare in India.

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each. (any two)**[20]**

a) Explain in detail the various functions of marriage.

b) Explain the features of social stratification.

c) Explain the measures taken by the government and NGOs for the welfare of the family.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PB1069

[6210]-380
S.Y.B.A.
HOME ECONOMICS
CC - 1D - G - 2 : Indian Family Welfare
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24263)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शांवितात.

4) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) विवाहाची दोन उद्दिष्ट्ये सांगा.

ब) मुस्लिम धर्मात विवाहाला काय मानले जाते?

क) नाते संबंधाच्या आधारे पडणारे विवाहाचे प्रकार सांगा.

ड) विवाहाची दोन कार्ये सांगा.

इ) कुटूंब विघटन म्हणजे काय?

फ) सामाजिक स्तरीकरण म्हणजे काय?

य) कुटूंब संघटन प्रक्रियेत कोणत्या घटकांचा समावेश होतो?

र) बाल कल्याणाची व्याख्या द्या.

ल) हुंडा प्रतिबंध कायदा केंव्हा करण्यात आला?

व) भारतात महिला दिन केंव्हा साजरा केला जातो?

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) भारतातील विवाह संस्थेची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) विवाह विषयक निर्बंधानुसार असणारे विवाहाचे प्रकार स्पष्ट करा.

क) कुटूंब संघटनेची व्याप्ती स्पष्ट करा.

ड) स्त्रियांसाठी केलेले सामाजिक कायदे स्पष्ट करा.

इ) कुटूंब विघटन संकल्पना स्पष्ट करा.

फ) भारतातील कुटूंब कल्याणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) भारतातील सामाजिक विवाह संस्थेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) कुटूंब विघटनाची कारणे स्पष्ट करा.

क) भारतातील महिलांच्या विविध समस्या स्पष्ट करा.

ड) भारतातील कुटूंब कल्याणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) विवाहाचे विविध कार्ये स्पष्ट करा.

ब) सामाजिक स्तरीकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) कुटूंब कल्याणासाठी सरकार व स्वयंसेवी संस्थांनी केलेल्या उपाययोजना स्पष्ट करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

PB1070

[Total No. of Pages : 4

[6210]-381
S.Y.B.A.
DEFENCE & STRATEGIC STUDIES
CC-1D G-2 : Chhatrapati Shivaji's Military System
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24273)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to right indicate full marks.***

Q1) Answer the Following questions in 100 words each.(Any Three) **[15]**

a) What are the principles of guerrilla warfare?

b) What are the types of forts.

c) What are the characteristic of the fort system of Chhatrapati Shivaji Maharaj?

d) Explain the Importance of sea forts in the time of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

e) State the naval policy of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Q2) Answer the Following questions in 300 words each.(Any one) **[15]**

a) Explain the organization of forts under the leadership of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

b) Explain the organization and structure of the Maratha army under the Leadership of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

P.T.O.

Q3) Answer the Following questions in 200 words each.(Any Two) **[20]**

a) State the Strategic importance of forts.

b) Explain Chhatrapati Shivaji Maharaj's policy regarding armor.

c) Explain the strategy of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

d) State the Characteristics of the military system of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Q4) Write Short notes (Any Four) **[20]**

a) Guerrilla warfare.

b) Fort.

c) Chhatrapati Shivaji Maharaj the father of Indian Navy.

d) Characteristic of guerrilla warfare.

e) Cavalry.

f) Vision of Chhatrapati Shivaji Maharaj in naval development.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PB1070

[6210]-381

S.Y.B.A.

DEFENCE & STRATEGIC STUDIES

CC-1D G-2 : Chhatrapati Shivaji's Military System

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24273)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) गनिमी कावा युद्धपद्धतीचे तत्वे कोणती?

ब) किल्यांचे प्रकार कोणते?

क) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या किल्ला व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये कोणती?

ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील सागरी किल्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

इ) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे नाविक धोरण सांगा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या नेतृत्वाखालील किल्यांची संघटना स्पष्ट करा.

ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या नेतृत्वाखालील मराठा सैन्याचे संघटन व सैन्याची रचना विशद करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) किल्यांचे सामरिक महत्त्व सांगा.

ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे आरमाराबाबतचे धोरण स्पष्ट करा.

क) छत्रपती शिवाजी महाराजांची युद्धनीती सांगा.

ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या लष्करी व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) गनिमी युद्धतंत्र

ब) किल्ले

क) छत्रपती शिवाजी महाराज भारतीय नौदलाचे जनक

ड) गनिमी कावा युद्धपद्धतीचे वैशिष्ट्ये

इ) घोडदल

फ) नौदल विकासातील छत्रपती शिवाजी महाराजांची दूरदृष्टी

* * *

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

PB-772

[Total No. of Pages : 4

[6210]-382
S.Y. B.A.
SOCIAL WORK
CC-1D : Population Education
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24433)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one question in 500 words from the following.** **[14]**

Define what is Population Education? Discuss how Population Education helps in growth and development of Country.

OR

What is Population Explosion? Discuss how Population Education helps in Population Control.

Q2) **Answer any one question in 500 words from the following.** **[14]**

Discuss Factors Influence Population Trends?

OR

Discuss views of 'Thomas Malthus' on population policies with reference to his literature "*An Essay on the Principle of Population*".

Q3) **Answer any one question in 500 words from the following.** **[14]**

Discuss Five Year Plans and Population Policies in India.

OR

Discuss Role and Functioning of Social Worker as Group Worker.

P.T.O.

Q4) **Answer any one question in 500 words from the following.** **[14]**

Write an Essay on Evolution of Indi's Population Policies.

OR

Discuss Contribution of various Committees to find out solutions to India's burgeoning population problem.

Q5) **Write short notes on any two of the following :** **[14]**

a) Migration and Population.

b) Orbidity

c) Discuss the concept of Infertility

d) Discuss Birth Control Methods

Total No. of Questions : 5]

PB-772

[6210]-382
S.Y. B.A.
SOCIAL WORK
CC-1D : Population Education
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24433)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. **[14]**

लोकसंख्या शिक्षण म्हणजे काय याची व्याख्या लिहा? लोकसंख्या शिक्षण देशाच्या वाढीस आणि विकासास कशी मदत करते यावर चर्चा करा.

किंवा

लोकसंख्या स्फोट म्हणजे काय? लोकसंख्या शिक्षणामुळे लोकसंख्या नियंत्रणात कशी मदत होते यावर चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. **[14]**

लोकसंख्येच्या प्रवृत्तीवर परिणाम करणारे घटक चर्चा करा.

किंवा

थॉमस माल्थस यांच्या ''लोकसंख्येच्या तत्त्वावरील एक निबंध'' या साहित्याच्या विशेष संदर्भाने लोकसंख्या धोरणांवरील मतांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. **[14]**

भारतातील पंचवार्षिक योजना आणि लोकसंख्या धोरणांवर चर्चा करा.

किंवा

गटकार्यकर्ता म्हणून सामाजिक कार्यकर्त्याची भूमिका व कार्यपद्धती यावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांची सविस्तर 500 शब्दात उत्तर लिहा. **[14]**

भारताच्या लोकसंख्या धोरणांच्या उत्क्रांतीवर निबंध लिहा.

किंवा

भारताच्या वाढत्या लोकसंख्येच्या समस्येवर उपाय शोधण्यासाठी विविध समित्यांच्या योगदानावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[14]**

अ) स्थलांतर आणि लोकसंख्या

ब) अस्पष्टता

क) वंध्यत्वाच्या संकल्पनेवर चर्चा करा

ड) जन्म नियंत्रण पद्धतींवर चर्चा करा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

PB-1071

[Total No. of Pages : 4

[6210]-383
S.Y. B.A.
G-2 : COMMERCE
CC-1D : Financial Accounting and Computerized Accounting
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24293)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Fill in the blanks using appropriate words from the options. **[7]**

i) _____ is excess of Assets over liabilities.

a) Goodwill b) Capital
c) Investment d) Drawing

ii) _____ Means gradual and continuous decrease or reduction in the value of Assets.

a) Loss b) Depreciation
c) Goodwill d) Profit

iii) Balance Sheet is the _____ of Assets and Liabilities.

a) Book b) Ledger
c) Journal Proper d) Statement

iv) Net Profit is transferred to _____ Account.

a) Trading A/C b) Profit & Loss A/C
c) Balance Sheet d) Receipt & Payment A/C

v) Petty Cash Book is used for recording _____ transaction.

a) Debit b) Credit
c) Cash d) Petty

vi) ERP Stands for _____.

a) Enterprise Resource Planning
b) Enternet Resource Planning
c) Entrapreneur Resource Planning
d) Electronic Resource Planning

P.T.O.

vii) Double column cash book records transaction relating to cash and _____.

a) Sales b) Purchase

c) Bank d) Credit

B) State if the following statements are True or False. **[7]**

i) Depreciation is Charged on Current Assets.

ii) Trial Balance is summary of all ledger.

iii) F4 Shortcut key is used for Contra Voucher.

iv) Trade Discount is recorded in Cash Book

v) Income due but not received is liability.

vi) Goodwill is an Tangible Assets.

vii) Journal is a book of Secondary Book.

Q2) Answer in One Sentence Only. **[14]**

a) What is Financial Year?

b) What is Depreciation?

c) What is Gross Profit?

d) What is Petty Cash Book?

e) What is Debit Note?

f) What is an Account?

g) What is Trial Balance?

h) What is Cash Book?

Q3) Prepare Satish Traders (Simple) Cash Book from the following information **[12]**

2023 July

1	Started business with cash	Rs. 1,00,000
3	Deposited cash into bank	Rs. 80,000
5	Purchased Stationery for Cash	Rs. 2,000
7	Cash Purchases	Rs. 15,000
8	Sold Goods for Cash	Rs. 20,000 at 8% Trade Discount
10	Paid Insurance Premium	Rs. 5,000
12	Paid Cash to Dixit	Rs. 10,000
15	Received Cash from Saxena	Rs. 80,000
17	Received Commission	Rs. 2,000
18	Drew for domestic use	Rs. 4,000
22	Sold old Furniture	Rs. 5,000
25	Paid Salary Ram	Rs. 6,000
30	Received Interest	Rs. 4,000

OR

What do you meant by Voucher? Explain how to create various type of voucher in Tally Software. **[12]**

Q4) From the following Trial Balance of Reena Enterprises you are require to prepare Trading Account, Profit and Loss Account for the year ending on 31st March, 2023 and Balance Sheet as on that same date. **[20]**

Trial Balance as on 31st March, 2023

Particular	Rs.	Rs.
Opening Stock	45,200	-
Capital	-	3,00,000
Drawings	20,000	-
Furniture	60,000	-
Prepaid Insurance	1,770	-
Debtors & Creditors	70,000	1,29,250
Purchases & Sales	57,000	1,20,000
Plant & Machinery	50,000	-
Investment	68,000	-
Factory Insurance	26,000	-
Audit Fees	21,000	
Carriage Inward	1,800	
Land & Building	1,40,000	
Rent	7,120	6,000
Reserve for Bad Debts	-	-
Carriage Outward	8,360	-
Returns	2,000	-
Discount	1,000	7,000
Commission Received	-	8,000
	5,79,250	5,79,250

Adjustments :

1) Write off Bad Debts Rs. 2,000 and Provide 2.5% reserve for bad debts on Debtors.

2) Closing Stock valued at Cost Price Rs. 46,000 and Market Price Rs. 40,000

3) Provide Depreciation @5% on Building and 10% on Machinery.

4) Rent Prepaid Rs. 3,560

5) Outstanding Carriage Inward is Rs.1,200

OR

Explain advantages and disadvantages of Accounting software in detail. **[20]**

Q5) Write Short notes. (Any 2) **[10]**

a) Profit and Loss A/c

b) Cash Book

c) Prepaid Expenses

d) Final Account

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1072

[Total No. of Pages : 2

[6210]-385

S.Y.B.A.

ENGLISH

SEC - 1B : Advanced Study of English Language

Text : linguistics : An Introduction

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24333) (Paper - II)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any Three of the following :** **[3 × 5 = 15]**

a) Write a note on syntax as a branch of linguistics.

b) Write a note on tag questions.

c) Write a note on structural classification of sentence.

d) Write a note on verb phrase. Give suitable examples.

e) Describe the types of clauses with suitable examples.

Q2) **Answer any Three of the following :** **[3 × 5 = 15]**

a) Write a note on functional classification of sentence.

b) Explain the term noun phrase with suitable examples.

c) Write a note on semantics as a branch of linguistics.

d) Write a note on subject verb concord.

e) What is polysemy? Give suitable examples.

P.T.O.

Q3) **Answer any Four of the following :** **[4 × 5 = 20]**

a) Write a note on the types of meaning.

b) What is metonymy? Give suitable examples.

c) State the difference between denotative and connotative meaning.

d) Differentiate between homonymy and homography.

e) Write a note on super ordination in semantics.

f) Write a note on synonymy and antonymy with suitable examples.

Q4) **Answer any Four of the following :** **[4 × 5 = 20]**

a) What is pragmatics? Explain in brief.

b) Write a note on direct and indirect speech act with suitable examples.

c) Write a note on J.L. Austin's taxonomy.

d) Explain searle's classification of illocutionary acts.

e) Write a brief note on cooperative principle.

f) Explain politeness principle with suitable examples.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1073

[Total No. of Pages : 3

[6210]-387
S.Y.B.A.
MATHEMATICS
CC1 D-MG-4 :Linear Algebra
(2019 Pattern)(CBCS)(Semester - IV)(24343)

Time :2½Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Attempt **any Five** of the following: **[10]**

a) Determine whether the set of all vectors of the form (a, b, 0), where a and b are real numbers, is a subspace of R^3.

b) Show that the set $S = \{(0,1),(-3,4)\}$ forms a basis for R^3.

c) If $T: V \to W$ is a linear transformation then prove that $T(u-v) = T(u) - T(v)$, for all u and v in V.

d) Define the reduced row-echelon form of a matrix.

e) Let V be a vector space, k be a scalar, then prove that $k0 = 0$

f) Find an equation of the plane spanned by the vectors $u = (-1,-1,1)$ and $v = (-1,2,4)$

g) Let $T: R^2 \to R^2$ be a linear transformation given by the formula $T(x,y) = (x + y.x + 4y)$. Show that (2,5) is in R(T).

Q2) Attempt **any Four** of the following. **[20]**

a) Solve:

$$x + y + 2z = 5$$
$$2x + 4y - z = 2$$
$$3x + y - 5z = -9.$$

by Gaussian elimination and back substitution.

b) Prove that all bases for a finite-dimensional vector space have the same number of vectors.

c) Prove that a line passing through the origin in R^3 is a vector space under the standard operations on R^3.

P.T.O.

d) If $AX = 0$ is a homogeneous linear system of *m* equations in *n* unknowns, then Prove that the set of solution vectors is a subspace of R^n.

e) If $T:V \to W$ is a linear transformation, then prove that he the range of *T* is a subspace of *W* .

f) Determine whether the polynomials $p_1 = 1 - x, p_2 = 5 - 3x + 3x^2$, $p_3 = 3 + 3x - 2x^2$ are linearly dependent or linearly independentr in p_2.

Q3) Attempt **any Four** of the following: **[20]**

a) Consider the basis $S=v_1,v_2,v_3$ for R^3, Where $v_1=(1,1,1)$, $v_2=(1,1,0)$, $v_3=(1,0,0)$. Let $T:R^3 \to R^2$ be the Linear transformation for which $T(v_1)=(1,0)$, $T(v_2)=(2-1),T(v_3)=(4,3)$. Find a formula for $T(x_1,x_2,x_3)$, and then use that formula to compute $T(2,-3,5)$.

b) Find the rank and nullity of the matrix:

$$\begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 & 4 & 5 & 3 \\ 3 & 7 & 2 & 0 & 1 & 4 \\ 2 & -5 & 2 & 4 & 6 & 1 \\ 4 & -9 & 2 & -4 & -4 & 7 \end{bmatrix}$$

c) Determine whether the vectors $v_1 = (1,-2,3), v_2 = (5,6,-1), v_3 = (3,2,1)$ are linearly independent or linearly dependent in R^3.

d) Consider the vectors $u = (1,2,-1)$ and $v = (6,4,2)$ in R^3. Show that (8, 8, 0) that is a linear combination of *u* and *v*.

e) Show that the set of all points in R^2 lying on line is a vector space with respect to the standard operations of vector addition and scalar multiplication if and only if the line passes through the origin.

f) Let $T : P_2 \to P_3$ be the linear transformation defined by $T(p(x)) = xp(x)$. Which of the following are in *ker(T)*? Justify!
(i) x (ii) 0 (iii) $1+x$.

g) Let *V* be an n-dimensional vector space, and let *S* be a set in *V* with exactly n vectors. Then prove that *S* is a basis for *V* if and only if *S* spans *V* or *S* is linearly independent.

Q4) Attempt **any Two** of the following: **[20]**

a) State and prove the dimension theorem for linear transformations.

b) Let V be the set of positive real numbers, let u and v be any vectors (i.e., positive real numbers) in V, and let K be any scalar. Define the addition and scalar multiplication operations on V to be $u+v=uv$ and $k.u=u^k$. Show that V is a vector space.

c) If $S=v_1,v_2,...,v_n$ is a basis for a vector space V, then prove that every vector v in V can be expressed in the form $v=c_1v_1+c_2v_2+...+c_nv_n$ in exactly one way.

d) Let V be the set of positive real numbers, let u and v be any vectors (i.e.,Positive real numbers) in V, and let k be any scalar. Define the addition and scalar multiplication operations on V to be $u+v=uv$ and $k.u=u^k$. Show that V is a vector space.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB1074

[Total No. of Pages :2

[6210]- 388
S.Y.B.A.
SOCIOLOGY
SEC-1B-G2:Population and Indian Society
(2019 Pattern)(CBCS)(Semester - IV)(24373)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figure to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes (Any three). **[15]**

a) Define Mortality.
b) Pull and Push Migration.
c) Literacy rate in India
d) Tribal population in India
e) Missing Girl child.

Q2) Answer the following questions in 50 words each.(Any three) **[15]**

a) State objectives of Family Planning.
b) What is Fertility?
c) Write Religious composition of Indian Population.
d) State the aim of National Population Policy 2000.
e) Define Infant Mortality.

Q3) Answer the following questions in 200 words each.(Any two) **[20]**

a) Explain the growth of Indian Population Since 1901
b) Discribe the role of state for Population policy.
c) Discuss the ban an sex determination and sex-selective abortions.
d) Elaborate the aims and objectives of PCPNDT.

Q4) Answer the following questions in 300 words each.(Any one) **[20]**

a) Explain the aim and objectives of National Rural Health Mission.
b) Discribe the Pre and Post Independance Population Policy in India.

❋ ❋ ❋

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PB1074

[6210]- 388
S.Y.B.A.
SOCIOLOGY
SEC-1B-G2:Population and Indian Society
(2019 Pattern)(CBCS)(Semester - IV)(24373)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) मर्त्यतेची व्याख्या करा.

ब) आकर्षण व अपकर्षण स्थळांतर

क) भारताचा साक्षरता दर

ड) भारतातील आदिवासी लोकसंख्या

इ) हरवलेल्या मुली

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) कुटूंब नियोजन कार्यक्रमाचे उद्दिष्ट्ये सांगा.

ब) जनन म्हणजे काय?

क) भारतीय लोकसंख्येची धार्मिक रचना लिहा.

ड) राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण 2000 चे ध्येय सांगा.

इ) 'बालमृत्यु' व्याख्या करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) 1901 पासुन भारतीय लोकसंख्येतील वाढ स्पष्ट करा.

ब) लोकसंख्या धोरणा बाबत राज्याची भूमिका विशद करा.

क) लिंगनिदान चाचणी व भ्रुणहत्या याबाबत चर्चा करा.

ड) PCPNDT ची ध्येय धोरणांचे वर्णन करा.

प्र.*4)* खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य मिशनची ध्येय धोरणे स्पष्ट करा.

ब) भारताचे स्वांतत्र्यपुर्व व स्वातंत्र्यानंतरचे लोकसंख्या धोरण विशद करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB1075

[Total No. of Pages :2

[6210]- 389
S.Y.B.A.
SOCIOLOGY
SEC - 1B - G2 : Welfare Justice and Citizenship
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24374)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes (Any three). **[15]**

a) LGBTQ-a vulnerable sections.
b) Womens trafficking.
c) Unorganized workers Social Security act, 2008.
d) Human rights.
e) Concept of welfare state .

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (Any three) **[15]**

a) Explain the human rights of minorities.
b) Elaborate the provisions of section 350
c) State the elements at the companies act, 1948.
d) Explain the nature of section 43A.
e) Discuss the women's health issues.

Q3) Answer the following questions in 200 words each.(Any two) **[20]**

a) Explain the future of transgender persons (protection right)act.
b) Elaborate the future of neoliberalism in India.
c) State the provisions of the national register of citizens act.
d) Elaborate the provisions for the minorities in Indian Constitutions.

Q4) Answer the following questions in 300 words each. (Any one) **[20]**

a) Evaluate the legislation and provisions for womens in India
b) Elaborate the challenges of unorganized workers in India

❋ ❋ ❋

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PB1075

[6210]- 389
S.Y.B.A.
SOCIOLOGY
SEC - 1B - G2 : Welfare Justice and Citizenship
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24374)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.*1)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) LGBTQ एक असुरक्षित घटक

ब) महिला तस्करी

क) असंघटीत कामगार, सुरक्षा कायदा, 2008

ड) मानवी हक्क

इ) कल्याणकारी राज्याची संकल्पना

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) अल्पसंख्याकाचे मानवी हक्क स्पष्ट करा.

ब) कलम 350 च्या तरतुदी विशद करा.

क) कंपनी कायदा, 1948 चे घटक सांगा.

ड) कलम 43A चे स्वरुप स्पष्ट करा.

इ) महिलांच्या आरोग्याच्या समस्येवर चर्चा करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) ट्रांन्सजेंडर व्यक्ती हक्क संरक्षण कायद्याचे भवितव्य स्पष्ट करा.

ब) भारतातील नव उदारमतवादी धोरणाचे भवितव्य विषद करा.

क) नैशनल रजिस्टर ऑफ सिटिझन कायद्यातील तरतुदी सांगा.

ड) भारतीय संविधानातील अल्पसंख्याकासाठीच्या तरतुदी विशद करा.

प्र.*4)* खालील प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) भारतातील महिलांसाठी असलेल्या कायदे व तरतुदींचे मुल्यमापन करा.

ब) भारतातील असंघटीत कामगारांची आव्हाने विशद करा.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB1076

[Total No. of Pages : 3

[6210]-390
S.Y.B.A.
STATISTICS(General)
CC-1D- ST-23874 : Statistical Quality Control
(CBCS 2021 Pattern)(Semester - IV)(24383)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***
3) ***Use of Statistical tables and calculator is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meaning.***
5) ***Graph papers will be provied on request.***

Q1) Attempt each of the following:

A) Choose correct alternative of the following: **[1each]**

a) If a point is out of control in X - chart then we.

i) Take one more sample and recalculate the control limits

ii) Eliminate the out-of-control points and the nearest two points,and recalculate the control limits

iii) Eliminate the out-of-control points and recalculate the control limits

iv) Take no action

b) The average value of the quality characteristic corresponding to in-control state is represented by____in the control charts.

i) CL ii) UCL

iii) LCL iv) Sample number

c) If a point is out of control in R-chart then we.

i) Eliminate the out-of-control ponits and recalculate the control limits

ii) Take one more sample and recalculate the control limits

iii) Eliminate the out-of-control points and the nearest two points, and recalculte the control limits.

iv) Taken no action

d) The c-chart is based on.

i) poission distribution ii) Binomial disribution

iii) Hypergeomietric distribution iv) Normal distribution

e) The p-chart used to study process under control related to:

i) Average ii) Dispersion

iii) Defects iv) Defective

P.T.O.

B) State whether the following statements are true or false: **[1each]**

a) The c-charts is used for the fraction defectives.

b) Control charts can be used very effectively in the process of hypothesis testing.

c) R-charts are used for checking whether the process is in control with respect to average.

d) X-charts are used for checking whether the process is in control with respect to average.

e) The chance causes in the manufacture can be discovered and corrected.

Q2) Attempt any four of the following: **[4×5=20]**

a) Describe the procedure of construction of the c-chart.

b) For double sampling plan with N = 3000, n1=50,c1=2,n2=60,c2=4, find the probability of producer's risk for AQL p=1%.

c) For single sampling plan with n=10 and c=2, compute probability of accepting a lot if the incoming quality is 0.1, use Binomial distribution.

d) Describe various criterion for judging lack of control in control charts.

e) Explain the chance causes and assignable causes of variations.

f) Explain in brief the meaning and purpose of statistical quality control.

Q3) Attempt **any four** of the following: **[4×5=20]**

a) Distinguish between a defect and defective. Describe the construction and interpretation of C-chart.

b) A P-chart indicates that the average is 0.2. If 50 items are inspected each day, what is the probability of detecting a shift of 0.04:
   i) On the first day after the shift.
   ii) By the end of the third day after the shift.

c) Describe the working of Double Sampling Plan (DSP).

d) What do you mean by saying that a production process is under statistical control? Explain the necessity of constructing both R and X charts.

e) Derive an expression for Average Outgoing Quality(AOQ) in case of Single Sampling plan (SSP).

Q4) Attempt any two of the following:

a) The following data indicates the sample mean and range value for 10 subgroup of size 5 items each. **[10]**

Subgroup No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Average ($\overline{X}$)	18.8	19.2	18.9	19.3	19.1	18.6	10.8	19.2	18.7	19
Range (R)	0.9	1.2	1.6	1	2	1.8	1.7	0.7	2.1	1.9

Set up $\overline{X}$ and R-charts, and examine the state of control of the given process. Comment on your results.

b) The number of defects in each sample of 20 items are given below.

Item No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
No. of defects	4	3	0	2	0	0	5	0	2	3

Item No.	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
No. of defects	1	8	7	0	2	5	0	4	6	1

Draw c-chart and check whether the process is under control. **[10]**

c) The following tables is obtained from the inspected on completed units of products in 15 lots of size 100 each:

Lot No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
No. of defectives	7	4	4	10	12	3	6	12	11	11	6	7	4	8	10

Set up an appropriate control chart and comment on the state of control. **[10]**

d) i) Describe the working of Double Sampling plan (DSP). Obtain an expression for average sample number in case of DSP. **[7]**

ii) Describe the terms 'AQl' and 'LTPD' in acceptance sampling plan. **[3]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB1077

[Total No. of Pages : 4

[6210]- 391
S.Y.B.A.
LOGIC
CC - 2D - G2 : Logic And Principles Of Reasoning
Quantification and Relational Logic
(CBCS 2019 Pattern)(Semester - IV)(24424)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figure to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any three of the following questions in 50 words. **[15]**

a) What are individual variable and predicate constants?

b) State nontransitive relation.

c) Describe Universal proposition.

d) Explain nature of predicate logic.

e) What is Propositional Funtions?

Q2) Write short notes on any three of the following in 50 Words. **[15]**

a) Transitive relations.

b) Existential quantifier.

c) Symbolize the following relational propositions(any five)

i) Lonawala is between Mumbai and Pune (Bxyz, I, m, p)

ii) Something attracts something (Axy, x attracts y)

iii) John don't love Mary (Lxy, j, m)

iv) Apple is bigger than mango (Bxy, a ,m)

v) Anil is older than Sanjay (Oxy, a, s)

vi) Rajesh like book more than film (Lxyz, r, b, f)

vii) Father loves with his daughter (Lxy, f, d)

d) Instantiantion.

e) Nonreflexive relations.

P.T.O.

Q3) Answer two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Explain preliminary quantificational rules of Universal Instantiation(U.I.) and Universal Generalization(U.G.)

b) Symbolize the following proposition(any five)

i) Students are brilliant (Sx , Bx)

ii) All people are honest (Px , Hx)

iii) Not a single pen is eraser (Px , Ex)

iv) Childrens are healthy (Cx , Hx)

v) No chairs are tables (Cx , Tx)

vi) Some books are costlt (Bx , Cx)

vii) Some students are honest (Sx , Hx)

c) Explain reflexive and irreflexive relations.

d) Prove the validity of following arguments with direct proof(any two)

i) 1.(X) ($Ax \supset Bx$)
2.~Bx/$\therefore$ ~As

ii) 1.(X) ($Px \supset Ix$)
2.(X) ($Ix \supset \sim Dz$)/$\therefore$ (X)($Px \supset \sim Dx$)

iii) 1.(X)($Tx \supset Lx$)
2.($\exists$ x)Hx.Tx)/$\therefore$ ($\exists$ x)(Hx.Lx)

Q4) Answer any One the following questions in 400 words. **[20]**

a) What is quantification? Explain preliminary quantificational rules of Existential Generalization(E.G.) and Existential Instantiation(E.I.).

b) What is relational logic? Explain symmetry and a-symmetry relations.

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 4]

PB1077

[6210]- 391
S.Y.B.A.
LOGIC
CC - 2D - G2 : Logic And Principles Of Reasoning
Quantification and Relational Logic
(CBCS 2019 Pattern)(Semester - IV)(24424)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) व्यक्ती चर आणि विधेय अचर म्हणजे काय?

ब) विषम प्रवाहितता संबंध स्पष्ट करा.

क) सर्ववाची विधान स्पष्ट करा.

ड) विधेय तर्कशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

इ) विधानफलन म्हणजे काय?

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) प्रवाहितता संबंध

ब) अंशवाची संख्यीकारक

क) खालील संबंधवाची विधानाचे चिन्हांकन करा (कोणतेही पाच)

i) लोणावळा हे मुंबई व पूणे यांचेमध्ये आहे (Bxyz, I, m, p)

ii) काहीतरी कशालातरी आकर्षित करते (Axy, x आकर्षित करते y)

iii) जॉनचे मेरीवर प्रेम नाही (Lxy, j, m)

iv) सफरचंद आंब्यापेक्षा मोठा आहे (Bxy, a ,m)

v) अनिल संजयपेक्षा मोठा आहे (Oxy, a, s)

vi) राजेशला पुस्तकांपेक्षा चित्रपट आवडतो (Lxyz, r, b, f)

vii) वडील त्यांच्या मुलीवर जास्त प्रेम करतात (Lxy, f, d)

ड) उदाहरणीकरण

इ) अपरावर्तितता

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) संख्यीकरणाचे प्राथमिक सार्वत्रिक उदाहरणीकरण (U.I.) व सार्वत्रिक सामान्यीकरण (U.G.) नियम विशद करा.

ब) खालील संख्यीकारकीय विधानांचे चिन्हांकन करा (कोणतेही पाच)

i) विद्यार्थी हुशार असतात (Sx , Bx)

ii) सर्व लोक प्रामाणिक आहेत (Px , Hx)

iii) एकही पेन खोडरबर नाही (Px , Ex)

iv) मुले निरोगी असतात (Cx , Hx)

v) कोणत्याही खुर्च्या टेबल नाहीत (Cx , Tx)

vi) काही पुस्तके महाग आहेत (Bx , Cx)

vii) काही विद्यार्थी प्रामाणिक आहेत (Sx , Hx)

क) संबंधवाची तर्कशास्त्रातील परावर्तितता व अपरावर्तितता स्पष्ट करा.

ड) खालील युक्तिवाद प्रत्यक्ष सिद्धता पद्धतीने सिद्ध करा. (कोणतेही दोन)

i) $1.(X)\,(Ax \supset Bx)$
$2.\sim Bx / \therefore \sim As$

ii) $1.(X)\,(Px \supset Ix)$
$2.(X)\,(Ix \supset \sim Dx) / \therefore (X)(Px \supset \sim Dx)$

iii) $1.(X)(Tx \supset Lx)$
$2.(\exists x)Hx.Tx) / \therefore (\exists x)(Hx.Lx)$

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे 400 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) संख्यीकरण म्हणजे काय? संख्यीकरणाचे प्राथमिक अंशवाची सामान्यीकरण (E.G.) व अंशवाची उदाहरणीकरण (E.I.) नियम स्पष्ट करा.

ब) संबंधवाची तर्कशास्त्र म्हणजे काय सांगून त्याचे प्रकार म्हणून सममात्रता व असममात्रता स्पष्ट करा.

.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-4378

[Total No. of Pages : 4

[6210]-392

S.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC - 2 D : Socio-economic Institutions of Ancient India

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24183)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

a) Take a review of the rise and growth of Ancient Varna System.

OR

b) Give a detailed account of Life of women during Vedic period.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) : **[15]**

a) Explain the aims of Ancient Indian education and explain the phases of its development.

OR

b) Explain the function of Guild and Puga as an economic institutions in Ancient India.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) : **[20]**

a) Explain the nature of four Ashramas in Ancient India.

b) Write the Sixteen Sacraments in Ancient times.

c) State the verious industries in Ancient India.

d) Write the three phases of the development in Ancient Indian Numismaties.

P.T.O.

Q4) Short Notes (any four) : **[20]**

a) Nature of Ancient Indian Marriage System.

b) Features of Ancient Education System.

c) Ancient Agriculture.

d) Indo - Roman trade.

e) Ancient Weights.

f) Importance of Coins.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-4378

[6210]-392

S.Y. B.A.

प्राचीन भारतीय इतिहास, संस्कृती आणि पुरातत्वशास्त्र

CC - 2 D : प्राचीन भारतातील सामाजिक व आर्थिक संस्था

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24183)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.*

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) प्राचीन भारतीय वर्णव्यवस्थेचा उगम आणि विकास याचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) वेदकालीन स्त्री–जीवनाचा सविस्तर वृत्तांत द्या.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) प्राचीन भारतीय शिक्षणविषयक ध्येये स्पष्ट करून शिक्षणपद्धतीतील विकासाचे टप्पे विशद करा.

किंवा

ब) प्राचीन भारतातील आर्थिक संघटना म्हणून श्रेणी आणि पूग यांचे कार्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 200 शब्दात उत्तर द्या. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) प्राचीन भारतातील चार आश्रमाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) प्राचीन काळातील सोळा संस्कार लिहा.

क) प्राचीन भारतातील विविध उद्योग सांगा.

ड) प्राचीन भारतीय नाण्यांच्या विकासातील तीन अवस्था लिहा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) प्राचीन भारतातील विवाहसंस्थेचे स्वरूप

ब) प्राचीन शिक्षणपद्धतीची वैशिष्ट्ये

क) प्राचीन शेती

ड) भारत – रोम व्यापार

इ) प्राचीन वजने

फ) नाण्यांचे महत्व

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1078

[Total No. of Pages : 4

[6210]-393

S.Y.B.A.

EDUCATION

CC-1D : Practices In Education - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24303)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer following questions in 50 words each (Any three)** **[15]**

a) Write the concept of curriculum.

b) Write the functions of District Education officer.

c) Write the concept of ICT.

d) Write the meaning of Educational Management.

e) Write the utility of ICT in learning.

Q2) **Answer following questions in 100 words each (Any two) :** **[20]**

a) Explain types of curriculum.

b) Explain functions of education director.

c) Explain use of ICT in education evaluation.

d) Explain characteristics of education management.

Q3) **Answer Any one question in 300 words :** **[20]**

a) Explain principles of curriculum in details.

b) What is ICT in education? Explain characteristics and skills of ICT teacher in details.

P.T.O.

Q4) **Write short notes in 50 words each (Any Three) :** **[15]**

a) Functions of Block education officer.

b) Need of ICT.

c) Function of Balbharati.

d) Constructive approch of curriculum.

e) Functions of Maharashtra State Council for Educational Research and Training.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

PB-1078

[6210]-393
S.Y.B.A.
EDUCATION
CC-1D : Practices In Education - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24303)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) अभ्यासक्रमाची संकल्पना लिहा.

ब) जिल्हा शिक्षणाधिकाऱ्याची कार्ये लिहा.

क) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाची (ICT) संकल्पना लिहा.

ड) शैक्षणिक व्यवस्थापनाचा अर्थ लिहा.

इ) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाची (ICT) अध्ययनातील अयुक्तता लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) अभ्यासक्रमाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) शिक्षण संचालकाची कार्ये स्पष्ट करा.

क) माहिती आणि संपेषण तंत्रज्ञानाची (ICT) शैक्षणिक मुल्यमापनातील उपयुक्तता स्पष्ट करा.

ड) शैक्षणिक व्यवस्थापनाची वैशिष्टये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) अभ्यासक्रम रचनेची तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) शिक्षणातील माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान म्हणजे काय? ICT शिक्षकाची कौशल्ये व गुण सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) गट शिक्षणाधिकाऱ्याची कार्ये.

ब) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञानाची (ICT) गरज

क) बालभारतीची कार्ये

ड) अभ्यासक्रमाचा रचनात्मक दृष्टीकोन.

इ) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेची (MSCERT) कार्ये.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

PB-1079

[Total No. of Pages : 3

[6210]-394
S.Y. B.A.
MATHEMATICS
CC 2D - AMG - 4 : Vector Calculus
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24344)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any FIVE of the following.** **[10]**

a) Evaluate $\lim_{t\to 1}\left[(2t-1)\bar{i}+4t\,\bar{j}+e^{2t}k\right]$.

b) Define smooth curve.

c) What is the curvature of a circle of radius R?

d) Find gradient vector field of the function $f(x, y, z) = x^2y + yz$.

e) Define curl of a vector field.

f) Find the divergence vector fields $\bar{F}=xyz\,\bar{i}+\cos(xy)\,\bar{j}-xy\,\bar{k}$.

g) Define flux across a simple closed plane curve.

Q2) **Attempt any four of the following.** **[20]**

a) If $\bar{u}(t)$ and $\bar{v}(t)$ are differentiable vector functions of t, then prove that

$$\frac{d}{dt}\left[\bar{u}(t).\bar{v}(t)\right]=\bar{u}(t).\frac{d}{dt}\bar{v}(t)+\frac{d}{dt}\bar{u}(t).\bar{v}(t).$$

b) If $\bar{r}(t)=(t+1)\bar{i}+\frac{t^2}{\sqrt{2}}\bar{j}+\frac{t^3}{3}\bar{k}$ is the position of a particle in the space at time t. Find the particle's velocity and acceleration vectors at t = 1. Write the particle's velocity at that time as the product of its speed and direction.

P.T.O

c) Find the the point on the curve $\bar{r}(t)=(12\sin t)\bar{i}-(12\cos t)\bar{j}+5t\bar{k}$ at a distance 13π units along the curve from the point (0, –12, 0) in the direction opposite to the direction of incresing arc length.

d) Solve the initial value problem for $\bar{r}(t)$ where $\frac{d}{dt}\bar{r}(t)=-t\bar{i}-t\bar{j}-t\bar{k}$ with initial condition: $\bar{r}(0)=\bar{i}+2\bar{j}+3\bar{k}$.

e) Integrate $f(x, y, z) = x–3y^2+z$ over the line segment C joining the origin to the point (1, 1, 1).

f) Find the circulation of the field $\bar{F}=(x-y)\bar{i}+x\bar{j}$ around the circle $\bar{r}(t)=\cos(t)\bar{i}+\sin(t)\bar{j}, 0\le t\le 2\pi$.

Q3) **Attempt any FOUR of the following.** **[20]**

a) Find a potential function f for the field $\bar{F}=2x\bar{i}+3y\bar{j}+4z\bar{k}$.

b) Prove that $\oint_C \bar{F}.d\bar{r}=0$ around every loop (closed curve C) in D if and only if the field $\bar{F}$ is conservative on D.

c) Use the Green's Theorem area formula to find the area of the ellipse $\bar{r}(t)=(a\cos t)\bar{i}+(b\sin t)\bar{i}, 0\le t\le 2\pi$.

d) Find the work done by the force field $\bar{F}=x\bar{i}+y\bar{j}+z\bar{k}$ in moving an object along the curve C parametrized by

$\bar{r}(t)=\cos(\pi t)\bar{i}+t^2\bar{j}+\sin(\pi t)\bar{k}, 0\le t\le 1$.

e) Find the flux of $\bar{F}=xy\bar{i}+yz\bar{j}+xz\bar{k}$ outward through the surface of the cube cut from the first octant by the planes $x = 1$, $y = 1$, and $z = 1$.

f) Evaluate $\iint_S (\nabla\times\bar{F}).\bar{n}\,d\sigma$ by Stokes' theorem for the field $\bar{F}=y\bar{i}-x\bar{j}$ over the hemisphere S : $x^2 + y^2 + z^2 = 9$; $z \ge 0$.

Q4) **Attempt any TWO of the following.** **[20]**

a) Find $\bar{T}, \bar{N}, \text{and} \, k$ for the plane curve $\bar{r}(t) = (2t+3)\bar{i} + (5-t^2)\bar{j}$.

b) Find a parametrization of the cone $z = \sqrt{x^2 + y^2}$, $0 \leq z \leq 1$ and hence find its surface area.

c) i) Let $\bar{F} = M(x,y,z)\bar{i} + N(x,y,z)\bar{j} + P(x,y,z)\bar{k}$ be a field on a connected and simply connected domain whose component functions have continuous first partial derivatives. Prove that $\bar{F}$ is conservative if and only if $\frac{\partial P}{\partial x} = \frac{\partial M}{\partial z}, \frac{\partial P}{\partial y} = \frac{\partial N}{\partial z}$ and $\frac{\partial N}{\partial x} = \frac{\partial M}{\partial y}$.

ii) Determine whether the following vector field is conservative.

$\bar{F} = (x+y)\bar{i} + z\bar{j} + (y+x)\bar{k}$.

d) Verify the Divergence theorem for $\bar{F} = x\bar{i} + y\bar{j} + z\bar{k}$ over the sphere $x^2 + y^2 + z^2 = a^2$.

☺☺☺

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1080

[Total No. of Pages : 4

[6210]-396

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY (G - 2)

CC - 1D : Introduction to Applied Ethics

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24423) (Regular)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer Any three of the following questions in 100 words each. [15]**

a) Explain the importance of Indian Medical Council.

b) Discuss the principle of Autonomy as a principle of Medical Ethics.

c) Write the relevance of Hippocratic Oath.

d) Describe about the preservation of animals.

e) Give the definitions of Applied Ethics.

Q2) **Write short notes on any three of the following question in 100 words each. [15]**

a) Social and moral impact of Pandemic.

b) Argument in the favor of Animal Rights.

c) Rights of patient.

d) Vegetarianism.

e) Uses and misuse of the Media during Pandemic.

P.T.O.

Q3) **Answer any two of the following questions in 200 words each.** **[20]**

a) Explain the nature of marriage in Islam Religion.

b) Discuss the principle of 'Non malfeasance : as a principle of Medical Ethics'.

c) Discuss about the solution on Environmental issues.

Q4) **Answer any one of the following questions in 400 words each.** **[20]**

a) Explain briefly nature and scope of Applied Ethics.

b) Explain the types of marriage in Hinduism.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

PB-1080

[6210]-396

S.Y. B.A.

तत्वज्ञान (जनरल – 2)

CC - 1D : उपयोजित नीतिशास्त्राची ओळख

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24423) (Regular)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) **खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.** **[15]**

अ) भारतीय वैद्यकीय परिषदेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) वैद्यकीय नीतिशास्त्राचे तत्त्व म्हणून 'स्वायत्तता' या तत्त्वाची चर्चा करा.

क) हिप्पोक्रेटिकच्या शपथेची प्रासंगिकता लिहा.

ड) प्राण्यांच्या संरक्षणाबाबतीत चर्चा करा.

इ) उपयोजित नीतिशास्त्राच्या व्याख्या द्या.

प्रश्न 2) **खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर 100 शब्दात संक्षिप्त टीपा लिहा.** **[15]**

अ) महामारीचा सामाजिक आणि नैतिक प्रभाव.

ब) प्राण्यांच्या हक्काच्या बाजूने युक्तिवाद.

क) रूग्णाचे हक्क.

ड) शाकाहारवाद.

इ) साथीच्या रोगाच्या वेळी माध्यमाचं सदुपयोग व दुरूपयोग.

प्रश्न 3) **खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा.** **[20]**

अ) मुस्लिम धर्मातील विवाहाचे स्वरूप सांगा.

ब) पर्यावरणाशी संबधित समस्यांवरील उपायांची चर्चा करा.

क) वैद्यकीय नीतिशास्त्राचे तत्त्व म्हणून रूग्णास इजा न करणे या तत्त्वाची चर्चा करा.

प्रश्न 4) **खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा.** **[20]**

अ) उपयोजित नीतिशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) हिंदू धर्मातील विवाहाचे प्रकार सांगा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions: 5]

SEAT No. :

PB1081

[Total No. of Pages :2

[6210]-397
S.Y.B.A. (Vocational Stream)
FUNCTIONAL ENGLISH-III
Advanced Writing Skills and Introduction to Electronic Media
(2019 Pattern) (Semester-IV) (CBCS) (24851)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write reports based on the given data: (Any Two) **[16]**

a) Write a detailed visit report summarizing your experience at the Radio studio you have recently visited while writing report consider points such as structure of a radio studio its functions language used in the production of programmes, various types of radio programmes.

b) You have recently attended an annual fare of your native village write a report of this event summarizing important rituals and cultural norms and its significance.

c) Head of your department suggested your team to conduct a survey to find out computer literacy of te students of your college write a survey report to present your findings and necessary recommendations for improvement.

Q2) a) Write a script for compering a programme based on the given data; (any one) **[10]**

i) You are asked to host the inauguration ceremony of a debate competition organized in your college Mr. Nageh Puri will be the cheif guest write a compering script highlighting the sequence of events, welcome address introduction of the function and cheif guest, felicitation, speeches and vote of thanks.

ii) Suppose, you and one of your friends are going to compere annual prize distribution ceremony of your college write a compering script for the ceremony

P.T.O.

b) Attempt any <u>two</u> of the following: **[10]**

i) Explain the differences between various types of blogs such as personal blogs, niche blogs, corporate blogs and professional blogs.

ii) Write a paragraph to be posted on a blog dedicated to cricket

iii) Write a short note on 'blog writing'.

Q3) Attempt any <u>two</u> of the following: **[12]**

a) Comment on the significance of Radio as a mass media platform

b) What are the advantages and limitations of Radio as a mass media platform?

c) Write a note on important functions of a Radio studio.

Q4) Attempt any <u>two</u> of the following: **[12]**

a) Comment on the strengths of Television as a mass media

b) What is the importance of 'Programme unit' in a Television studio.

c) Write a note on contribution of educational programmes broadcasted on Television in Promotion of learning.

Q5) Attempt any <u>two</u> of the following: **[10]**

a) What are the peculiar strengths of Radio? Enlist the advantages of Radio over Television as a mass medium

b) Discuss the privilege of Television as a mass medium in comparision with Radio

c) What are the key differences in reach, audience engagement and content delivery between Radio and Television as mass media platforms?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PB-1082

[Total No. of Pages : 2

[6210]-398
S.Y. B.A. (Vocational)
(Environment)
TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT
Hotel Management - IV
(2019 Pattern) (Semester - IV) (Paper - IV) (24861)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) **Answer any eight (Around 20 words each).** **[16]**

a) What is the definition of "hotel merchandise"?

b) What are the different categories of hotel?

c) How would you define lodging?

d) Illustrate the idea of a motel hostel.

e) What categories exist within the hospitality sector?

f) Who established the Leela Palace hotel empire?

g) What is the potential impact of the hotel sector on tourism?

h) Who founded the Taj hotel chain?

i) Define the notion of homestay.

j) How would you describe hospitality?

Q2) **Write short notes on any three (Around 50 words each)** **[18]**

a) How the current state of the hospitality industry in India is and what future prospects does it hold?

b) What factors contribute to the growth and development of hotel?

c) Explain the classification of hotels based on star ratings.

d) Discuss the concept of affordable lodging options in the hospitality industry.

P.T.O

Q3) **Answer any two (Around 100 words each)** **[16]**

a) What are the main distinctions between a cohort of local travelers versus international travelers?

b) What does guest invoicing entail in the context of a hotel and how is it carried out?

c) Could you detail the different room categories offered by hotel and enumerate the amenities accompanying each type?

Q4) **Answer in detail any one (Around 500 words each).** **[20]**

a) What strategies has hospitality sector employed to accommodate evolving consumer demand?

b) In what ways do technology and digitalization impact the hospitality sector in India and what novel advancements might we expect in guest interactions?

